

**TÜRKİYE VE MOĞOLİSTAN TELEVİZYON KANALLARINDA KADINA YÖNELİK
ŞİDDET HABERLERİNİN SUNUMU:**

ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ BAĞLAMINDA BİR İNCELEME

DOKTORA TEZİ

Basın ve Yayın Anabilim Dalı

NARANTSETSEG ENKHTUYA

Eskişehir 2022

TÜRKİYE VE MOĞOLİSTAN TELEVİZYON KANALLARINDA
KADINA YÖNELİK ŞİDDET HABERLERİNİN SUNUMU:
ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ BAĞLAMINDA BİR İNCELEME

HAZIRLAYAN
NARANTSETSEG ENKHTUYA

DOKTORA TEZİ

Basın ve Yayın Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. İzlem VURAL

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Temmuz 2022

ÖZET

Türkiye ve Moğolistan Televizyon Kanallarında Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin Sunumu
Eleştirel Söylem Çözümlemesi Bağlamında Bir İnceleme

NARANTSETSEG ENKHTUYA

Basın ve Yayın Doktora Anabilim Dalı
Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,

JULY, 2022

Danışman: Doç.Dr. İzlem VURAL

Son yıllarda reklamlardan habere kadar birçok yayında kadına yönelik şiddet açık ya da örtülü olarak sunulmaktadır. Böylece şiddet sıradanlaştırılmakta ve kadına yönelik şiddet sıradışı olmaktan çıkan bir davranış olarak sunulmakta ve algılanmaktadır.

Bu çalışmanın konusunu Türkiye ve Moğolistan televizyon kanallarında kadına yönelik şiddet haberlerinin sunumunun, Eleştirel Söylem Çözümlemesi bağlamında incelenmesidir. Türkiye'nin üç ulusal televizyon kanalı ile (TRT Haber, SHOW TV ve FOX TV) Moğolistan'ın üç ulusal televizyon kanalının (MNB , E TV ve NTV) ana haber bültenleri 1 ay boyunca /01 Mart 2022 - 31 Mart 2022/ izlenmiştir. İncelemeye alınan kanalların haberlerinde kadına yönelik şiddet içerikli 11 haber “Teun van Dijk’in Eleştirel Söylem Çözümlemesi (ESC) modeli” çerçevesinde incelenmiştir.

Çalışmanın giriş bölümünde kavramsal olarak, kısaca, haber ve şiddet tanımlarına yer verilerek, kadına yönelik şiddet genel bir çerçevede ifade edilmiştir. Birinci bölümde; Haber Kavramı ve Televizyon Haberciliği ana başlığı altında Kitle İletişim Araçları, Tarihi ve İşlevleri ile Haber Kavramı, Haber Unsurları, Haber Değerleri Ölçütleri ile Televizyon Haberciliğinin Dünyada, Moğolistan'da ve Türkiye'deki tarihsel süreçlerine yer verilmiştir.

İkinci Bölümde ise Şiddet Kavramı, Tarihi ve Kadına Yönelik Şiddet ana başlığı altında Şiddet Tanımlarına Kavramsal Olarak Şiddet, Şiddetin Nedenleri ve Şiddetin Sınırları; Kadına Yönelik Şiddet ve Şiddetin Türleri, Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri; Dünyada, Moğolistan’da ve Türkiye’de “Kadına Yönelik Şiddet”; “Medya ve Şiddet”, “Medyada Kadına Yönelik Şiddet” ve Dünyada Televizyonda Şiddeti Konu Alan Araştırmalara yer verilerek şiddet, medya ve kadın ilişkisi birlikte açıklanmaya çalışılmıştır. Üçüncü Bölümde; çalışmanın problemi, amaçları, önemi, varsayımları, sınırlıkları ve çalışmada incelenen televizyon kanalları, çalışmanın yöntemi, bulgular ve sonuç başlıkları ile kadına yönelik şiddet haberlerinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi yöntemi kullanılarak çözümlenmesine yer verilmiştir. Çalışma sonunda Moğolistan ve Türkiye gibi hem coğrafi hem de kültürel farklılıkları olan iki ülkenin televizyon haberlerinde kadına yönelik şiddetin sunumuna ilişkin incelemenin yapılması çalışmanın odak noktasını oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Televizyon Haberi, Kadına Yönelik Şiddet, Eleştirel Söylem Çözümlemesi.

ABSTRACT

Presentation of news on violence against women on Turkish and Mongolian television channels.
An investigation in the context of Critical Discourse Analysis.

NARANTSETSEG ENKHTUYA

Department of Journalism

Anadolu University, Graduate School of Social Science

JUNE 2022

Supervisor: Assoc. Prof.Dr. Izlem VURAL

In recent years, violence against women has been addressed openly or covertly in many bulletins, from advertisements to news. Thus, violence against women is presented and perceived as a behavior that is not unusual.

In this regard, the current dissertation aims to examine the presentation of news on violence against women on Turkish and Mongolian television channels in the “Context of Critical Discourse Analysis”. The main news bulletins of three national television channels in Turkey (TRT News, SHOW TV and FOX TV) and three national television channels in Mongolia (MNB, E TV and NTV) were watched and observed for one month, from the period of 1 March 2022 to 31 March 2022. Among the news from the channels that were examined, 11 news with the content of violence against women were analyzed within the framework of Teun Adrian van Dijk's Critical Discourse Analysis (CDA) model.

In the introduction part of the study, the definitions of news and violence are addressed, violence against women is discussed in a general way. Furthermore, in the first part the main title "News Concept and Television Journalism," Mass Media, Its History and Functions, News Concept, News Elements, News Values Criteria, and the Historical Processes of Television Journalism in the World are explained for both countries.

In the second part, under the main title of the “Concept of Violence”, History and Violence Against Women, “Conceptual Definitions of Violence”, “Causes of Violence and Limits of

Violence”; “Violence Against Women and Types of Violence”, “Causes of Violence Against Women”; Violence Against Women in the World, Media and Violence, Violence Against Women in the Media, and Studies on Violence on Television in the World were demonstrated, and the relationship between violence, media and women was tried to be explained together. In the Third Chapter, the problem, aims, importance, assumptions, limitations of the study, the television channels examined in the study, the method of the study, the findings and conclusion titles, and the analysis of violence against women by using the Critical Discourse Analysis method are established. At the end of the study, the focus of the study was to examine the presentation of violence against women in the television news of two countries Mongolia and Turkey, which have both geographical and cultural differences.

Keywords: Violence, Television News, Violence Against Women, Critical Discourse Analysis.

ÖNSÖZ

Bu çalışmayı öğrendiği ilk günden beri beni cesaretlendiren, özellikle tez yazma sürecinde her türlü bilgi ve birikimini bana da aktarmaya çalışan ve bu süreci başarıyla bitirmeme vesile olan, disiplinli çalışma tekniğiyle gece gündüz demeden yol gösteren tez **danışmanım Doç. Dr. İzlem VURAL**'a, çalışmanın her aşamasında zaman ayırarak, doğru yolda yürümemi sağlayan ve yeni ufuklar açan **Prof. Dr. Funda ERZURUM** ve **Doç. Dr. Sevil BAYÇU**'ya; destekleriyle yanımda olan Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün tüm çalışanlarına saygılarımı ve sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

....../....../20....

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

.....
(İmza)

Narantsetseg Enktuya

KISALTMALAR:

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

Akt. : Aktaran

ESÇ: Eleştirel Söylem Çözümlemesi

KSGM: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

CEDAW: Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi

CSW : Kadının Statüsü Komisyonu

Çev : Çeviren

ŞÖNİM : Şiddeti Önleme Merkezleri

Vb : Ve başkaları, ve benzerleri

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
BAŞLIK SAYFASI.....	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRAC.....	vi
ÖNSÖZ.....	viii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	ix
KISALTMALAR.....	x
TABLolar DİZİNİ.....	xv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

HABER KAVRAMI VE TELEVİZYON HABERCİLİĞİ

1. Kitle İletişim Araçları, Tarihi ve İşlevleri.....	3
1.1. Kitle İletişim Araçlarının İşlevleri.....	4
1.1.2. Haber Kavramı ve Habercilik.....	6
1.1.3. Haber Unsurları.....	9
1.1.4. Haber Değeri Ölçütleri.....	11
1.2. Televizyon Haberciliği	
1.2.1. Dünyada Televizyon Haberciliğinin Tarihsel Gelişimi.....	13
1.2.2. Moğolistan’da Televizyon Haberciliğinin Tarihsel Gelişimi.....	14
1.2.3. Türkiye ’de Televizyon Haberciliğinin Tarihsel Gelişimi	15

İKİNCİ BÖLÜM

ŞİDDET KAVRAMI, TARİHİ VE KADINA YÖNELİK ŞİDDET

2. ŞİDDET TANIMLARI

2.1. Kavramsal Olarak Şiddet.....	17
2.2. Şiddetin Nedenleri.....	19
2.3. Şiddetin Sınırları.....	22

2.1. KADINA YÖNELİK ŞİDDET

2.1.1. Kadına Yönelik Şiddet.....	22
2.1.2. Kadına Yönelik Şiddetin Türleri.....	23
2.1.2.1. Fiziksel Şiddet.....	26
2.1.2.2. Cinsel Şiddet.....	26
2.1.2.3. Psikolojik Şiddet.....	27
2.1.2.4. Ekonomik Şiddet.....	29
2.1.3. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri.....	30
2.1.4. Dünyada Kadına Yönelik Şiddet.....	31
2.1.5. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet.....	34
2.1.6. Moğolistan’da Kadına Yönelik Şiddet.....	35

2.2. MEDYADA KADINA YÖNELİK ŞİDDET

2.2.1. Medyada Kadına Yönelik Şiddet.....	38
2.2.2. Dünyada Televizyonda Şiddeti Konu Alan Araştırmalar.....	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜMÜ
KADINA YÖNELİK ŞİDDET HABERLERİNİN
ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ

3.1. Problem	43
3.2. Amaç.....	44
3.3. Önem	45
3.4. Varsayımlar.....	45
3.5. Sınırlılıklar.....	46
3.6. Araştırmada ele alınan televizyon kanalları	
3.6.1 TRT TV.....	46
3.6.2 SHOW TV.....	47
3.6.3 FOX TV.....	47
3.6.4 MNB TV.....	47
3.6.5 NTV TV.....	48
3.6.6 E TV.....	48
3.7. Yöntem	48
3.8. Bulgular.....	52
3.8.1. TRT TV Haberlerinin Çözümlemesi (Ordu’da Kadın Cinayeti).....	55
3.8.2. TRT TV Haberlerinin Çözümlemesi (Başak Cengiz Cinayeti Davası).....	58
3.8.3. FOX TV Haberlerinin Çözümlemesi (Ölmekten Korkuyorum).....	61
3.8.4. FOX TV Haberlerinin Çözümlemesi (19 Yaşındaki Özge Binnur Oruç’un	
Ölümü de Şüpheli Bulundu)	63
3.8.5. Show TV Haberlerinin Çözümlemesi (Eski Eşiyle, Kızını Bıçakladı).....	66

3.8.6. Show TV Haberlerinin Çözümlemesi (Karısını Sürüklediği Görüntüler Ortaya Çıktı).....	69
3.8.7. E TV Haberlerinin Çözümlemesi (Lüks Binadan Düşen 21 Yaşındaki Genç Kız Hayatını Kaybetti)	73
3.8.8. E TV Haberlerinin Çözümlemesi (Sokak Ortasında Kadına Şiddet).....	77
3.8.9. MNB TV Haberlerinin Çözümlemesi (15. Kattan Düşen Kadın Hayatını Kaybetti).....	82
3.8.10. NTV TV Haberlerinin Çözümlemesi (Eşi Onu Çok Şişman Olduğu İçin Terk Etti)	85
3.8.11. NTV TV Haberlerin Çözümlemesi (Tecavüz Nedeniyle Hamile Kalan Bir Genç Kız Doğum Yaptı)	89
SONUÇ.....	94
KAYNAKÇA.....	100
ÖZGEÇMİŞ	

Tablolar Dizini

Sayfa

Tablo 1. 01.03.2022-31.03.2022 tarihleri arasında Türkiye'nin Show TV, TRT TV, Fox TV Televizyon Kanallarında Kadına Yönelik Şiddet Haberleri.....	52
Tablo 2. Ordu'da kadın cinayeti en çok kullanılan sözcükler.....	58
Tablo 3. Başak Cengiz cinayeti davası haberinde en çok kullanılan sözcükler.....	60
Tablo 4. Ölmekten korkuyorum haberinde en çok kullanılan sözcükler.....	63
Tablo 5. 19 Yaşındaki Özge Binnur Oruç'un ölümü de şüpheli bulundu haberinde en çok kullanılan sözcükler.....	66
Tablo 6. Eski eşiyle, kızını bıçakladı haberinde en çok kullanılan sözcükler.....	69
Tablo 7. Karısını sürüklediği görüntüler ortaya çıktı haberinde en çok kullanılan sözcükler..	72
Tablo 8. 01.03.2022-31.03.2022 tarihleri arasında Moğolistan'nın MNB TV, E TV, NTV TV Kanallarında Kadına Yönelik Şiddet Haberleri.....	75
Tablo 9. Lüks binadan düşen 21 Yaşındaki genç kız hayatını kaybetti! haberinde en çok kullanılan sözcükler.....	77
Tablo 10. Sokak ortasında kadına şiddet haberinde en çok kullanılan sözcükler.....	81
Tablo 11. 15. Kattan düşen kadın hayatını kaybetti haberinde en çok kullanılan sözcükler...	85
Tablo 12. Eşi onu çok şişman olduğu için terk etti haberinde en çok kullanılan sözcükler....	89
Tablo 13. Tecavüz nedeniyle hamile kalan bir genç kız doğum yaptı haberinde en çok kullanılan sözcükler.....	92

GİRİŞ

Haber ve şiddet kavramlarına ilişkin pek çok tanım bulunmaktadır. Haberin üretimi ve hedef kitlesine ulaştırılması yoğun ve uzun bir süreçtir ve bu sürecin farklı aşamalarını ya da unsurlarını merkeze alan; dolayısıyla, birbirinden oldukça farklı haber tanımları bulunmaktadır. Örneğin adına haber denilen içeriğin kendisini merkeze alan bir tanıma göre haber, “gerçek dünyada bir yerlerde meydana gelen olaylar, kişiler ya da şeyler hakkında en son, en yeni ve ilgi çekici enformasyondur.”¹ Haberin içeriğini oluşturan Öz’den çok onun nasıl yapıldığı ve alıcısı açısından neyin önemsendiğine dikkat çeken kısa bir haber tanımına göre ise haber, “bir olayın, bir gerçeğin veya bir görüşün dökümüdür. En iyi haber en fazla insanın ilgisini çekebilen şeydir.”² Haber, sözlük anlamı olarak iletişim veya yayın organlarıyla verilen; bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgidir.³

Şiddeti ise “Dünya Sağlık Örgütü kendisine, bir başka bireye, bir grup veya topluma karşı yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, gelişim bozukluğu ya da yoksunlukla sonuçlanan ya da sonuçlanma olasılığı olan güç, zorlama, tehdit ya da eylemin kasıtlı olarak kullanılması olarak tanımlamaktadır”. Tarih boyunca var olan şiddet bireysel ve toplumsal birçok bileşeni olan karmaşık bir yapı oluşturmaktadır. Bu nedenle şiddetin tanımını yapmak kolay değildir.⁴ Şiddeti yalnızca “fiziksel zarar” ile açıklamak yetersiz olup, bireyde ruhsal anlamda ya da toplumsal boyutta değişken sürelerde, hatta kalıcı etkileri olan çok boyutlu bir kavram olarak ele almak gereklidir.⁵

Özer, 2002 yılında yaptığı beş günlük çözümlemede, Türkiye'deki televizyon kanallarının ana haber bültenlerinde şiddete ayrılan yere göre televizyon kuruluşlarını şöyle sıralamıştır: (%) ATV 30,4; Kanal D 25,4; Star 21,7; Show 18,1; TRT 4,3. Araştırmada şiddet oranlarının yanı sıra, Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi öğrencilerine de anket uygulanmıştır. Buna göre, daha fazla televizyon izleyenlerin toplumu algılamalarıyla, daha az izleyenlerin algılamalarının karşılaştırıldığı çalışma sonucunda televizyonu daha fazla izleyenler, "Tehlikeli bir dünyada yaşamaktayız" görüşüne sahiptirler. Benzer şekilde televizyonu daha fazla izleyenler,

¹ Dursun, 2003. a.g.k., 63.

² Harriss, 2000. a.g.k., 26.

³ Türk Dil Kurumu, 2000, “Türkçe Sözlük”, Ankara.

⁴ Uyanık Z. 2016, Kadına yönelik şiddet, s. 32.

⁵ Atman. C. 2004, Kadına Yönelik Şidde, 333

"Günümüzde insanlara güvenilemez" düşüncesine, az izleyenlere oranla daha yüksek oranda katılmaktadırlar.⁶

Serdar'e göre "Dünyanın demokratik bölgelerinde şiddet kaynaklı olaylar ve ortaya çıkan öyküler, günlük yaşamlarını yaşayan sıradan kişilere artarak ve giderek yaygınlaşarak ulaşmaktadır. Bunun nedenleri arasında emniyet güçlerinin kamuoyunu daha yaygın olarak bilgilendirme yönünde çaba harcaması, şiddeti gündemde tutmak ve cezai yaptırım sürecini harekete geçirmek amacıyla yürütülen çeşitli kampanyalar, sivil toplum kuruluşları tarafından kurulan organizasyonlar ve en önemlisi iletişim sisteminin, MacLuhan'ın da söylediği gibi küçülerek global bir köye dönüşen dünyanın büyük bir kısmına yayılarak genişlemesi ve giderek gelişmesidir. Bu yaygın iletişim sistemi içinde yer alan medya profesyonelleri, şiddetin ne denli ilgi çektiğini bilir ve bu nedenle de yayıncılık kurallarının ünlü düsturuyla hareket ederler: Kan varsa, o haber manşete çıkar. Yazılı basın ve televizyonlar dünya genelinde artan şiddeti genellikle kötülemesine rağmen, kitle iletişim araçlarının şiddeti yoğun bir şekilde konu edinmesiyle tüm dünya giderek daha fazla şiddetle dolmaktadır".⁷

⁶ <https://www.evrensel.net/haber/267507/prof-dr-omer-ozler-medyada-siddet-var> (14.12.2015)

⁷ Severin, J. 1994, Kitle İletişim Araçlarında Kullanımlar, s.448.

BİRİNCİ BÖLÜM

HABER KAVRAMI VE TELEVİZYON HABERCİLİĞİ

1. Kitle İletişim Araçlarının Tarihi ve İşlevleri

Kitle iletişim araçları "kitlesele bir boyutta ileti dağıtabilen araçlar olarak" tanımlanabilir. Gazete, dergi, radyo, televizyon, sinema gibi kitlelere ulaşan ve iletişimi sağlayan araçlara kitle iletişim araçları denilmektedir. Kitle iletişim araçlarının amacı düşünce, fikir ve haberleri çok kısa zamanda geniş kitlelere ulaştırabilmektir. Kitle iletişim araçları; "Daha geniş kitlelere, çevrelere seslenebilmek, onlarla iletişim kurmak için gerçekleştirilen elektromanyetik dalgaların ve bunların alıcılarının kullanımı ile tüm kitleye seslenebilme olanağı veren bir araçtır."

Crowley.D ve Heyer. P İletişim tarihi kitapta “Kitle iletişiminin tarihçesinde matbaanın icadı çok önemli bir gelişmedir. Matbaanın icadının arka planında, Çin’in en belirgin ve kusursuz keşiflerinden biri olan kağıdın kullanımı yatmaktadır. Diğer uluslar Çin’in ancak Batıda geliştirilecek ve insanlığın kullanımına sunulacak olan bu icatların yalnızca özünü bulmuş olduğunu ileri sürerek Çin’in bu keşiflerin onurunu taşımasına itiraz edebilirler fakat kağıt imalat tekniği Çin’in egemen olduğu yerlerde dışarıya tamamen geliştirilmiş bir sanat olarak çıkmıştır. Paçavradan yapılmış kağıt, kenevir kağıdı, çeşitli bitki liflerinden yapılmış kağıtlar, selüloz kağıdı, yazma kalitesini yükseltmek için yoğunlaştırılmış kağıt, çeşitli renklerde kağıtlar, yazı kağıdı, ambalaj kağıdı, hatta kağıt bebek bezleri ve tuvalet kağıdı, içinde olduğumuz çağın ilk yüzyıllarında bulunmuş ve hepsi de ilk olarak Çin’de genel kullanıma sunulmuştur. Sekizinci yüzyılda Semerkant’ta Çinli esirlerin Arap işgalcilere imalatın sırrını öğrettikleri ve daha sonra on ikinci ve on üçüncü yüzyıllarda Magriplilerin İspanyol fetihlerine aktardıkları kağıt, bugün kullanılan kağıttan temel özellikleri açısından farksızdır. Hatta günümüzde bile Çin, kağıt üretiminde yeni gelişmelere imza atmayı sürdürmüştür. Hem Çin kağıdı hem de ezilmiş kağıt, on dokuzuncu yüzyılda Çin tarafından Batıya tanıtılmıştır”.⁸

⁸ Crowley.D. ve P. Heyer. 2012, İletişim tarihi, s. 132- 133.

“Matbaanın icadı kitlesel iletişimde önemli bir gelişmedir. Çünkü o zamana kadar seçkinlerin yararlandığı yazılı iletişim olgusu, kitlelere ulaşan bir duruma gelmiştir. Kitle iletişimin gelişim tarihinde; yazının ve kağıdın icadı ve Matbaanın bulunması çok önemlidir. Matbaanın icat tarihi, ilk kitapların yayınlandığı 1450'li yıllara kadar götürülebilir. Ancak gazete ve dergi geniş toplumlara hizmet veren ilk kitle iletişim araçları olarak kabul edildiğinden bu tarihi 17. Yüzyılın ortalarına kadar getirilebilir, bu tarihi, 19. Yüzyılın sonlarına doğru kitlelere hareketli görüntüyü getiren sinemanın bulunuşu izlemiştir. 20.Yüzyılında radyo, televizyon ancak 20. Yüzyılın sonlunda internet öne çıkmıştır”.⁹

1.1. Kitle İletişim Araçlarının İşlevleri

“Kitle iletişim araçlarının işlevlerine geçmeden önce kitle iletişiminin işlevlerine yer vermekte yarar vardır. Genel olarak ülkeden ülkeye bu işlevlerin yerine getirilme dereceleri farklılıklar göstermesine karşın, iletişim alanında UNESCO komisyonunda iletişimin işlevleri sekiz başlıkta toplanmaktadır”.¹⁰

Haber ve bilgi verme işlevi: Kitle iletişim araçları olaylar ve durumlar karşısında haber ve bilgi vererek, ulusal ve uluslararası durumların anlaşılmasını, bilerek tepkide bulunulmasını sağlayabilirler. Bu işlev haberlerin, imgelerin, görüş ve yorumların toplanmasını ve işlem görmesini içermektedir.

Toplumsallaştırma işlevi: Bireylerin toplum hakkında genel bilgi ve değerleri edinebilme konusunda kitle iletişiminin önemli bir yeri bulunmaktadır.

Güdüleme: Toplamların kendilerine belirledikleri amaçları açıklayarak, özendirerek, bireyin topluluk yaşamına katılmasını sağlama işlevidir.

Tartışma ortamı hazırlama işlevi: Kitle iletişim araçlarının toplumsal değerlere ve amaçlara açıklık kazandırma ve gelişmelerine katkıda bulunma işlevidir.

Eğitim işlevi: Toplum üyelerinin bilgi düzeylerini ve becerilerini artırmasına yardımcı olma işlevini içermektedir.

⁹ Aziz, 2010, a.g.k., 105.

¹⁰ Aydın, 2013, a.g.k., 84- 85.

Kültürün gelişmesine katkı işlevi: *Kültür kavramının geliştirilmesinde kültürel mirasın korunmasında kitle iletişim araçlarının önemi büyüktür.*

Eğlendirme işlevi: *Kitle iletişim araçları bireylere hoş vakit geçirme imkanları sunmaktadır.*

Bütünleştirme işlevi: *Kitle iletişim araçları, bireyler ve gruplar arasındaki ilişkilerin gelişmesi için bir ortam hazırlamaktadır.”*

Gökçe, kitle iletişim araçlarının işlevlerini toplumsal sisteme dört grupta incelemiştir:¹¹

1. *Kitle iletişim araçlarının toplumsal sisteme ilişkin işlevleri ile bu araçların toplumsal veya sosyal sistem çerçevesinde gördükleri bütün işlevler ifade edilmektedir. Kitle iletişim araçlarının toplumsal işlevleri kategorisine, bu araçların toplumsal sistem veya topluma uyum sağlamak için yerine getirmeleri gereken işlevler de girmektedir.*
2. *Kitle iletişim araçlarının toplumsallaşma işlevi: Burada toplumsallaşma işlevi, 1bütünleşme ve toplumsal etkileşim ile kişisel kimlik gibi işlevleri kapsamaktadır. Toplumsallaşma, bir insan yaşamı boyunca süren bir sosyo- kültürel doğum olarak nitelendirildiğinde kitle iletişim araçlarının bu süreçte oynadığı rol büyüktür.*
3. *Kitle iletişim araçlarının eğlence işlevi: Kitle iletişim araçlarının siyasal işlevleri çok çeşitli olabilir. Bunlar kamuoyu oluşturma, temsil etme, siyasal toplumsallaşma, eleştiri ve denetim işlevleri olarak gruplandırılabilir. Kitle iletişim araçlarının işlevleri ile çevreden gelen girmeleri cevap vermek suretiyle, mevcut siyasal düzenin korunması için gerekli işlevler kastedilmektedir.*
4. *Kitle iletişim araçlarının bilgilendirme işlevleri: Kitle iletişim araçlarının toplumsal, siyasal ve ekonomik işlevleri, aslında bilgilendirme işlevidir. Bu nedenle bu temel bilgilendirme işlevi ayrı başlık altında ele alınmıştır.*

Kitle iletişim araçlarının en temel işlevlerinden birinin kuşkusuz haber verme işlevi olduğu düşünülmektedir.

¹¹ Gökçe,2006.a.g.k., 125- 129.

Haber tanımlamaları “olan her şey haberdır”, “dün bilmediğimiz haberdır”, “insanların üzerinde konuştuğu haberdır”, “haber okuyucuların öğrenmek istedikleridir” Tokgöz, tüm bu tanımların insanların bilme, öğrenme isteklerini değerlendirmek için yapıldığını ifade etmektedir.¹²

Haber vermek, kitle iletişim araçlarının en temel ve en bilinen işlevidir. İnsanlar bilgilenme, anlama, başkalarından geri kalmama ve hoş vakit geçirme isteği gibi nedenlerle kitle iletişim araçlarını izlerler. Gazetelerin sayfalarında, radyoların haber saatlerinde verdikleri bilgiler bu işlevin bir göstergesidir. Kitle iletişim araçları birbirinden bağımsız geniş kitleler üzerinde tutum ve davranış değişikliği yaratarak insanların bilgi düzeylerini değiştirir. Gelişen teknoloji, yeni iletişim araçlarının (radyo, televizyon, bilgisayar ağları ve internet vb.) kullanılmasını olanaklı kılmıştır. Bu iletişim araçları geniş kitlelere ulaşmış ve buna bağlı olarak kullanım alanları da yaygınlaşmıştır.

1.1.2. Haber Kavramı ve Habercilik

“Haber diye adlandırılan bazı bilgilerin toplanması ve bireye aktarılmasının kökeni, toplumsal yaşamın başladığı döneme kadar inmektedir. Bazı bilgi ve düşüncelerin elle yazılarak dağıtılmasına ise ilk kez 14. yüzyıl sonlarında Venedik’te rastlanmıştır.15. ve 16. yüzyıllardaki bazı keşif ve icatlar, bireylerin merakını daha da kamçılammış ve ortaya elle yazılmışların dışında çeşitli adlarla basılmış yeni haber bültenleri çıkmıştır. 17. yüzyılın ilk yarısından itibaren de özellikle Avrupa’da bazı bilgilerin toplanması, derlenmesi ve bir bedel karşılığında pazarlanmak üzere yayımlanması, süreli bir biçime dönüştürülmüştür”. 19. yüzyılın ortalarında uluslararası alana da yayılmış ve günümüze kadar yoğunlaşarak gelmiştir.¹³

Fransızlar habere “information”, İngilizler ise “news” demektedir. News sözcüğü için her alanda meydana gelen olayları yansıtmaları bakımından dört yönün İngilizce adlarının baş harflerine vurgu yapılmaktadır.

A.Girgin’nın “Haber Yazmak” kitapta haber tanımları şöyle yazmış:

¹² Tokgöz, 2009, **a.g.k.**, s. 54.

¹³ Girgin. A. 2014, Gazeteciliğin Temel İlkeleri, s. 107.

- **Akademik tanım**

“Haber vaktinde verilen toplumda, çok sayıda kişiyi ilgilendiren ve etkileyen, bu kişilerin, anlayabileceği herhangi bir olay ya da kanaattir”.

- **Klasik Amerikan basınına göre haber:**

“İnsanların bilmedikleri bir alemini getiren yeni bir olay haberdır”.

- **Avrupa basını literatüründe haber:**

“Olayın meydana geldiği çevrenin dışına çıkması ve bu çevre dışındaki insanları bilgilendirerek öğrenilme gereksinimini yaratmasıdır”.

- **Bilim adamlarına göre tanımlar:**

Van Dijk; "Haber bir tür değil, bir söylemdir. Haberin söylemi toplumda var olan egemen söylemlerin bir ürünüdür.

Fishman; "Haber, haber üzerinde çalışanların uyguladıkları yöntemlerin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır”.

Chon ve Young; "Haber gazetecilerin ürettikleridir."

Gieber; "Haber gazetecilerin yaptığıdır".

Turner Catledge; "Haber dün bilmediğimiz herşeydir".

Stuart Hall; "Egemen söylemler haber metni içinde yeniden kurulmaktadır”.

Galtung ve Rude; "Haber, eskilerin güncelleştirilmiş halidir”.

Warren Breed, haberin tanımlayıcı özelliklerini şöyle sıralamaktadır: "Satılabilir, yapay, basit, tarafsız, eylem merkezli, ilginç, kurgulanmış olmasıdır”.

James Watson, haberi üretim aşamasını şöyle değerlendirmektedir: "Haber bir ileti formudur ve toplumda anahtar bağlantılar kurmamızı sağlamaktadır. Bugünün gerçeğini açıklayan söylemi ile olay aktarmaktan çok gerçeği kendi formu içinde yeniden kurmaktadır”¹⁴.

¹⁴ Girgin. A. 2014, Gazeteciliğin Temel İlkeleri, s. 120

- **Gazetecilerin Tanımları**

Washington Post Gazetesi Editörlerinden Phillip Graham'a göre; "Haber tarihin yazımında ilk rötuşlanmamış kopyadır".

ABC Televizyon kanalından David Brinkley habere değişik bir açıdan yaklaşmaktadır: "Rastlanmayan, beklenmeyen her olay haberdır. Sükunet haber olmaz. Örneğin bir uçak havalandığında.bu haber degildir. Eğer uçak yere çarpar, düşerse, işte bu haberdır".

Harris'ın habere getirdikleri tanımlar ise şöyledir: "Haber okuyucunun ilgileneceği olaydır. Haber gazeteye basıldığında okuyucuya yararlı olacağı düşünülen olaydır. Haber, okuyucunun bilmek istediğidir. Haber, insanların hakkında konuştukları şeylerdir. Haber, yakın zamanda olan keşifler, görüşler, okuyucuların etkilenecekleri ya da ilgilenecekleri konulardır".

Yalman'a göre; "Günlük olaylara. ilişkin bilgileri ve yorumları. kapsayan, bir haftayı aşmayan aralıklarla. çokça basılan ve belirli eder karşılığında. isteyenlere satılan gazetenin en. başta gelen mahsülüdür".

Talu'ya göre; "Haber bir yeniden. yapımdır, mamüldür, inşaa. edilendir, siyasi temsildir, montajdır, bir. sunuştur. En kötü olasılıkla da bir. roprodüksiyondur. Diyebilirim ki, gerçeğin. dublörüdür, imitasyon gerçektir diyebiliriz".

- **Diğer Haber Tanımları**

- “Haber gazetelerde, dergilerde, radyo ve televizyonlarda yayınlanan şeydir”.
- “Haber, yayın müdürlerinin haber dediği şeydir”.
- “Haber, okurların hakkında bilgi edinmek istedikleri her hangi bir şeydir”.
- “Belirli, daha doğrusu yeterli büyüklükteki halk kütlesinin okumak istediği şey haberdır”.
- “Haber, halkın ilgi göstereceği herşeydir”.
- “Haber, olayların sağlıklı olarak zamanında meydana çıkmasıdır. Ayrıca, okurların ilgisini çekecek bütün olaylardır”.
- “Haber, olan bir şeydir, olan herşeydir”.
- “Haber, olaylarda ve bunların doğurduğu fikirlerde esas olan şeylerin aktarımıdır”.
- “Haber, halka bağlıdır ve tümüyle halkı ilgilendiren olaylardır”.
- “Haber, insanlığı ilgilendiren bütün yeni hareketlerin ifadesidir”.
- “Haber, bir olayın öğrenilmesine kadar geçen zaman içindeki gelişmeyi anlamaktır”.

- “Yeni bir olay ya da olayın anlatılışıdır”.
- “Halka, daha doğrusu okuru ilgilendirecek, değişiklik ya da gelişme haberdır”.
- “Belirli bir ortamda meydana gelen olay sonucu yaratılmış yeni oluşumlara halkın ilgi duyması ve bunun sonucunda da yeniliği öğrenme ihtiyacıdır” vb.¹⁵

İlk haber tanımlamalarının, “19. yüzyılın sonlarına doğru ilk gazetecilik eğitim ve öğretim programlarının açıldığı ABD’de yapılmaya çalışıldığını söylemek yanlış olmaz. Amerikan gazetecilik kitaplarında haberle ilgili ilk tanımlarının eğitim amaçlı olduğu bir gerçektir. Günün koşullarına ve gazetecilik gereklerine uygun olarak pek çok haber tanımlaması, eğitim amaçlı bu tanımlamaları izlemiştir. Yapılan her tanımда zaman etkeni vurgulanırken, daha önce üzerinde durulan özetleme etme işlemine değinildiği açıkça görülebilmektedir”.¹⁶

1.1.3. Haber Unsurları

Açık, kesin ve tek bir biçimde, tek bir üslûp içerisinde ifade edilemese de haberin farklı tanımlamalarında sıkça kullanılan ve tekrarlanan birtakım unsurları vardır. Yine de haberin değişik tanımlamalarında da görüldüğü üzere, sıkça tekrarlanan 5 temel unsur ilginçlik, gerçeklik, önemlilik, yenilik, anlaşılabilirlik göze çarpmaktadır. Bu çerçevede haberciliği şu şekilde tanımlamak mümkündür: “Gerçek, yeni, anlaşılır, ilginç ya da önemli olayları, basit sade (yalın) bir dille, açık ve kesin bir biçimde, tarafsızlıktan kaçınma ilkelerine uyarak haber haline dönüştürmek ve sonra da hızla yayımlanmasını sağlamak”.¹⁷

Bir haberde yukardaki unsurlardan biri eksik olduğunda tam olarak haberi ifade etmesi mümkün olmayacaktır.

1.Yenilik (Güncellik)

Habere konu olan olay/olgu/fikir ve sorunun mutlaka yeni olması gerekmektedir. Haberin en önemli unsurlarından biri yeniliktir. Her haberci en yeni bilgiyi topluma ulaştırma çabası içindedir. Bu da gazetecilik mesleğinin dinamizmini ortaya koymaktadır.

¹⁵ Girgin. A. 2014, Gazeteciliğin Temel İlkeleri, s. 55

¹⁶ <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/212922>

¹⁷ Girgin. A. 2014 ,Gazeteciliğin Temel İlkeleri, s.118.

Herhangi bir haber, haber kavramının da işaret ettiği gibi, “yeni” olmak zorundadır. Bu anlamda haber “yeni” kavramını da içermektedir. Çünkü tersten düşündüğümüz zaman “eski” bir şeyin haber niteliğini taşımadığını kolayca algılayabiliriz.¹⁸

2.Gerçeklik (Doğruluk)

Gerçeklik, habere konu olan içeriğin olayla ilgili duruma uygunluğu anlamında kullanılır. Olayın varlığının gerçek olmasıdır. Haber kulaktan dolma bilgilerle yazılmamalıdır. Habere en hızlı ulaşmak ve en hızlı yayınlamak için doğruluk ilkesinden asla ödün verilmemelidir. Haberci, gerçeği araştırırken bilginin doğru olup olmadığını araştırmalı ve emin olduktan sonra haber yapmalıdır.

O yüzden, üstlendiği insanları birleştirici toplumsal işlev, doğru ve gerçek olmasının yanı sıra haberin “objektif” bir bakış açısıyla yazılması ve yansıtılmasının önemini de ortaya koymaktadır.¹⁹

3. Önemlilik

Haber içeriğinde nasıl ve neden sorularının yanıtı, önemlilik değerini ortaya koymaktadır. Haberin zamanı ve haberin ulaştığı kitleye yakınlığı hiçbir zaman haberi tek başına önemli yapmamaktadır. Haberin önemliliği sonucundan kaynaklıdır.

Önemlilik habere yaklaşımı ve değerlendirmeyi de etkilemektedir. Örneğin gazetelerde haberler önemlerine göre sürmanşet, manşet, alt sütun, beş sütun vb. gibi ölçütlerle verilmektedir. Birinci sayfaya genelde önemli haberler yerleştirilmektedir. Değerlendirmede birinci sayfa ve iç sayfaları da dikkate almak gerekmektedir. Haberi önemli yapan etkenler kuşkusuz, toplumların ünlene kişiler, çelişkiler, garip olaylar, buluşlar, değişkenlikler ve sayılarla da bağlantılıdır. Olay/ olaylara haber değeri kazandıran öğelerden biri de heyecanlılıktır. Heyecanlılık öğesi, insanların sevinç, mutluluk, korku ve üzüntü gibi duygularını dile getirmekte, haberin önemliliğine katkıda bulunmaktadır.

¹⁸ Hürriyet Gazeteciliği, Ekim 2003, s. 43.

¹⁹ Girgin. A.2014, Gazeteciliğin Temel İlkeleri, s. 119

4. İlginçlik

Herkesin karşılaşılabileceği durumlarda, kadın-erkek herkesi ilgilendiren olaylara duyulan merakı, “insanın ilgisini çeken (human interest) olaylar”, şeklinde tanımlamak mümkündür. “Genelde gazetecilik, insanın ilgisini çeken konulardaki haberlerden oluşmaktadır. İnsanlar meslek, boş zamanlarını değerlendirme ve diğer ilgileri yönünden birbirlerinden ayrılırlar”.

Kişiler genelde, kendilerini birinci derece ilgilendirdiğini düşündükleri sorunlara odaklanmaktadır. Gelişen teknolojiyle birlikte kişilerin ilgi alanlarının genişlediği de bir gerçektir. ‘İlginçlik’te amaç, sıradanlıktan kurtulma, olağan dışı eylem ya da söylemler arayışıdır.

5. Anlaşılabilirlik

Anlaşılabilirlik, haberin en önemli özelliklerinden biridir. Çünkü insanoğlunun dili, yalnız onun konuşabilmesi, düşündüğünü başkalarına iletebilmesi demek değildir. Haber metni yalın, bilinen, anlaşılır sözcükleri içeren grift olmayan cümlelerden oluşmalıdır. Haber dili kısa ve açıktır. Haberde anlaşılması kolay cümleler kullanılmalı, terimlere başvurulmamalı eğer kullanmak zorunda kalınırsa anlamları açıklanmalıdır.

Anlaşılabilirlik: Halkın fazla kullanmadığı sözcükler seçilmemelidir. Özellikle de halkın eğitim seviyesi de dikkate alınarak anlaşılması kolay ifadeler kullanılmalıdır.

Sadelik: “Eğer okuyucu Acaba ne anlatıyor? Ne demek istedi? gibi yazılan cümlelere takılıp kalıyorsa habere ilgisini keser. Haberi hemen algılayabilmesi için sadelik çok önemlidir. Cümlelerde süsten, gösterişten uzak durulmalı; metin ayrıntıya boğulmamalıdır. Bu nedenle sözcükleri özenle seçip belli bir mantık çerçevesinde sıralamak önemlidir. Metnin hedef kitesince kolayca anlaşılması gerekliliğini içerir”.

1.1.4. Haber Değeri Ölçütleri

Olay/olgu/fikir ve sorunun okur, dinler ve izler kıştlara haber olarak ulaştırılması için bazı değerleri taşımaları gerekmektedir. Söz konusu değerler aynı zamanda haberciliğin temel ilkelerini de içine almaktadır.

Tanımlar:

Tanım 1: “Herhangi bir eylemin ya da söylemin hedef kitlelere ulaştırılması için içermesi gerekli özelliklere “**haber değeri**” denilmektedir. Çoğu söylem ve eylemlerin haber değeri bulunmadığı için hedef kitlelere ulaşmaları engellenmekte yada ertelenmektedir”.²⁰

Tanım 2: “Haber değeri, gazetecilik yapan kitle iletişim araçlarındaki yetkililerin, eylem ya da söylemlerin seçimi, biçimi, biçimlendirilmesi ve yayınlanması sırasında kullandıkları profesyonel kodlardır”.

Tanım 3: “Muhabirden genel yayın yönetmenine kadar, üretimde görevli gazetecilere elde edilen enformasyondan hangisinin haber yapılacağı konusunda yardımcı olan ölçütlere haber değeri denilmektedir”.

Haber değeri kavramı ilk kez 1695 yılında Alman Kaspar Steiler kullanmıştır. Steiler temel haber değeri olarak da “eve yakınlık” ölçütünü savunmuştur. “Olumsuzluk” ve “dramatik öykü” niteliği taşımayı haber değeri sıralamasında gösteren yine Kaster Steiler’dir.

En genel anlamıyla “haber değeri; bir olayın, insanların ilgisini çekebilecek bir eyleme ya da söyleme sahip olmasıdır.” Birçok gazeteci için bir haberin değeri, tanımlayamadıkları soyut bir kavram gibidir, ancak bir olayla karşılaştıklarında, bunun haberle alakalı olup olmadığını anlayacaktır.

Norveçli araştırmacılar Mari Ruge ve Johann Galtung’un on iki haber değeri kriteri, habercilikte bugün hala geçerliliğini koruyan ve temel kabul edilen değerlerdir. Bunlar:

Olayların netliği: Herhangi bir konunun veya olayın anlaşılması kolay doğası, mesaja değer katar. Bu, haber kullanıcılarını çekmek için günümüz gazeteciliğinde en sık kullanılan değerlerden biridir. Basitçe açıklanabilen konular karmaşık olanlara tercih edilir.

Olayda anlamlılık: Benzerlikler, diyaloglar ve çatışmalar, bir çatışma ortaya çıktığında mesajın diğer tarafı yakalandığında benzer şekilde ortadan kaldırılabilir. Örneğin İngiltere’de meydana gelen bir olay Amerikalılara göre Hindistan’da meydana gelen bir olaydan daha anlamlıdır.

²⁰ Ridvan. A. 2000, Haberin anatomisi ve temel yaklaşımlar, s. 105.

Olayların sürekliliği: İlk haber olan bir olay hakkında gelişmeler daha sonraki günlerde bültenin sonlarına doğru verilse de çekiciliğini korur.

Kompozisyon: Her hangi bir olay haberin genel kompozisyonu açısından yayınlanmayabilir.

Değerli uluslar: Haber değeri fazla uluslar vardır. Haberin öznesi olan veya haberin tematik yapısını oluşturan seçkinler, haber seçiminde anahtar değişkenler olarak kullanılmaktadır.

Değerli Kişiler: Uluslararası veya ulusal kamuoyunda saygı duyulan veya önemli olan kişilerin haber değeri taşır.

Kişilere gönderme: Bir olayı indirerek insanlara aktarmak yani olayı kişiselleştirmek haberin daha kolay anlaşılmasını sağlar.

Olumsuz olana yapılan gönderme: Haberin büyük bir kısmı olumsuzlukla ilgili. Politik gelişmeler olumsuz olmalı. Gündelik hayat, özellikle trafik sorunu olmak üzere olumsuzluklarla doludur. Bir gazeteci ödül töreni ile terör saldırısı haberi arasında seçim yaparsa, tercih ikincisidir.²¹

1.2.1. Dünyada Televizyon Haberciliğinin Tarihsel Gelişimi

“İlk televizyon haber yayınları günde 15 dakika olarak CBS televizyonunda, 1941 yılında ABD’de gerçekleştirilmiştir. 1940’lı yıllarda televizyon haberlerinin, televizyon yayıncılığının ayrılmaz parçası olarak değil, programcılık işinin bir parçası olarak görülmektedir. 15 dakika süren haberler 1963 yılına kadar devam etmiş ve standart haline gelmiştir. Bunun yanı sıra her haber yayını ek olarak ulusal ve uluslararası, hava raporu ve spor haberlerini de içermiştir”.²²

“1960’lı ve 1970’li yıllara gelindiğinde teknoloji, haberleri 30 dakikaya kadar uzayacak noktaya doğru getirmiştir. Videokaset filmi değişmiş ve uydu iletimi, haber içeriğinin dağıtımını çok daha kolaylaştırmış ve hızlandırmıştır. Ayrıca televizyon haberlerini küresel bir işletme haline getirerek, izleyicilere dünyanın diğer bölgelerindeki olayları da sunmaya başlamıştır. Kablo, ev uydu sinyal alıcıları ve dijital teknolojideki yeni gelişmeler,

²¹ <https://gazetecilikenstitusu.wordpress.com>

²² Kazaz. M. 2007, Televizyon spor haberleri. İstanbul: Nüve kültür merkezi yayınları, s. 148

2003'deki Irak savaşı boyunca raporlamalarında olduğu gibi, önemli olaylar meydana geldiğinde izleyicilerin neredeyse anında haberdar olmasını sağlayabilmiştir. Bu kısaltılmış haber akışı, yerel seviyede bile, haber müdürleri ve üreticileri üzerinde muazzam bir rekabet oluşturmuştur. İnternet gibi teknoloji ve alternatif haber merkezlerinin gelişmesi, istasyonları, haber kanallarını izleyicilerine bilgi sağlamada öfkeli bir yarışa sürüklemiştir.”²³

“1 Haziran 1980 yılında yayın hayatına giren CNN’in kurulması, televizyon haberciliği tarihi açısından kilit bir rol oynamaktadır. Sürekli haber yayını formatı ile kurulan CNN, sadece ABD’de değil dünyanın her yerinden haber toplayarak dünyanın her yerine ulaştırmak ilkesiyle yayın hayatına başlamıştır. Yirmi dört saat haber yayını formatı ile dünyanın ilk haber kanalı olma özelliğine sahip olan CNN, ABD’de en çok izlenen ABC, NBC ve CBS kanallarının da haber bültenleri sayısının arttırmasına neden olmuştur. Canlı haber yayınlaması ve ayrıntılı haberler yakalaması özellikleri ile ön plana çıkan CNN, ABD Başkanı Ronald Reagan suakasti, Challenger uzay mekiğinin düşmesi ve Çin’de gerçekleşen özgürlük hareketleri gibi önemli olayları ekrana taşımıştır.”

1.2.2. Moğolistan’da Televizyon Haberciliğinin Tarihsel Gelişimi

Moğolistan’ın ilk televizyon kanalı, devlet televizyonu olan Moğolistan Televizyon ve Radyosu olan MTR’dir. Moğolistan radyo televizyon kurumu (MTR) 27 Eylül 1967’de kurulmuştur. İlk televizyon yayını denemeleri 13 Ocak 1967’de başkent Ulanbator’da başlamış ve haftada iki gün belli saat aralıklarında sürdürülmüştür.²⁴

Ulanbator’da İngilizce programları sunan TV kanalların yayınına sağlayan birçok kablo televizyon vardır. 24 saat uluslararası uydu kanalları ile Cinemax, HBO, BBC, Star Movie gibi birçok televizyonun yayını verilmektedir. Kablo bağlantısı olmadan önce ise sadece Moğol, Rus kanal yayınları mevcuttur. Moğolistan’da televizyon sistemi SECAM’dır. Moğolistan’ın başkenti Ulanbator’da televizyon kanalları, kablo TV şirketleri aracılığıyla izlenmektedir. Kablo şebekesinden yerli ve yabancı olmak üzere 50 TV kanalı izlenmektedir. 1 ulusal olmak üzere 44 televizyon kanalı ve 66 tane de yerel televizyon kanalı bulunmaktadır. Başkent Ulanbator’da kablo TV şebekesi ile bir çok ülkenin televizyon kanalları da izlenmektedir.

²³ Schultz. B. 2015, Broadcast news producing. California: Sage Publications, s. 105

²⁴ Enkhchimeg Bold, 2008, Moğolistan’da Basının Gelişimi ve Sorunları ,Ulanbator, s.19

1990 yılında “serbest kanal” ve 1992 yılında da “özel televizyon” yayıncılığa başlamıştır. Yayıncılık alanında bir iç pazar oluşumunu sağlamak için hazırlanan yönerge 2 Ekim 1991’de kabul edilmiştir. Yönerge televizyon yayıncılığı, yapım, reklamcılık, sponsorluk, program içerikleri alanlarında yasayı düzenlemekte ve yayıncılık fırsatlarına ulaşma hakkı vermektedir.

Günümüzde Moğolistan nüfusunun yüzde 90’ının televizyona erişim olanağı vardır. TV kanalları arasındaki rekabet, izleyicilerin çeşitli TV kanalları arasından seçim yapabileceği karma bir yayın sisteminde yoğunlaşmaktadır. Bu dönem özellikle özel TV kanallarının reklam verenleri için önemlidir. Ancak izleyicilerin gelişen ve değişen ihtiyaç ve tercihleri karşılandığından gün içinde dahi televizyon kanalları özgün içeriklerle donatılmakta ve TV kanalları izleyicileri kanala çekmek için 24 saat yaklaşımını benimsemiştir.

1.2.3. Türkiye’de Televizyon Haberciliğinin Tarihsel Gelişimi

“Türkiye’de televizyon haberciliğinin başlangıcı TRT ile olmuştur. 1930’lara doğru başlayan radyo yayıncılığında icra edilen habercilik Anadolu Ajansı’nın ilettiği haberlerin spikerler tarafından seslendirilmesinden ibaret gerçekleşmiş ise de TRT’nin kuruluşuyla Doğan Kasaroğlu, Muammer Yaşar Bostancı, Hüsametdin Çelebi ve Zeki Sözer öncülüğünde günümüz anlamında radyo-televizyon haberciliği anlayışı gelişmeye başlamıştır”.

“TRT’nin kuruluşundan ilk haber bülteninin yayınlanışına kadar geçen 4 yıllık süre boyunca kurum profesyonel gazetecileri alıp haber merkezi kurarak adeta bir uygulama okulu gibi çalışıp kendi sistemini oluşturmuştur. İlk haber merkezinin kuruluşunu Uyguç ve Genç şu cümlelerle anlatmıştır:”²⁵

“Doğan Kasaroğlu TRT Haber Merkezi’ni kurmak üzere ilk haber müdürü olarak göreve başladıktan sonra, basın mesleğindeki arkadaşlarını önce Ankara’dan başlamak üzere TRT bünyesine katmaya başladı. Muammer Yaşar Bostancı, Erdoğan Örtülü, Erdoğan Tokatlı, Güneri Cıvaoğlu, Teoman Erel kaşeli olarak TRT haberlerinde görev alan ilk elemanlar oldular. Bu elemanlar Ekim 1964’de haber hizmetlerinde çalışmaya başladılar. Böylece Türkiye’de ilk defa profesyonel gazeteciler çalışmaya başlamış oldular”.

²⁵ Uyguç & Genç, 2001, a.g.k., s. 101.

Mart 1990'da kurulan ilk özel televizyon kanalı Magic Box'ın ardından peş peşe özel kanallar kurularak, yayına başladı. 1 Mart 1990'da Magic Box'ın kurulmasının, dünyada 1980'lerde var olan toplumsal ekonomik gelişmenin devamı ve yansıması olduğunun altını çizen Keloğlu, 1987-1991 yıllarında Anavatan Partisi'nin iktidara geldiğini, bu dönemde kurulan özel televizyonların TRT'nin yayıncılık tekelinin kırılmasına yol açtığını ifade etti. Özel televizyonların hızlı şekilde arttığını belirten Keloğlu, Magic Box kurulduktan sonra özel kanallarda sansasyonel ve magazinел yayıncılığın ortaya çıktığını, izleyicinin de bundan hoşlandığını ifade etti.²⁶

²⁶ <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiyede-ozel-televizyonlarin-kurulmasinin>

İKİNCİ BÖLÜM

ŞİDDET KAVRAMI, TARİHİ VE KADINA YÖNELİK ŞİDDET

2.1. Kavramsal olarak Şiddet

Şiddetin genel bir tanımını vermeden önce onu kelimenin içinde aramak gerekmektedir. Şiddet kelimesi Arapça kökenlidir. "Kuvvet derecesi", "sertlik" ve "peklik" anlamına gelen şiddet kelimesinin İngilizce ve Almanca kullanımları, çeşitli Latince kavramların birleşimidir. Buna göre şiddet, bir yanda "ihlal etmek" "zarar verme", diğer yanda, "hız" ve "aşırılık" anlamında kullanılmaktadır. Bu bağlamda şiddet, birinin gücünü, kuvvetin, otoritesini veya avantajını kötüye kullanarak izinsiz giriş yapma eylemidir.²⁷

Oxford İngilizce Sözlüğü'ne göre şiddet, bir kişiye veya mala zarar vermek için fiziksel güç kullanılmasıdır; belirlediği eylem ve davranışlar; bedensel zarara neden olabilecek herhangi bir eylem veya kullanım; Güç kullanarak insanların özgürlüklerine müdahale etmek demektir.²⁸ Ancak bu tanımda şiddetin sadece fiziksel güç kullanımıyla ilgili yönü ve kuvvetin belli bir derecesi tanımlanarak eksik bir ifadeye yer verilmiştir. "Violence teriminin kültürel kökenine bakıldığında, kavramın sadece fiziksel şiddetten türemediği; erk, güç, yetke gibi nitelermeleri de barındırdığı görülmektedir. "Latince'den türetilen Violentia ve Violare kelimeleri hemen hemen aynı anlamlara gelmektedir: Violentia, şiddet, sert ya da acımasız kişilik veya güç anlamlarına gelirken, Violare fiili, şiddet kullanarak davranma, değer bilmeme, kurallara karşı gelmeyi ifade etmektedir. Her iki kavramın kökeninde de Vis sözcüğü bulunur. Vis, güç, erk, yetke, şiddet, bedensel güç kullanımı demek olduğu gibi, nitelik, bolluk, öz ya da bir şeyin asıl yapısı" olarak tanımlanmaktadır".²⁹

Türk Dil Kurumu'na göre "Şiddet kavramı sertlik, kaba güç, bir gücün derecesi olarak tanımlanmaktadır. Batı dillerinde şiddet kavramının eş anlamlısı olarak yer alan kavram ise bozmak, çiğnemek, tutmamak, ihlal etmek, ayrıca saygı gösterilmesi ve dokunulmaması gereken bir şeyi kırıp açmak, ırzına geçmek, kirletmek, tecavüz etmek manalarına gelen *violate* fiilinden türeyen zor, şiddet, sertlik, cebir hareketlerdeki veya

²⁷ Dursun, 2011 a.g.k., s. 1-18.

²⁸ The Oxford English Dictionary, 2011, 12-13.

²⁹ Longman Metro. 1993, Büyük İngilizce-Türkçe Sözlük, 164.

davranışlardaki aşırı güçlülük, zorbalık ve tecavüz manalarında kullanılan *violence* kelimesidir. Sıfat hali ise; sert, kırıcı, hırçın, zorla manalarına gelen *violent* kelimesidir”.³⁰

DSÖ tanımına göre “*bir yaralanma ya da yaralanma tehlikesi,ölüm, psikolojik hasar, gelişim bozukluğu ya da yoksunlukla sonuçlanan, bir kişiye, kişinin kendi kendisine, bir grup ya da topluma kasıtlı olarak fiziksel ya da duygusal zor kullanması, güç kullanması veya tehdididir.*”³¹

Gerbner şiddeti; “özgürlüğün bir ifadesi değil, yaratıcı insanlara zorla kabul ettirilen ve çocuklara yutturulan global bir pazarlama formülünün parçası” demiştir.³²

Hukuk Sözlüğü’nde şiddet; “Toplumdaki barışı bozan ve kaba kuvvete dayanarak düzene başkaldırıcı olaylardır. Şiddet olaylarının yaygın hale gelmesi ülkede olağanüstü hal ilanına yol açabilir.” şeklinde tanımlanmaktadır. ³³

Bunun yanı sıra cinsel şiddet, kadının karar verme sürecinde şüphe etmesini sağlamak, eşin kendisine olan güvenini ve saygısını yitirmesine neden olmak, utandırmak, eşin sevdiği eşyalara zarar vermek, hastaneye yatması gerekecek kadar ruhsal anlamda hasta olduğunu söylemek, herkesin önünde aşağılayıcı konuşmalar yapmak, eşin mantık sürecinden şüphe etmesini sağlamak, kadının hareket özgürlüğünü kısıtlamak, kadının sosyal hayatını katı kurallarla sınırlamak, kadını sürekli eleştirmek, eşini kıskançlık bahanesiyle sürekli kontrol altında tutmak, ailesiyle ve arkadaşlarıyla görüşmesini engellemek ve eşin çevresiyle bağlarını koparmak gibi davranış örüntüleri de yer almaktadır.³⁴

Dördüncü şiddet türü olan psikolojik şiddet, eşle zaaflarıyla alay etmek, görüş ve düşüncelerini açıklamasını engellemek, doğrudan iletişimi kesmek, onunla konuşmamak, imalı konuşarak yanlış anlamalara meydan vermek duygusal sömürü yapmak ve surat asmak gibi davranışlar olarak gösterilebilir.

³⁰ Longman Metro. 1993, Büyük İngilizce-Türkçe Sözlük, 165.

³¹ Dahlberg, James A Etienne G. Krug, Linda L.2002, World Report on Violence and Health. s. 6.

³² George.G, 2003, “Chairman Znaimer’s Sensual Pagan Torrent”. s. 12.

³³ Yılmaz, 2005, **a.g.k.**, s. 672.

³⁴ Owen. K. ve W. Owen, 2008, **a.g.k.**, s. 19.

2.2. Şiddetin Nedenleri

Şiddetin nedenleri “cinsel uyarılma, engellenme, doğrudan provoke edilme, saldırganlık gösteren örneklere maruz kalma” sayılabilir. Cinsel uyarılma, saldırgan davranışı belirleyen biyolojik etmenlerden birisidir. Buna göre cinsellik ve cinsel dürtülerle saldırganlık aslında aynı anlama gelebilmektedir. Şiddeti önleyebilmek için şiddetin altında yatan saldırganlık duygusunun engellenmesi, önüne geçilmesi gerekmektedir. Saldırganlığa neden olan birçok etken bulunmaktadır: “Aile içi disiplinin aşırı veya az olması, okul eğitiminin de aşırı veya az disiplin içermesi, gereğinden fazla kalabalık ortamlar, şehirlerdeki aşırı nüfus yığılmaları, ev içinde mekâna kıyasla çok fazla nüfusun olması, yoksulluk ve sefalet, işsizlik, etnik farklılıkların körüklenmesi, partiler ve ideolojiler arası çekişmelerin artması, toplumsal değer ve normların sarsılmış olması”³⁵.

“Şiddet incelenirken bireye değil ortama, ortamdaki etkileşime bakılmalıdır. Çünkü şiddet bireysel bir olgu değildir, bu nedenle şiddetin yaşandığı kültüre bakılması gerekmektedir. Şiddetin ortaya çıkması anlık bir olay olarak göze çarpmaktadır ve nadiren gerçekleşmektedir. Ortamsal koşulların etkileri şiddetin ortaya çıkmasında önemli bir role sahiptir. Şiddetin ortaya çıkmasına neden olan olguların başında acizlik, çaresizlik ve tükenmişlik hissi gelmektedir”³⁶.

Millett, saldırganlık davranışının ortaya çıkmasındaki nedenleri, çocuğun içinde yetiştiği kültüre, yetiştirilme tarzına ve ilk yıllardaki koşullanmasına bağlamaktadır.

*“Cinsel kimliğin sağlayacağı olanaklar konusunda kültürün getirdiği destek, oğlan çocuklarda saldırgan bir davranışın, kızlarda ise bu saldırgan itilerin içe döndürülmesinin gelişimine yol açar. Bunun sonucu olarak, erkek çocuk, kişiliğindeki saldırgan nitelikleri, çoğunlukla toplum dışı olurluluklarla pekiştirir. Buna karşın, kültür, cinsi belirleyen penis, testis ve skrotum gibi organlara sahip olmanın, saldırganlık itisini başlı başına uyandıran öge olduğuna inanmak eğilimi gösterir ve hatta bunu ‘taşaklı çocuk’ gibi kaba övgü deyimleriyle destekler. Aynı pekiştirme süreci temel ‘kadıncıl’ erdem sayılan edilginliğin gelişiminde de rol oynar.”*³⁷

³⁵ Ayda Yörükân, 1995, “Saldırganlık ve Yıkıcılık”, Cogito, Barış ve Savaş (Barış ve Savaş Özel Sayısı), Yapı Kredi Yayınları, Sayı:3, Kış, s.165–172

³⁶ Yavuzer, 2013, **a.g.k.**, s. 43.

³⁷ Kate Millett, 1987, Cinsel Politika, Çeviri: Seçkin Selvi, Panel Yayınevi, İstanbul, s.57–58.

Kültürel yapının erkeği ‘saldırgan’, kadını ise ‘edilgin’ olarak kabul etmesi bir anlamda erkeğin şiddet eylemlerini meşru kılması anlamına gelmektedir. Erkeklik hormonları, onun saldırgan eylemlerini haklı kılan başat biyolojik faktördür ve toplumun temel taşı olan kültür tarafından da bu haklılık desteklenmektedir. Nitekim kültür tarafından erkeğe “hakaret etme ve incitme eğilimine özgür anlatım hakkı tanındığından bu yana, erkekteki cinsel saldırganlık daha kolay açığa çıkmaktadır.” Freud’a göre “erkeğin cinselliği, biyolojik özelliği cinsel objenin (kadın) karşı koyumunun üstesinden gelme olan, saldırganlık içerir.”³⁸

Buna göre, şiddetin saldırganlık sonucunda oluşan bir olgu olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim insanın yaşamında cinsellik ve saldırganlık önemli iki güçlü dürtü olarak ele alınmaktadır. Dolayısıyla bu ikisi arasındaki ilişki üzerinde durmak gerekmektedir. “Şiddet, saldırgan davranışın uç noktasıdır; bir nesneye, kişiye ya da bir organizasyona zarar vermek ya da yok etmek amacıyla güç kullanımı anlamını taşır.” Şiddet ve saldırganlık arasındaki bu ilişki psikoloji alanında çalışma yapan kuramcıların oldukça dikkatini çeken bir konudur.

Saldırganlığın altında yatan bir başka neden ise tutku yani ihtirastır. İçgüdü ve dürtü kaynaklı, duygular ve düşünceler alanına yansıyan ve bireyi belirli bir eylemi yapmaya zorlayan ruhsal bir güç olarak tanımlanabilen tutkunun Batı dillerindeki karşılığı da düşünce, irade ve yargıları aşan güçlü coşku anlamına gelmektedir. Özellikle insandaki saldırganlık tutkusu tehlikelidir. Çünkü zararlı saldırganlık ve şiddet eylemleri bireyin zihinsel işlevinin bir ürünüdür ve öfke, kızgınlık, nefret, düşmanlık duygularından beslenen bir tür tutkudur.

“Gerek içgüdüsel nedenler gerekse dış etkenler tarafından engellenme sonucu ortaya çıkan saldırgan davranışın tek bir formu bulunmamaktadır. Saldırgan hareket fiziksel, açık olmanın yanında sözlü ya da üstü kapalı ve sembolik olabilmektedir. Öte yandan bilinçli ya da kasıtlı olabileceği gibi bilinçsiz ve istemeden de saldırgan eylem gerçekleşebilir.”³⁹

Psikiyatri biliminde saldırganlık öfke, kin ve nefret duygularının dışa vurum biçimi olarak tanımlanmaktadır. Buna göre saldırganlık, "başka bir insana zarar vermeye, acı çektirmeye veya yaralamaya yönelik herhangi bir tür davranışa verilen ad"⁴⁰dır. Engellenmeye, baskılanmaya ve bastırılmaya karşı bir tepki davranışı olarak ortaya çıkan saldırganlık davranışı sözel olabileceği

³⁸ Juliet Mitcel, 2000, Psikanaliz ve Feminizm, Çeviri: Ayşe Kurtulmuş, Yaprak Yayın Pazarlama, İstanbul, s.72.

³⁹ Ayda Yörükân, **a.g.k.**, s.163.

⁴⁰ Erol Göka, M. Hakan Türkçapar, **a.g.k.**, s.36.

gibi, fiziksel şiddet olarak ya da silah vb. herhangi araç kullanımıyla yardımıyla gerçekleştirilebilmektedir. Şiddet davranışı ise açık bir saldırganlık biçimidir.

Şiddet en fazla hangi grupları etkiler?

Saldırganlık, şiddet eylemleri kargaşa ve terör toplumun bütününü derinden etkiler. Ancak şiddet açısından en fazla risk altında olanlar 30 yaş altı çocuklu kadınlar, kız çocukları, adölesan kızlar ile HIV (+) kadınlar olmak üzere her yaştaki kadınlar, bütün çocuklar, yaşlılar, özürlüler, evsizler, mülteciler, göçmenler, etnik azınlık mensuplarıdır.⁴¹

Şiddete maruz kalan kadınların özellikleri

Partnerinin eşine uyguladığı şiddet din, yaş, etnik köken, sosyo ekonomik durumdan etkilenmemektedir. Ancak bekarlık, gebelik ve boşanmış olmak veya eşinden ayrı yaşamak kadına yönelik şiddet riskini artırmaktadır. Şiddet gören kadın sosyal açıdan yalnızdır, onun bir gün değişeceğine dair inancını hiç kaybetmez, duygusal açıdan katı bir aile ortamında pasif olmaya yöneltlmıştır, sosyal açıdan yalnızdır, şiddetin bütün ailelerde olduğuna inanmaktadır, saldırganın davranışlarından kendini sorumlu tutmaktadır, yaşadıkları şiddeti inkar etme eğilimindedir ve çevresindeki rolü gelenekselcidir.

Lenore Walker’a göre “eşler arasındaki şiddet bir döngü içerisinde gerçekleşmektedir. Şiddet döngüsü genelde eşler arasında sürekli bulunan bir gerilimin giderek artması ve şiddetin tetikleyicisi adı verilen erkeğin sözünü tutmama, yemeğin vaktinde hazır olmaması, ev ve çocuklarla yeterince ilgilenmeme, kocaya kız arkadaşları ve para ile ilgili sorular sorma, kocanın izni olmadan bir yere gitme, erkeğin cinsel isteklerini reddetme, kadının sadakatine duyulan güvensizlik gibi nedenlerle yaşanan bir artmış gerilim, suçlama ve tartışma süreci arkasından gelen dayak aşaması ki tekmeleme, itme, tokatlama, sarsma, çeşitli obje ve silahların kullanımı vardır. Cinsel istismar, sözel tehdit ve istismarda bu dönemde söz konusudur. Patlama sürecinin arkasından balayı dönemi adı verilen sakin dönem gelirki bu dönemin süresi zaman içinde kısalma eğilimindedir. Erkeğin şiddeti inkar etme, içkili olmaya bağlaması söz konusudur. Erkek bu dönemde üzgün olduğunu ve bir daha asla tekrarlanmayacağına dair söz vermektedir”.⁴²

⁴¹ N.Subaşı, 2018, Kadına yönelik şiddet; nedenleri ve sonuçları, s.6.

⁴² <http://www.huksam.hacettepe.edu.tr>.

2.3. Şiddetin Sınırları

Toplumsal güdüler, bir kişinin doğup büyüdüğü kültürle yakından bağlantılı olan sosyal kültürden oluşur. “Dolayısıyla, doğal güdülerden farklı olarak, sosyal güdüler ülkeden ülkeye ve toplumdan topluma farklılık gösterir. Benzer doğal ve sosyal ortamlarda yaşayan insanların benzer ihtiyaçları, ortak arzuları, amaçları ve beklentileri olabilir. Ancak doğal ve sosyal çevredeki her değişiklik farklı ihtiyaçlar, yeni istekler, hedefler ve beklentiler yaratır. Böylece farklı toplumlarda ve kültürlerde farklı ihtiyaçlar, arzular, hedefler ve beklentiler görülebilir. Bu tür bir yaklaşım, sosyal motivasyon ve sosyo-kültürel farklılıklar ile sonuçlanır. Bu konuda bugüne kadar farklı toplumlarda yapılan araştırmalar, her toplumun yapısına ve kültürel özelliklerine bağlı olarak yüzlerce farklı sosyal motivasyona sahip olduğunu ortaya koymuştur”.⁴³

Geçtiğimiz iki yüzyıl boyunca şiddet üzerine bir inceleme yazan Alain şunları önermektedir: “Dar anlamda, ölçülebilir ve tartışma götürmez tek şiddet fiziksel şiddettir. Fiziksel şiddet kişilere dolaysızca zarar verir ve üç karakteristiği vardır: Acımasız, dışsal ve acı vericidir”. “Sosyolog Williams’ın formülü de bununla aynı çizgidedir. Şiddetin en açık örnekleri fiziksel hasara neden olan, bilinçli olarak yapılan, pasif olmaktan ziyade aktif, sonuçları açısından dolaysız olanlardır”. Felsefeci Honderich: “Bir şiddet edimi insanlara ya da şeylere karşı önemli ölçüde ya da imhaya yol açacak ölçüde güç kullanımıdır”⁴⁴ demiştir.

2.1. Kadına yönelik şiddet

Şiddet çoğu zaman, toplumdaki güç/iktidar ilişkilerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmakta ve bu ilişkilerde ikincil konumda olan kesimleri hedef almaktadır. Kadınlar ise bu kesimlerin başında yer almaktadır.⁴⁵ Kadınlar dünyanın pek çok yerinde insan yaşamının gerektirdiği temel fonksiyonların desteklenmesi açısından zayıf kalmaktadır. Eşit olmayan sosyal ve politik koşullar, kadınların birer insan olarak sahip olması gereken doğal ve insani yetkinliklere eşit ulaşımını da engellemektedir.

⁴³ Köknel, a.g.k., s.53.

⁴⁴ Schesinger, a.g.k., s.33.

⁴⁵ Dursun, 2010, a.g.k., s. 21.

BMGK’nda, aralık 1995’te kabul edilmiş olan birleşmiş milletler KYŞ önlenmesi bildirgesine göre aile içi şiddet, “ister kamusal, isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan, cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma” olarak tanımlanmaktadır.⁴⁶ Kadına yönelik şiddet evde, tecavüz, zorla evlendirme, namus gerekçesi ile öldürme, iş yerinde veya okulda taciz, başlık parası adı altında satılması, kadınların insan ticaretinin öncelikli aracı haline getirilmesi ve sokakta oplumsal yaşamdan izole edilmesi gibi farklı görünüşleriyle tüm dünyada kadınların varlığını tehdit etmektedir.⁴⁷

Kadına yönelik şiddet genel olarak “toplumların erkek egemen yapısından kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda toplumsal, hukuksal, ekonomik, geleneksel siyasal ve eğitimsel yapısı içinde kadının ayrımcılığa uğradığından ve kadının erkeğe bağımlı kılındığından söz edilmektedir. Erkeğin yasalardan ve ataerkil geleneklerden kaynaklanan üstün konumunu, kadının erkeğe hizmet etmesi ve erkeğin alınacak kararlarda söz sahibi olmasını *doğal* gören bir bakış açısına sahip olması şiddeti beslemektedir”.⁴⁸

Kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmasına, tekrarlanmasına, biçimine vb. katkıda bulunan birçok faktör vardır ancak şiddetin ana kaynakları, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ataerkil toplum yapısından kaynaklanan kadın-erkek arasındaki eşitsiz ilişkilerdir. Aynı zamanda kadına yönelik şiddet ve bir alt tür olarak aile içi şiddet; itaat sağlamak ve ataerkil düzeni sürdürmek, süregelen güç dengesizliğini korumada en etkin araçtır.

Çok yönlü bir sorun alanı olan kadına yönelik aile içi şiddete katkıda bulunan faktörler, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı olarak çok yönlüdür. Toplumsal şiddete boyun eğişin toplum tarafından desteklenmesi ve kadına yönelik şiddeti hoş gören bir ortam yaratmak gibi kültürel faktörler, ilişkideki sorunları çözememe ve evlilik içinde çatışma yaşama gibi ilişki faktörleri; Kadınların ekonomik bağımsızlığının olmaması, sınırlı istihdam olanakları, karar alma mekanizmaları ve yasal düzeyde kadın ve erkek arasındaki eşitsizlik gibi ekonomik faktörler şiddete katkıda bulunuyor.

⁴⁶ Damka, 2009, **a.g.k.**, s.35.

⁴⁷ Kadın Dayanışma Vakfı, 2005, **a.g.k.**, s. 11.

⁴⁸ Subaşı, Akın, **a.g.k.**, s. 6.

2.1.2. Kadına Yönelik Şiddetin Türleri

Şiddetin genel tanımına, altında yatan nedenlere, insanları hangi yollar ile nasıl etkileyebildiğine değindikten sonra, tezin konusu ile bağlantılı olarak kadına yönelik şiddete ilişkin yapılan özel tanımlamalara da değinmekte fayda bulunmaktadır. Çünkü dünyada yaşayan kadınların çoğunun gerek ev içinde gerek ise kamusal alanda şiddete maruz kaldığı gerçeği bilinmektedir.

Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'ne göre ise kadınların kadın olmalarından dolayı yani toplumsal cinsiyetlerinden dolayı uğradıkları şiddet “bir kadına sırf kadın olduğu için yöneltilen ya da oransız bir şekilde kadınları etkileyen”⁴⁹ şiddet olarak tanımlanmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü ise kadına yönelik olarak uygulanan şiddet eylemleri içerisine “tokat atma, vurma, tekmeleme ve dövme gibi fiziksel saldırı fiilleri, sindirme, sürekli küçük düşürme ve aşağılama gibi psikolojik taciz, cinsel ilişkiye zorlama ve öteki cinsel zor kullanma biçimleri, bir kimseyi ailesinden ve arkadaşlarından uzaklaştırma, hareketlerini gözleme ve bilgi ya da yardıma ulaşmasını kısıtlama gibi çeşitli kontrol edici davranışlar”⁵⁰ dâhil etmektedir.

Kadına yönelik erkek şiddetinin tanımı zaman içinde feministler tarafından daha da genişletilmiştir. Feministlere göre erkekler, kadınlara her zaman için farklı mesajlar ileterek aslında gözdağı vermektedirler. Bütün bu gözdağı verme şekilleri de şiddetin genişletilmiş tanımı içinde yer almaktadır. Buna göre;

“Erkek şiddetinin sadece genel ve yaygın olduğu değil, ‘bir cinsel şiddet sürekliliği (continuum)’ çerçevesinde meydana geldiği düşünülür. Bu süreklilik, kadınların pornografik imgelerde, cinsiyetçi fıkralarda, cinsel tacizlerde ve uysal, ancak isteksiz bir biçimde katıldıkları evlilik içi cinsel ilişkilerde her gün rutin olarak sömürülmesinden, ‘rutin olmayan’ tecavüz, ensest, dayak ve seks cinayeti olaylarına kadar uzanır. Şüphesiz erkeklerin mütecaviz bakışları, dokunuşları, cinsiyetçi şakaları ve daha kötü davranışlarıgenelde kadınlarıs on derece rahatsız

⁴⁹ Türkiye: aile içi şiddete karşı mücadelede kadınlar”, Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi, 19 sayılı Genel Tavsiye, Kadınlara yönelik şiddet (Onbirinci Oturum, 1992), Compilation of General Comments and General Recommendations Adopted by Human Rights Treaty Bodies, U.N. Doc. HRIGEN1Rev.1 at 84 (1994), para. 6., <http://www.amnesty.org.tr/o0206200403.si#en10>, 16.03.2006.

⁵⁰ “Türkiye: aile içi şiddete karşı mücadelede kadınlar”, Dünya Sağlık Örgütü, *World Report on Violence and Health* (Şiddet ve Sağlık Üzerine Dünya Raporu), Cenevre, 2002, <http://www.amnesty.org.tr/o0206200403.si>, 16.03.2006.

etmekle kalmaz, erkeklerdeki egemen, iddialı, aktif cinsiyet odaklarına ilişki ortak duyguyu teşvik ederek cinsel hiyerarşileri pekiştirir.”⁵¹

Erkek şiddeti içinde önemli bir yere sahip olan cinsel şiddet, feministlerin bu genişletilmiş tanımına göre kadınların direnişine rağmen iktidarın pekiştirilmesi amacıyla erkek tarafından kadına yönelik olarak gerçekleştirilmektedir. Başka bir deyişle, kadına yönelik şiddetin temelinde erkeklerin güç gösterisi mantığı yatmaktadır.

Tüm bu tanımlamalara bakıldığında dikkati çeken en önemli nokta, şiddet eyleminin kadın-erkek arasındaki güç eşitsizliğini ortaya koyması ve kadınları erkeklerin istediği kalıba sokabilmek için bir yaptırım aracı olarak kullanılmasıdır. Ayrıca dikkat çeken bir başka nokta şiddet tanımına giren birçok eylemin söz konusu olmasıdır. Yani şiddet sadece tokat, dayak veya cinsel taciz şeklinde uygulanmamakta, şiddetin psikolojik ve ekonomik boyutlarında bulunmaktadır. Lori Heise’ye göre “kadınlara yönelik şiddet; bunlar arasında dayak, sakatlanma, cinayet, bebek öldürmek, tecavüz ve şiddetli ihmal; belki de dünyadaki en yaygın ama en az tanınan insan hakları ihlalidir.”⁵²

Kadına karşı şiddet türlerinden en önemlilerinden biri tecavüzdür, ancak tecavüz çalışmada daha sonra detaylı olarak ele alınacağı için burada değinilmeyecektir. Tecavüz kadar önemli bir diğer şiddet türü de istismardır: “Bir nesnenin ya da kişinin zayıflığının kötüye kullanılması ve bu davranışın bilerek ya da bilmeyerek sürdürülmesi”⁵³ olarak tanımlanabilen istismar, çoğunlukla erkek tarafından toplum tarafından zayıf kişiliği olduğuna inanılan kadına yönelik olarak gerçekleşmektedir. Kadına karşı uygulanan istismar da, kadının hem emeği hem de bedeni istismar nesnesi olarak konumlanmaktadır.

Kadına yönelik şiddet, temel hak ve özgürlüklerin ihlalidir ve kadın erkek arasındaki eşitsiz ilişkiden kaynaklanan önemli bir sorundur. Bir toplumsal değerler sistemi içinde ailenin güvenliğine ve üstünlüğüne olan inanç açısından bu konuyu nesnel olarak incelemek zordur. Çünkü aile içi şiddet özel bir alanda meydana geldiği için gizli tutulmakta, bu nedenle boyutlarının belirlenmesi son derece güç olmaktadır.

⁵¹ Lynne Segal, 2005, Ağır Çekim Değişen Erkeklikler, Değişen Erkekler, Çeviri: Volkan Ersoy, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, s.297-298.

⁵² Lori Heise, 1997, “EK-A; Kadınlara Yönelik Şiddet”, Hükmeden Erkek Boyun Eğen Kadın, Tim Marshall, Çeviri: Gülşen Şen, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, s.169.

⁵³ İbrahim Balcıoğlu, a.g.k., s. 20.

Kadına yönelik şiddet sadece fiziksel şiddetle ilgili değildir, fiziksel şiddet son aşama olabilir. Kadına yönelik şiddet genel olarak dört gruba ayrılmaktadır.

2.1.2.1. Fiziksel Şiddet

Kadına yönelik şiddetin en çok uygulanan ve en çok travma yaratan biçimidir. Fiziksel şiddet sindirme, kaba kuvvetin korkutma veya ceza aracı olarak kullanılmasıdır. Fiziksel şiddet en çok aile içi şiddette eş veya eski eş tarafından uygulanmak suretiyle kendini gösterir.⁵⁴

Fiziksel şiddet genel olarak bıçak çekmek, dövmek, tokat atmak, vurmak, duvara vurmak, ısırarak, itmek, kemiklerini kırmak, saç çekmek, yaralamak, tekmelemek, yakmak, boğazlamak ve sarsmak gibi faaliyetler fiziksel şiddet olarak kadul edilir.

Walker'a göre “eşler arasındaki şiddet bir döngü içerisinde gerçekleşmektedir. Şiddet döngüsünde genelde eşler arasında sürekli bulunan bir gerilimin giderek artması ve şiddetin tetikleyicisi adı verilen erkeğin isteğini yerine getirmeme, yemeğin vaktinde hazır olmaması, ev ve çocuklarla yeterince ilgilenmeme, kocaya kız arkadaşları ve para ile ilgili sorular sorma, kocanın izni olmadan bir yere gitme, erkeğin cinsel isteklerini reddetme, kadının sadakatine duyulan güvensizlik gibi nedenlerle yaşanan gerilim, suçlama ve tartışma süreci arkasından dayak aşaması gelir. Bu evrede cinsel istismar ve tehdit de söz konusudur. Patlama sürecinin ardından balayı dönemi adı verilen sakin dönem gelir. Bu dönemin süresi gittikçe kısalma eğilimindedir. Erkeğin şiddeti inkar etmesi, içkili olmasına bağlaması olasıdır. Erkek bu dönemde üzgün olduğunu belirtir ve bir daha asla tekrarlanmayacağına dair sözler verir ve döngü yine tekrarlanmaktadır”.⁵⁵

Jandarma Genel Komutanlığı'nın “Kadına Yönelik Şiddeti Önleme Projesi'nde yer verdiği fiziksel şiddet türleri şu şekildedir”⁵⁶: bedensel zarara uğratmak, tokatlamak, tekmelemek , işkence yapma, itip kakmak, dövmek , tartaklamak , evden kovma v.b.

⁵⁴ Tatlılıoğlu ve Küçükköse, 2015, **a.g.k.**, s. 197.

⁵⁵ Yetim ve Şahin, 2009, **a.g.k.**, s. 50.

⁵⁶ <https://app1.jandarma.tsk>

2.1.2.2. Cinsel Şiddet

Kadına yönelik şiddetin bir diğer türü de cinsel şiddettir. Cinsel şiddet genel olarak cinselliğin bir tehdit ve kontrol etme aracı olarak kullanılmasıdır. İstemeyen bir kişiyi riskli cinsel ilişkiye zorlamak cinsel şiddet olarak tanımlanır.

Cinsel şiddet kadının hayatındaki herhangi bir zaman diliminde gerçekleşebilmektedir. Cinsel şiddet, diğer şiddet türleri gibi kadınları hayatın her alanında etkiler. Dünya’da da çok sayıda örnekleri bulunan cinsel şiddet, kadına fiziksel olduğu kadar ruhsal anlamda da derin yaralar açmaktadır. Cinsel şiddetin özelliği, kadının rızasının olmadığı kadınlara karşı güç kullanılmasıdır. Zor kullanma tecavüzden, göz ile kadını soyma, söz ile taciz etme ve cinsel amaçlı dokunmaya kadar çeşitli davranışlardan oluşmaktadır. Cinsel zorlama ile ilgili en önemli erkeklerin tehditleri, tacizleri ve sosyal tehditler nedeniyle kadınların seçme hakkının olmamasıdır.⁵⁷

Polat, *Kadınların rızası olmadan cinsel istismar, genellikle birbirini tanıyan kişiler, eşler, aile üyeleri, flört partnerleri ve tanıdıklar arasında meydana gelmektedir. Son 20 yılda tecavüz yasal tanımında çeşitli düzenlemeler yapıldı. Bugün tecavüz “fiziksel zorlama, vücuda zarar verme, yaralama ya da kurbanı öldürme tehdidi ile veya ruhsal hastalık, zihinsel gerilik ve ilaç etkisi nedeniyle rıza gösterme (kabul edebilme) yetisinin olmadığı durumlarda bir çocuğa, ergene ya da yetişkine cinsel saldırı girişimi olarak” tanımlamaktadır.*⁵⁸

2.1.2.3. Psikolojik Şiddet

Duyguların karşı taraftaki kişiyi baskı altına almak amacıyla kullanılarak, ruhsal açıdan travma yaşatmaktır. Kimi araştırmacılar tarafından sözel şiddetle birlikte alınmış olmasıyla birlikte, psikolojik şiddet sözel ifadelerin dışındaki davranışlarla da uygulanabilir.

Psikolojik şiddet, kişinin duygularını ve duygusal ihtiyaçlarını, karşı taraf üzerinde baskı kurmak amacıyla, bir ceza ve tehdit aracı olarak kullanarak sürekli olarak kötüye kullanılmasıdır. Birini toplumdan soyutlamak, psikolojik baskı uygulamak, duygusal olarak sömürmek,

⁵⁷ Halıcı, 2007, **a.g.k.**, s. 47-48.

⁵⁸ Atman. C, 2007, “Kadına Yönelik Şiddet: Cinsel Taciz/ırza Geçme” aynı, s.54.

aşağılamak, kontrol etmek, cezalandırmak amacıyla yapılan her türlü aşağılama duygusal şiddet olarak kabul edilmektedir.

Psikolojik şiddet, duyguların ve duygusal ihtiyaçların istismar edilip tehdit amacıyla kullanılmasıdır. Değer vermeme, aşağılama, görüş ve düşünce engelleme, arkadaşlarıyla görüşmesini engelleme, düşünce beyan etmesine izin vermeme gibi durumlar da örnek gösterilebilir. Suçlamak, hakaret etmek, aşağılayıcı sözler söylemek, bağırarak, küçük düşürmek, alay etmek kısacası sözlü bir şekilde rencide etmek psikolojik şiddet kapsamında değerlendirilir.⁵⁹

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele El Kitabı'nda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı; *“tehdit etmek, ailesiyle, akrabalarıyla, komşularıyla, arkadaşlarıyla ya da başkalarıyla görüşmesine engel olmak, eve kapatmak, küçük düşürmek, korkutmak, hakaret etmek, çocuklarından uzaklaştırmak, kıskançlık bahanesiyle sürekli kontrol altında tutmak, başka kadınlarla kıyaslamak, kadının nasıl giyineceği, nereye gideceği, kimlerle görüşeceği konusunda baskı yapmak, kadının kendini geliştirmesine engel olmak gibi eylemler psikolojik şiddet olarak nitelendirmiştir”*.⁶⁰

Psikolojik, zihinsel ya da duygusal şiddet, bir kadının ailesini ve arkadaşlarını görmesini engelleme, devam eden küçümseme ya da aşağılama, ekonomik kısıtlamalar ve diğer davranış kontrol şekillerine yönelik şiddet ya da tehdit gibi davranışlara verilen addır. Şiddetin bu biçimi, farklı biçimlerde olabileceği için kültürler ve ülkeler arasında tanımlanması daha zordur. Örneğin, Vietnam'daki bir çalışmada duygusal şiddet, eşini zorla seks yapmaya zorlayan bir koca gibi davranışları içermektedir. Afrika'da ise sevgilileri eve getirmek, evden çıkarmamak veya cinsel istekte bulunmak gibi olaylar daha çok duygusal şiddet olarak tanımlanmaktadır⁶¹.

Psikolojik şiddete en fazla maruz kalanların kadınlar olduğu görülmektedir. Tehdit, hakaret, sözlü küfür, bağırma ve aşağılama gündelik yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Bu tür şiddette, kadına aşağılayıcı lakaplar takılabilmekte ve kadının cinsel kimlikleri aşağılanmaktadır. Kadınların hareketleri benzersiz şekilde kontrol altında tutulmaktadır.

⁵⁹ Tatlıhoğlu ve Küçükköse, 2015, **a.g.k.**, s. 197.

⁶⁰ <https://www.ilkadim.bel.tr/yerel-esitlik/8.pdf>

⁶¹ Krantz ve Garcia-Moreno, 2011, **a.g.k.**, s. 819.

Psikolojik şiddetin etkileri çoğunlukla gözle görülür olmadığı için hafife alınmaktadır ve bu da kişinin hayatında ciddi hasarlara sebebiyet vermektedir. Psikolojik şiddet gören ve bu şiddetle yaşayan kişilerde sürekli korku içinde olmak, kaygı bozukluğu, kendini değersiz hissetmek, depresyon, intihara eğilim, suçluluk ve utanç hisleri, sosyal hayatın ihmali, toplum içine çıkamama gibi psikolojik hasarlar meydana gelmektedir.⁶²

Jandarma Genel Komutanlığı'nın Kadına Yönelik Şiddeti Önleme Projesi'nde yer verdiği psikolojik şiddet türlerini şu şekilde örneklemiştir⁶³: Kadına bağırarak, Hakaret etmek , aşağılamak, başka kadınlarla kıyaslamak, korkutmak, kıskançlığı bahane ederek şiddet uygulamak, ihmal etmek, yok saymak, çirkin olduğunu söylemek, kadına zarar verme, öldürmekle tehdit etmek, engel olmak, İnsanlarla ilişkilerini sınırlamak v.b.

2.1.2.4. Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet “ekonomik kaynakların ve paranın, kadın üzerinde bir yaptırım, tehdit ve kontrol aracı olarak sistematik bir şekilde kullanılması” olarak tanımlanmaktadır. “Kadının çalışmasına ya da işinde ilerlemesine engel olmak, maaşına, gelirine veya mal varlıklarına el koymak, hiç para vermemek, çalışmayı reddedip kadının gelirini harcamak, gelirini içkiye kumara yatırmak, ailenin geçimini sadece kadının kazandıklarıyla sürdürmeyi istemek, kadın istediği halde çalıştırmamak, kadının istemediği bir işte zorla çalıştırmak, ailenin geliri konusunda kadına bilgi vermemek ekonomik şiddet biçimleri arasında sayılabilir”.⁶⁴

Ekonomik şiddet, ekonomik kaynakların veya paranın gözdağı ve cezalandırma aracı olarak sürekli kullanılmasıdır. Ekonomik şiddet sonucunda kadınlar fakirleşmekte, fiziksel şiddete daha fazla maruz kalmakta ve ruh sağlıkları bozulmaktadır. Bir hak ihlali olan ekonomik şiddet hukuksal anlamda vaad edilen eşitlik ilkesini de çiğnemektedir.⁶⁵

Gürkan ve Coşar'ın (2009) yaptığı çalışmada ekonomik şiddetin kadın yaşamına farklı etkileri belirtilmiştir. Çalışmaya göre, “*ilk etki; ekonomik şiddetin sonucunda kadınlar yoğun bir şekilde fakirliğe düşmektedir. Buna bağlı olarak kadınlar fiziksel şiddete karşı daha savunmasız*

⁶² www.kadinininsanhaklari.org/kadinin-insan-haklari/yasalar-daki-haklarimiz.

⁶³ <https://appl.jandarma.tsk>.

⁶⁴ Gülbahar. K, 2007, “Şiddetin Dayandığı Kapı, s. 11.

⁶⁵ Bilican Gökaya, 2014, **a.g.k.**, s. 380.

ve ruh sağlıkları bozuluyor ve bu durum çocukları da etkiliyor. Ekonomik şiddet kadınların büyük bir bölümünde kendi kendine ekonomik olarak yetebilmelerine ve geçimini sürdürebilmesine engel olmaktadır ve onları aile üyelerine bağımlı kılmaktadır. Kadınları yoksullaştırır ve insanca yaşamalarını engeller. Kadın ve çocukların beslenme, eğitim, yaşam ve sağlık haklarını engellemektedir. Kadının sosyalleşmesini ve şiddetin ortadan kaldırılmasını engeller. İkinci etki; ekonomik şiddet, genel sinirlilik hali ve gerilim atmosferi yaratır bu da fiziksel şiddete yol açar. Üçüncü etki; iş bulamama, bakmakla yükümlü olduğu çocuğun ekonomik baskısı ve eşinden yeterli finansal desteği alamayan ve bu amaçla bedenini kullanan kadın cinsel şiddetle incinebilir, HIV-le karışılma riski artar”. Dördüncü etki; “ekonomik şiddet sonucunda ekonomik ve üretken iş gücü azalır. Korku iklimi oluşur, ülkelerin gelişim ve üretimleri azalır. Kadınlar için eğitim ve gelişim imkânları azalır. Böylece onların beceri ve fırsatları ziyan edilmiş olur. Beşinci etki; Fawole’ye göre (2008), ekonomik şiddete maruz kalan kadın diğer kadınlardan farklı olarak altı kat depresyon, stresle ilişkili semptomlar, kimyasallara bağımlılık, kötüye kullanım ve intihar girişimi yaşar. Altıncı etki; yapılan araştırmalara göre, ekonomik şiddet mağduru kadınlarda, cinsel yolla bulaşan hastalık ve HIV riski, istenmeyen gebelik riski ve gebelik komplikasyonları artar”.⁶⁶

Jandarma Genel Komutanlığı’nın “Kadına Yönelik Şiddeti Önleme Projesi’nde yer verdiği ekonomik şiddet türlerini şu şekilde örneklemiştir”⁶⁷: az para vermek, çalışma izin vermemek, zorla çalıştırmak, kadının kariyerini engellemek, ailenizle ilgili ekonomik konularda kadınlara danışmadan kendi kararlarınızı almak, kadının işyerinde beceri geliştirme faaliyetlerine katılmasını engellemek, kadının parasını elinden almak

2.1.3. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri

“Dolayısıyla, güçsüz olanın gücü elinde bulundurana ilişkin şiddeti de söz konusu olabilmektedir. Ancak toplumlarda şiddete en fazla maruz kalan kesimler, toplumsal güç ilişkilerinde ikincil konumda olan kesimlerdir. Toplumsal güç ilişkilerinde hedef olan kesimlerin başında; kadınlar, çocuklar, azınlıklar, yaşlılar, engelliler, mülteciler, göçmenler gelmektedir. Şiddet her toplumda görülmekte ve toplumların tümünü etkilemektedir. Fakat, şiddet tipleri içinde

⁶⁶ Gürkan ve Coşan,2009: 127-128.

⁶⁷ <https://app1.jandarma.tsk>

kadına yönelik olanı en sık görülen şiddet tipini oluşturmaktadır. Türkiye’de ise kadına yönelik şiddetin sistematik olarak ve erkekler tarafından uygulandığını vurgulamak gerekmektedir”⁶⁸.

Amerikalı ünlü psikanalist Erich ’e göre “şiddet; oyunda ortaya çıkan şiddet, oç alıcı şiddet, ödünleyici şiddet, tepkisel şiddet ve sadistik şiddet olmak üzere beş ayrı kategoride incelenmelidir. Oyunda ortaya çıkan şiddette amaç zarar vermek değil; aksine yetenek sergilemektir. Dövüş sporları, oyunda ortaya çıkan şiddet türüne örnek olarak gösterilebilir. Oç alıcı şiddet, mağdur edilmiş kimselerin kendilerini mağdur eden kimselerden intikamlarını almak üzere uyguladıkları şiddet türüdür. Tepkisel şiddet ile benzerlik gösteriyor olsa dahi oç alıcı şiddette tepkisel şiddetten farklı olarak planlama ve tasarlama söz konusudur”.

“Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yaşandığı erkek egemen kültürlerde ve toplumlarda aile içi şiddetin daha yaygın olduğu ve çoğunlukla normal olarak karşılandığı görülmektedir. Kadınların, eşlerinden daha fazla para kazanması, aile içi şiddetin bir diğer nedenidir. Daha fazla para kazanan kadınlar, fiziksel şiddet için en az iki kat daha fazla risk oluşturmaktadır. Diğer ülkelerde yapılan araştırmalar, özellikle yakın çevresinden ve aile içi şiddetten kadınların izole edilmesinin yakın bir ilişki içinde olduğunu göstermiştir”.

2.1.4. Dünyada Kadına Yönelik Şiddet

Amerika Birleşik Devletleri'nde karısını dövmek 1884'e kadar yasaldı. Bunun yanı sıra 18. ve 19. yüzyıllarda bir erkek ailedeki tüm haklara sahipti. Bir erkeğin, karısını kontrol etmek için baskı veya şiddet gibi herhangi bir yolu kullanması, karısını işaret parmağından daha kalın bir sopayla dövmesi yasaldı. Bu, 1920'lerde, en azından yasalarla tüm eyaletlerde yasaklandı. Kadınların toplumda özgürleşmesine katkı sağlayan uluslararası sözleşmeler 1940'lı yıllarda uygulanmaya başlandı. Ancak, kadınlara karşı ayrımcılığı sona erdirmek için meşru uluslararası çabalar 1970'lerin başında görülmektedir. Kadına yönelik ayrımcılığa ilişkin anlaşma metni 1979 yılında yayınlanmış ve 1981 yılında yürürlüğe girmiştir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ni kabul etmiş ve toplumsal yaşamın her alanında kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığın sona erdirilmesi çağrısında bulunmuştur.⁶⁹

⁶⁸ Deniz Erol, 2015, **a.g.k.**, s. 194.

⁶⁹ Birleşmiş Milletler, 2007 , “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme”, s. 16

Kadına yönelik şiddet, fiziksel ve cinsel olarak ortaya çıkabildiği gibi, duygusal ve ekonomik şiddet olarak da kendini gösterebilir. Bağırma, dövme, itip kakma fiziksel şiddet iken, tecavüz ve taciz, cinsel şiddet türleri kabul edilir. Kadını küçük düşürme, sürekli olarak görmezden gelme, yok sayma, aşağılama ya da alay etme duygusal şiddete örnektir. Bu davranışlar büyük bir sevgisizlik ve saygısızlık hissi yaratarak kişide kimi zaman fiziksel şiddetten bile daha büyük zararlara yol açabilmektedir. Ekonomik şiddette ise kadının çalışması ya engellenmekte ya da gelirine el konmaktadır.⁷⁰

“2014 yılında yayınlanan Dünya Sağlık Örgütü Raporuna göre dünya genelinde kadınlar en çok eşlerinden şiddet görmektedirler. Dünya genelinde kadın cinayetlerinin %38'inin eşleri tarafından %6'sının da erkek arkadaş ya da birlikte yaşadığı kişiler tarafından gerçekleşmiştir. Buna ek olarak kadın ölümlerinde 20 oranında suçluların ortaya çıkarılamadığı anlaşılmıştır.”⁷¹

WHO'nun 2007 yılı çalışmasına göre; “kadınların %47'si civarı ilk cinsel ilişkilerinin zorla olduğunu, kadın cinayet kurbanlarının %70'i civarının erkek partnerleri tarafından öldürüldüğü tespit edilmiştir”. WHO'nun 2005 yılındaki Çok Ülkeli Kadın Sağlığı ve Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet Raporu'na göre de; “kadınlar arasında hayat boyu fiziksel şiddet görme sıklığı %6-59 arasında tespit edilmiş ve kadınların eşleri tarafından yumruklanma, yerde sürüklenme, silahla tehdit edilme, tekmelenme gibi ağır şiddet biçimlerinin uygulanma sıklığı %4-49 arasında olduğu saptanmıştır. Aynı çalışmada cinsel şiddet sıklığı ise; %6-59 oranında olduğu tespit edilmiştir”⁷²

Amerika Birleşik Devletleri'nde 1.8 milyondan fazla erkeğin eşlerini fiziksel olarak taciz ettiğini tespit edilmiştir. Çalışmada çiftlerin yüzde 28'inin ilişkilerinde fiziksel istismara maruz kaldığı belirtilmiştir. Bu da bir kez eşine ve sevgilisine fiziksel şiddet uygulayan erkeklerin sayısının tüm çiftlerin %50'sine yakın olduğunu görmektedir.

Pallitto 2005, “Amerika Birleşik Devletleri'nde 3451 evli kadın üzerinde çalışmış ve aile içi şiddetle istenmeyen gebelik arasındaki ilişkiyi incelemiş ve kaza sonucu gebelik ile fiziksel ve cinsel istismara maruz kalma arasında doğrudan bir orantı bulunmuştur. Kadınların yüzde elli beşi en az bir istenmeyen gebelik yaşadıklarını ve %38'i eski ya da şimdiki eşleri tarafından fiziksel ya da cinsel istismara uğradıklarını belirtmiştir”. Bates 2006 “Bangladeş'te altı farklı şehirde

⁷⁰ Görgün-Baran. 2015, **a.g.k.**, s. 5-6

⁷¹ WHO, 2014, **a.g.k.**, s. 10.

⁷² Dişsiz ve Şahin 2008, **a.g.k.**, s. 53.

yaşayan evli kadınların aile içi şiddet türleri ve şiddet ile sosyal ve ekonomik durumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya katılan 1.200 kadının yüzde altmış yedisi, bir tür aile içi şiddete maruz kaldıklarını belirtmiştir”.

Almosaed 2006, “Suudi Arabistan'da kadına yönelik şiddete yönelik sosyal tutumlar üzerine bir araştırma gerçekleştirmiş ve erkeklerin %30'unun ailelerinde kadınları taciz ettiklerini belirtmişlerdir. Kadınların yüzde kırk birinin fiziksel şiddete maruz kaldıkları sonucu elde edilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde 1152 kadın üzerinde yapılan bir çalışmada, kadınların yüzde 54'ünün farklı şiddet çeşitlerine maruz kaldıkları ve yüzde 24'ünün ise ciddi şiddet gördüğü bulgusu elde edilmiştir”.

Krishman, Güney Hindistan'ın kırsal kesimlerinde aile içi şiddetle toplumsal cinsiyet, sınıf ve ekonomik eşitsizlik arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada; çalışmaya dahil olan kadınların yüzde 34'ü, kocaları tarafından fiziksel veya cinsel tacize uğradıklarını belirtmiştir.

“İngiltere’de her yıl yaklaşık 3 milyon kadın türlü şiddet olaylarıyla karşı karşıya kaldığı, okuldaki her üç kızdan birinin elle tacize maruz kaldığı,13-17 yaşları arasındaki kızların %33'ünün cinsel şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir. İngiltere’de 2009 yılında Zorla Evlilik Birimine 1600 başvuru yapıldığı ve bunların %86'sının kadın olduğu, kadına yönelik şiddetin İngiltere ve Galler ekonomisine yıllık toplam maliyetinin ise 40 milyar dolar olduğu verilerden anlaşılmaktadır. Aile içi şiddetin Amerika Birleşik Devletlerine maliyetinin 2003 yılında 8 milyar dolar olduğu bildirilmiştir. 2005 yılında ise beş yıllık bir dönem için 4 milyar dolar kaynak aktarıldığı açıklanmaktadır”.⁷³

Thomson Reuters Foundation 2018 raporuna göre, “kadınlar için dünyanın en tehlikeli ülkeleri belirlemiştir. Listede ilk sırada kadınların eve hapsedildiği, özellikle toplu tecavüz vakalarının yaşandığı Hindistan yer almaktadır. Güvenlik ve terör konularında kötü bir üne sahip Afganistan kadına şiddet konusunda da dünyada en tehlikeli ikinci ülke olarak konumlandırılmıştır. Üçüncü sırada ise yıllardır savaşın buhranını taşıyan Suriye yer almaktadır. Akabinde Suudi Arabistan, Pakistan, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Yemen ve Nijerya, kadınlar için en tehlikeli ülkeler olarak tanımlanmıştır. Kadınlar için dünyanın en

⁷³ İHİK, 2012, **a.g.k.**, s. 19.

tehlikeli 10. ülkesi ise ABD olarak tanımlanmıştır. Kadınların cinsel taciz ve şiddete maruz kalma oranlarında Suriye ile ABD'nin aynı oranlara sahip olduğu ortaya çıkmıştır".⁷⁴

Aile içerisindeki geçimsizliklerde şiddet gösteren erkek toplum tarafından mazur görülmektedir. Bunun yanı sıra eğitimsizliğe bağlı olarak toplumsal yapıda görülen aşağı düşüş, ana akım medyada kadının yansıtılış biçiminin de etkisiyle kadına karşı gelişen önyargılar, ateşli silahlar ve uyuşturucuya erişimin kolay olması gibi etkenler şiddeti artıran sosyolojik unsurlardır.

2.1.5. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet

1985’de Türkiye “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşmeyi” imzalamıştır ve “Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi Genel Tavsiye Kararları”, “Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri”, “Avrupa Konseyi, Bakanlar Komitesi’nin Kadınların Şiddete Karşı Korunmasına İlişkin Tavsiye Kararı” kabul etmiştir.

Türkiye’de “kadına yönelik şiddeti özetleyen en önemli belgelerden biri olan ve Başbakanlık tarafından yapılan İnceleme’de şöyle denilmektedir”:

*“...Kadın ve çocuklara yönelik şiddet insanlığın gündemindeki yerini korumaktadır. Bu tür şiddetin en acımasız biçimi kamuoyunda töre cinayeti olarak tanımlanan kadına yönelik öldürme olaylarıdır. Kadın ve çocuklara yönelik şiddetin ülkemizde de devam ediyor olması yeni ve acil önlemlerin alınmasını gerekli kılmaktadır. Ekonomik kalkınma ve gelişme ile birlikte eğitim ve kültür düzeyinin yükselmesiyle giderek ortadan kalkacak olan bu sorunların çözümü için kamu kurum ve kuruluşları ile birlikte sivil toplum örgütleri ve vatandaşlarımıza büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir”.*⁷⁵

Türkiye 2014 yılında Kadına Yönelik Şiddet araştırması yapılmıştır. Yapılan araştırmada ayrıca fiziksel ve cinsel şiddet ile duygusal ve ekonomik şiddet/istismar biçimlerinin farklı sosyal ve demografik özelliklere sahip kadınlar arasındaki yaygınlığı incelenmiştir. Bu bağlamda her 10

⁷⁴ Habertürk, Haziran 2018 **a.g.k.**, s. 21.

⁷⁵ Başbakanlık Genelgesi, 2006, “Kadınlara Yönelik Şiddet, Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Genelge”, Resmî Gazete, Sayı: 26218

evli kadından neredeyse 4'ü fiziksel şiddete maruz kalmıştır. Kırsal veya kentsel yerleşim yeri farklılığı, yaşam boyu veya son dönemde maruz kalınan şiddet düzeyinde önemli bir farklılaşmaya neden olmaz iken, bölgeler arasında fiziksel şiddet düzeyinin yaşam boyu şiddet için yüzde 27 ile 43 arasında değiştiği görülmektedir. Bu oranlardan hareketle şiddet düzeyinin en yüksek olduğu bölge Orta Anadolu'dur.

Türkiye genelinde kadınların yüzde 36'sı fiziksel şiddete uğradığını, yüzde 12'si cinsel şiddete uğradığını ve yüzde 38'i 2 şiddet türünden en az birine maruz kalması, çoğunlukla fiziksel şiddetin cinsel şiddetle ilişkilendirildiğini göstermektedir.

Eğitim düzeyinin artması fiziksel şiddet veya cinsel istismara maruz kalma yüzdelerini azaltmaktadır. Örneğin, hiç eğitimsiz kadınların yüzde 43'ü fiziksel şiddet veya cinsel istismara maruz kalırken, lisansüstü eğitimi olan grupta bu oran, yüzde 21'e düşmektedir. Eğitim düzeyleri arasındaki fark, özellikle lise ve yükseköğretim ile başlamaktadır. Eğitime dayalı ayrımcılık önemli ancak yükseköğrenim gören her beş kadından birinin şiddete maruz kalması, şiddetin çok yüksek olduğunu ve küçümsenmemesi gerektiğini göstermektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu'na göre, tecavüz ve taciz dahil cinsel saldırı sayısı son beş yılda yüzde 30 artış yaşandığı anlaşılmaktadır. 2006'da 520, 2007'de 463, 2008'de 578 ve 2009'da 653 kadın istismara uğradı; 2006'da 499, 2007'de 541, 2008'de 588 ve 2009'da 623 cinsel taciz vakası rapor edildi. 2005 ve 2010 yılları arasında 100.000'den fazla kadın cinsel istismara uğradı ve mağdurların yüzde 40'ının hiç şikayetçi olmadığı anlaşılmaktadır.⁷⁶

Dünya Ekonomik Forumunun 2020 tarihli Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporuna göre Türkiye cinsiyet eşitliği sıralamasında 153 ülke arasında 130. sırada yer almaktadır.⁷⁷

2.1.6. Moğolistan'da Kadına Yönelik Şiddet

Kadına yönelik şiddet, Moğolistan'da 30 yıl öncesine kadar herhangi bir uluslararası sözleşmede yer almamaktaydı. Kadın hareketinin verdiği mücadele sonrasında kadına yönelik şiddet, resmi kurumlar tarafından ele alınarak kadınların bir cinsiyet olarak uğradıkları ayrımcılık ve şiddete karşı önlemler alınmaya başlanmıştır.

⁷⁶ TÜİK, 2013, **a.g.k.**, s. 119

⁷⁷ Global Gender Gap Report, World Economic Forum.

Devletlerin kadınlara karşı ayrımcılık konusunda üzerinde anlaşmaya vardıkları metin 1979 ve 1981'e kadar yürürlükte kalmıştır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ni kabul ederek, toplumsal yaşamın her alanında kadınlara karşı ayrımcılığı sona erdirdi. Bu sözleşme Moğolistan tarafından 1992 yılında imzalanmıştır.

Bu sözleşmenin ilk maddesinde kadına yönelik ayrımcılık,

“Siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı her hangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlama olarak” tanımlanmaktadır.

Moğolistan'da toplumsal cinsiyet eşitsizliği önemli sorunlardan biridir. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kadınlar genellikle aile içi şiddet mağduru olmaktadır. Moğolistan'da kadına yönelik şiddetin bir kısmı adam öldürme, erken yaşta evlendirme, zorla evlendirme gibi geleneksel uygulamalardan kaynaklanmaktadır ve bu anlamda farklılık göstermektedir. Moğolistan'da her beş kadından birisi hayatta kez herhangi bir şiddete maruz kalmışlardır. Her üç kadından biri fiziksel şiddet görüyor. Cinayet sonucu ölen kadınların %20' i eşleri tarafından öldürülmüştür. Yaşamının bir döneminde şiddete maruz kalan kadınların oranı %29 olup, bu oran kentsel alanda %28, kırsal alanda %33 dolaylarındadır.⁷⁸

Kadınların %25'i fiziksel istismara uğradığını, %10'u cinsel istismara uğradığını ve %21'i iki şiddet türünden birine maruz kaldığını bildirmiştir ve çoğunlukla cinsel şiddetin fiziksel istismara ile bir arada olduğunu göstermektedir”.⁷⁹

Moğolistan'da 1997 yılından beri 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü olarak kutlanmaktadır. Anayasa'nın 14. maddesine 1992 yılında: “Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir” ibaresi eklenmiştir.

⁷⁸ Gerel. U. 2015, kadına yönelik şiddet, s.15-16.

⁷⁹ Gerel. U. 2015, kadına yönelik şiddet, s.15-16.

Dünya Ekonomik Forumunun 2022 tarihli Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporuna göre Moğolistan cinsiyet eşitliği sıralamasında 153 ülke arasında 76. sırada yer almaktadır.⁸⁰

2.2.1. Medya ve şiddet

Medyanın en fazla tartışılan araştırma yapılan başlıca birkaç konusundan biri de şiddet konusudur. Şiddet dar anlamıyla; insanların bedenine yönelik fiziksel güç kullanmak suretiyle saldırmak, vurmak, sert ve acı verici eylemlerde bulunmaktır.

Bugün de medyada şiddet; kitlelere seyirlik bir eğlence malzemesi olarak bol bol sunulmaktadır. “Özellikle televizyon gibi görsel medya araçlarında; şiddeti popülerleştiren, şiddet örnekleri sunan, şiddeti bir model olarak gösteren programları sık sık görmek mümkündür. Medyada şiddet; bu programlar ile farklı biçimlerde başta çocuklar ve gençler olmak üzere toplumun her kesimine sunulmaktadır. Araştırmalar haberlerde verilen bombalama, patlama, doğa felaketleri, cinayet ve çeşitli şiddet içeren görüntülerin çocuklar üzerinde yıkıcı etkiler bıraktığını göstermiştir.⁸¹ Fakat medyanın bu konudaki en sinsi ve tehlikeli etkisi, gerçek yaşamda bireylerin şiddet karşısında duyarsızlaşmasına yol açması ve şiddeti normalleştirmesidir”.

Gençler ve çocuklar, şiddetin uygun bir davranış olduğunu televizyonda verilen yaşam ortamlarından öğrenmektedirler. Şiddetin toplumda kalıcı olması, kaçınılmaz olarak medyada da gündeme gelmektedir. Milyarlarca kişiye ulaşabilen kişisel ve kamusal medyayı kullanarak medya, toplumdaki şiddetin artmasına az çok katkıda bulunmaktadır. Bu katkının büyük mü yoksa küçük mü olduğunun belirlenmesinde etkili olan, modern toplumda bireyin iletişim kurma hakkıdır.

“Medya ve şiddet sorunu bunların başında gelmektedir. Son zamanlarda toplumda şiddet olaylarının tırmanmasıyla beraber toplumun türlü alanlarında, medyanın şiddet olgusunu yönlendirmede etkisinin olup olmadığı araştırılmaktadır. Medyanın toplum üzerindeki etkisini gelişen dünya şatları içinde yadsımak mümkün değildir ve yine medyanın insan davranışlarının biçimlenmesinde önemli bir rolü olduğu da bilinen bir durumdur. Ancak etkisinin hangi yönde olması gerektiğinin tartışılması gerekmektedir. Medya toplumda var olanı yansıtmakta ve dış gerçekleri aktarmaktadır. Bununla beraber basın yayın organlarının toplumu bilgilendirirken

⁸⁰ Global Gender Gap Report, 2008, World Economic Forum.

⁸¹ Kara, 2011, **a.g.k.**, s. 80-82.

aktardığı mesajlarda şiddet olgusunun dozunu ayarlandığını söylemek zordur. Günümüzde medyada şiddet bir araç olarak kullanılmakta ve içinde şiddet olmayan bir haberin haber olarak nitelendirilmesi çok fazlada söz konusu olmamaktadır. Bu durum dünyada olup bitenler hep bu kadar olumsuz mu sorularına, karamsar bir bakış açısına yol açarak medyanın toplumda gözlenen şiddeti artırdığı tartışmalarını başlatmıştır. Bu tartışmalar sürerken son günlerde medyanın kendisi de şiddet davranışlarının hedefi haline gelmiştir”.⁸²

“Bir televizyon filmindeki sahneye benzer şekilde, gerçek hayatta bazı cinayetlerin işlendiğine zaman zaman medyada tanık olunmaktadır. Bu türden olaylar, medyadaki şiddetin gerçek yaşamda saldırı, cinayet gibi olaylara neden olabileceği varsayımını güçlendirmektedir. Ancak burada, neden diğer insanların cinayet işlemediği sorusu akla gelmektedir. Bu da, doğrudan etki konusu yerine kışkırtıcı etkiyi düşündürmektedir. Burada, şiddet davranışının ortaya çıkmasında, medyanın, davranışı yoktan var etmekten çok, model oluşturucu etkide bulunduğu varsayımını pek çok araştırmacıya daha mantıklı görünmektedir. Burada, yapılması muhtemel bir hareketin, yapılış biçimi olarak medyanın bir taklit davranışı oluşturduğundan söz edilebilir”.

Özerkan medyadaki şiddeti “Medyadaki şiddetin insanları içe dönük ve güvensiz hale getirici, yabancılaşmayı arttırıcı etkisinin saldırganlığı direkt olarak arttırıcı etkisinden daha çok yaygın olduğu düşünülmektedir. Örneğin izlenen bir filmde bir asansörde vahşice bir cinayet işleniyorsa, onu görenleri katil veya saldırgan hale getirmesi son derece güçtür. En azından birçok insan için bu görübtüler katil olmaya yetmeyecektir. Burada, şiddet başvurmaya çok eğilimli durumdaki kişiler için kışkırtıcı bir etkiden söz edilebilir. Ancak çok daha derin ve yaygın bir etkiyle, izleyicilerin çok daha büyük bir grubunda, örneğin, tanımadığı insanlarla asansördesansörde birkaç dakika geçirme, bu süre içinde karşılarındaki kişiyi filmdeki asansör katiliyle özdeşleştirme, genel korku, endişe duygularını arttırma gibi olasılıkların daha yüksek olduğu düşünülmektedir”⁸³

2.2.1. Medyada Kadın Yönelik Şiddet

Haberlerdeki “kurgulanışında nesnellik, kişiselleştirme ve parçalama gibi bazı anlatısal stratejiler kullanılmaktadır. Nesnellik stratejisi: Haberlerde sıklıkla kullanılan aktarmalar ve tırnak

⁸² Palabıykoğlu,1997, a.g.k., s. 123.

⁸³ Özerkan, 2002, a.g.k., s. 333- 334.

işaretleri kullanarak, okuyucuya söylenilenin, yayın kuruluşunun ya da gazetecinin değil, bizzat haber kaynağının sözü olduğu hissinin uyandırılmasıdır.” Bu şekilde aktarılan resmi kurumlar gerçekçilik tarafından güvenilir ve alıntı işaretleri, noktalama işareti olmaktan daha çok anlam taşımaktadırlar.

Kişiselleştirme ise “ Kadına yönelik şiddet haberlerinde en çok dikkat çeken stratejilerden olmaktadır. Kişiselleştirme ile haberde yer alan konular bireysel eylemler ve bireysel sorunlar olarak yansıtılmaktadır. Kişiselleştirmeler sonucunda, vakalar giderek sembol kişilerin eylemleriyle açıklanır hale gelmekte, böylelikle tartışmalı konuların ardında yatan toplumsal ve ekonomik unsurların neler olduklarının sorgulanmasının önüne geçilmektedir”⁸⁴.

Diğer bir haber stratejisi olan bölüme ise haberlerin spor, ekonomi, dergi gibi kendi aralarında sınıflandırması sonucu ortaya çıkmaktadır . “Kamusal bilgiyi bu tür parçalayarak yapılan haber sunumları, okuyucunun içinde bulunduğu dünyaya, olgulara ilişkin olarak anlamlı ve bütünlüklü bir bakış geliştirmesini zorlaştırmaktadır”⁸⁵.

Kadına yönelik şiddet, önemli toplumsal sorunlar arasında kabul edilmektedir. Konunun muhatabı devlet, toplum ve bireyler olmakla birlikte medyadan sorumlu olanlar arasında yer almaktadır. Zira kadına yönelik şiddetin medyada sunulma biçimi, kullanılan dil ve söylemler, mağdur veya diğer kadınlar üzerinde geri kalan yaşam tarzını olumsuz etkileyebilecek olumsuz etkiler yaratma potansiyeline sahiptir. Bu olayların bildirilmesi sürecinde işlenen etik ihlaller yalnızca mağdurun yaşamını olumsuz etkilemekle kalmayıp, aynı zamanda tüm kadınların belirli sözde ahlaki kategorilere ayrılmasına, tecavüzü / tacizi meşrulaştırmasına, cinsel şiddetin gerçek boyutlarını örtmesine, sosyal bir sorundur ve bağlamından koparılmaktadır. Cinsel şiddet haberlerinde kullanılan dil, toplumda cinsiyetçi söylemin kurulması ve tecavüzün meşrulaştırılması ve mağdurların ifşa edilme veya suçlanma korkusuyla yargı birimlerine başvuramamaları gibi büyük ölçekli sosyal sonuçlara da yol açabilir.

Türkiye’deki konuya dair yapılmış çalışmalar incelendiğinde, Medyada kadınların nasıl temsil edildiğine dair çalışmalar yaygın olmakla birlikte Köker, Tanrıöver, Bek ve Binark, kadına yönelik şiddeti gazetecilik etiği bağlamında inceleyen az sayıda çalışma bulunmaktadır. Doğanay

⁸⁴ Dursun, 2005, **a.g.k.**, s. 82.

⁸⁵ Dursun, 2005, **a.g.k.**, s. 83.

ve Kara, Deniz ve Özel, Dursun ve Çelenk, çalışmalarında kadına yönelik şiddet olgusuna odaklanırken, kadına yönelik şiddet kategorisi olarak cinselliğe karşı şiddeti tartışırken; Doğanay ve Kara, tecavüz haberlerinin basına yansımaları araştırdı. Bu çalışmaların detayları incelendiğinde kadına yönelik şiddet ve etik konusunu araştıran, feminist gazetecilik anlayışından hareketle gazetecinin izleyebileceği tutumlar konusunda bazı önerilerde bulunmuş, bir kısım ise yaptığı çalışmada cinsel şiddet olgusuna da değinilmiştir: ⁸⁶

- Cinsel saldırı vakalarında 16 yaş altı çocukların kimliğini açıklamamak,
- Çocuğun kimliğinin açığa çıkabileceği yerlerde ‘ensest’ kelimesinin kullanılmaması,
- Cinsel saldırı mağdurlarının kimliğini açıklamamak,
- Cinsel şiddet mağdurlarının isimleri yayımlanmamalı veya kimliklerini ortaya çıkaracak kadar ayrıntı verilmemeli ve şiddet veya şiddet tehditleriyle ilgili haberlerde, basın mağdurların menfaatine karşı kamu menfaatini dikkatlice ölçmelidir

2.2.2. Dünyada Televizyonda Şiddeti Konu Alan Araştırmalar

Medya aracılığı ile yeniden üretilen şiddetin hedefi genellikle kadınlar olmaktadır. Bu nedenle medyada kadınları konu alan şiddet içerikleri, daha çok araştırmaya konu olmaktadır.

Medyada sunulan şiddete ilişkin araştırmalar en çok televizyon örneğinde yapılmıştır. ABD’de televizyonda sunulan şiddetin araştırmaları “1954 yılında Smytee ve Headin ayrı ayrı olarak gerçekleştirdikleri araştırmalarla başladığı belirtilmektedir. Her iki araştırmada özellikle çocuk programlarında oldukça fazla şiddet ögesinin bulunduğu sonucuna ulaşmıştır.”⁸⁷ Bu araştırmalar daha çok ABD’de gerçekleştirilmiştir.

Kadına yönelik simgesel şiddetin kurucu zemini olarak medyada şiddet gösteriminin etkileri, daha 1950’li yıllardan itibaren araştırılmaya başlanmasına rağmen, özel olarak toplumun farklı kesimlerinin, bu şiddet gösteriminden nasıl etkilendikleri ve şiddete eşlik eden ne tür kadınlık imgelerinin dolaşımda tutulduğu konusu, ancak 1970’lerin ortalarından itibaren yine feminist dalganın etkileri sonucu araştırılmaya başlanmıştır. Medya içeriklerinde ve özellikle de

⁸⁶ Fatih. S. 2019, Yeni Medya ve Temsil: İnternet Gazeteciliğinde Toplumsal Cinsiyet Kimliklerinin Sunumu, s. 12.

⁸⁷ Signorelli, 1995, **a.g.k.**, s. 278.

haberlerde kadına yönelik cinsel şiddetin nasıl temsil ve inşa edildiği konusundaki araştırmalar ise 1990'lardan itibaren gözlenmektedir.⁸⁸

İlk büyük uluslararası çalışması “Medya Şiddet ve Çocuk 1996-1997 tarihleri arasında UNESCO tarafından, 23 ülkede 12 yaşında 5 bin 141 çocuğun katılımı ile Prof. Dr. Jo Groebel yönetiminde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın alanı içinde ilk kez uluslararası kriz bölgeleri de (savaş alanları ve yüksek suç bölgeleri) yer almıştır. Büyükşehirler ve kırsal alanlardan, düşük ve yüksek saldırganlık çevrelerinden farklı okullardan seçilmiş çocuklar; medya davranışları, alışkanlıkları, medya tercihleri ve sosyal çevreleri konusunda bilgi aktarmışlardır.”⁸⁹

En etkili, boylamsal çalışması “Rowell Huesmann ile Leonard Eron ve meslektaşları tarafından yapılmış ve 22 yıl sürmüştür. 1972 yılında 8 yaşında 557 çocukla başlayan çalışmada, ailelerinden çocukların izledikleri programlar konusunda bilgi alınmış ve çocuklar iki yıllık zaman aralıklarıyla gözlenmiştir. İzleme döneminde çocuklarla uzun süreli görüşmeler yapılmıştır. Çocuklar 30 yaşına geldiğinde izlenebilenlerin sayısı 329’a düşmüştür. Bu araştırma sonucunda, TV’deki şiddet içerikli programlara bağımlılıkları süren denekler arasında saldırganlık davranışı gösterenlerin sayısı 21 iken, 18 yaşına geldiklerinde 31, bu grup 30 yaşına geldiğinde 41’e yükselmiştir. Huesmann ve Eron demografik özelliklerin; sosyoekonomik durumun, entelektüel yeteneklerin, anne-babanın çocuğa ilgi ve dikkatinin TV, şiddet ve çocuk üçlemesinde etken olduğunu, bağıl değişkenlerin bu demografik özellikler üzerinden işlediğini ortaya koymuştur.”⁹⁰

Televizyon şiddet ilişkisine geçmeden önce televizyonda şiddet öğelerinin ne kadar yer aldığına bakmak faydalı olacaktır. Çünkü televizyonun etkisinin üç unsura bağlı olduğu ileri sürülmektedir: İçerik, izleme süresi ve izleme sıklığı.⁹¹ “Adak’ın yer verdiği ve Signorielli tarafından gerçekleştirilen araştırmaya göre ABD’de televizyonlar üzerine, 1993-2001 yıllarını kapsayan bir araştırmada her bir yılda prime time da yaklaşık olarak programların yüzde 60’ının şiddet unsurları içerdiği saptanmıştır. Türk televizyonlarındaki şiddet ve saldırganlık dozu, dünya televizyonları ile paralellik göstermektedir. Televizyondaki şiddet eylemleri daha çok iki kişi arasında geçmekte (%47), on saniye kadar sürmekte, şiddet eylemlerinin yarıya yakını bir silahı da içermekte ve söz konusu eylemlerin %64’ü kentlerde yaşanmaktadır.”⁹²

⁸⁸ Dursun, 2010, **a.g.k.**, s. 20.

⁸⁹ Rigel. N. 2008, **a.g.k.**, s.17.

⁹⁰ Rigel. N. 2008, **a.g.k.**, s. 23-24.

⁹¹ Çaplı, 2002, **a.g.k.**, s. 197

⁹² Adak, 2003, **a.g.k.**, s. 31

“İletişim araştırmaları içerisinde büyük televizyon kanallarının ana haber bültenlerinde yer alan şiddet içerikli haberlerin oranlarını incelemiştir. Televizyon kanalları arasında farklar bulunmakla birlikte, bu oranın %30’ları geçtiği görülmüştür. Açıktır ki, bu oran, gerçek yaşamda karşılaşılan şiddetin çok üstündedir. Bu çözümlemelerden hareketle, televizyon dünyasının, ülkemizde de şiddet yoğun bir dünya olduğunu söylemek mümkündür. Haberlerde, neredeyse her türlü fiziksel şiddet görüntüsü yer almaktadır. Bu İnsanlara tehlikeli bir dünyada yaşadıkları mesajını verir. Haberi hazırlayan muhabir, haber editörü ya da yayıncı doğrudan niyet etmese bile, televizyondaki yoğun şiddetin izleyicilerde yarattığı etki budur”.⁹³

Kan davası, mafya-devlet ilişkilerini vb. konu alan ve doğrudan şiddet üzerine kurulu olduğu söylenebilecek programların yanında, aşk temalı dizilerde de şiddet unsuru yoğun olarak kullanılmaktadır. Programlarda yer verilen şiddetle ilgili bir başka yön de devam eden bazı programlarda şiddetin giderek yoğunlaşmasıdır. “Televizyonlarda sunulan şiddetin önemli bir yönü de, “iyi”yi temsil edenlerin uyguladıkları şiddetin “meşru” olarak sunulmasıdır. Örneğin bir dizide, bir “kötü” karakterin uyguladığı şiddet “meşru” olarak sunulmazken, aynı kişiye -yasa dışı yollardan uygulanan- şiddet, bunu uygulayanlar meşru güvenlik güçleri olmasa bile, meşru olarak sunulabilmektedir. Başrollerde oynayanların uyguladıkları şiddet de genellikle benzer şekilde “meşru” olarak gösterilmektedir.” Bu durum, şiddetin belirli koşullar altında kabul edilebilir olduğu mesajını vererek daha da insanlıktan çıkmaya neden olmaktadır.

Türkiye’de, televizyonlarda şiddet sunumuna bakıldığında, araştırma sonuçları göre, şiddete aşırı derecede yer verildiğini söylemek mümkündür. Şiddet sunumu, en çok izlenen zamanda, ana haberlerden başlayarak, neredeyse izleyen tüm programlarda yapılmaktadır.

⁹³ Nilgün. B.2018, Suç ve şiddet olgusunun Türk televizyon kanalları ana haber bültenlerinde görüntürlüğü, s.83.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜMÜ

KADINA YÖNELİK ŞİDDET HABERLERİNİN

ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ

3.1 Problem

Son yıllarda reklamlardan habere kadar birçok yayında kadına yönelik şiddet açık veya örtülü olarak sunulmaktadır. Böylece şiddet sıradanlaştırılmakta ve kadına yönelik şiddet sıradışı olmaktan çıkan bir davranış olarak sunulmakta ve algılanmaktadır.

Medyada kadına yönelik şiddetle ilgili haberlerin veriliş şekilleri önemli bir tartışma konusudur. Yılmaz'a göre "Kadına yönelik şiddet haberlerinin aktarılma biçimi, dili ve hedef kitlesi göz önünde bulundurulduğunda problemli olduğunu ifade etmektedir. Medyanın zaman zaman şiddeti meşrulaştıran bir dil kullandığı ve bu nedenle haberciliğin sorgulanması gerektiğini öne süren Yılmaz, bu tür haberlerin aktarımında asıl amacın kadına yönelik şiddetle ilgili farkındalığın artırılması, toplumsal bilincin aşılması olması gerektiğini söylemektedir. Özellikle kadın cinayetlerine yönelik haberlerde cinayetin ayrıntılı tarifinin yapılması, odak noktasını mağdura değil; faile yönlendirmektedir".⁹⁴

Soothille göre "Şiddet içerikli haberlerde kuşkusuz kadına yönelik olanlar oldukça önemli yer tutmaktadır. Soothill, İngiltere'de yayınlanan gazetelerde yer alan cinayet haberiyle, asıl cinayet sayılarının karşılaştırıldığında gazetelerdeki toplam 15000 cinayet haberinde sadece 13 cinayet olayına çok fazla haber payı ayrılarak, 2680 kez haber yapıldığına işaret etmektedir. Haber yapılan bu olayların yabancılar tarafından öldürülen çocuk ve genç kadınlarla ilgili olaylar olma eğiliminde olmasına rağmen, gerçekte çok az çocuk ve kadının yabancılar tarafından öldürüldüğünü bildirmektedir."⁹⁵

Moğolistan'da kadına yönelik şiddet haberlerini konu alan akademik çalışmaların sayısının az olduğu dikkati çekmektedir. Türkiye ile Moğolistan medyasını karşılaştıran mevcut herhangi bir araştırmaya da rastlanmamıştır. Bu durum Moğolistan ve Türkiye gibi iki farklı ülkeyi karşılaştırarak incelemeye teşvik etmekte ve bu anlamda çalışma literatürde var olan akademik

⁹⁴ Aral, Ayşe. 2016, Kadına Şiddet Haberleri Şiddeti Normalleştiriyor.s,7.

⁹⁵ <http://www.onlineopinion.com>.

boşluğu da doldurma çabasıdır. Türkiye ve Moğolistan televizyon kanallarında kadına yönelik şiddet haberlerinin sunulması ve kullanılan dilin incelenmesi bu çalışmanın problemi oluşturmaktadır. Bu anlamda eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle kadına yönelik şiddet haberlerinin dili daha belirgin hale getirilecektir.

3.2 Amaç

Bu çalışmada Türkiye ve Moğolistan televizyon kanallarında kadına yönelik şiddet haberlerinin sunum biçimlerinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi bağlamında incelenmesi temel amaçtır.

Seçilen haber içerik ve görüntüleri ayrıntılı olarak incelenecektir. Çalışmanın temel amacı çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Türkiye ve Moğolistan televizyon kanallarında kadına yönelik şiddet haberlerinde görüntüler tekrar etmekte midir?
2. Türkiye ve Moğolistan televizyon kanallarında kadına yönelik şiddet haberlerinin hikayesinde nedenselleştirme var mıdır?
3. Türkiye ve Moğolistan televizyon kanallarında kadının konu alındığı şiddet içerikli haberlerde, kadınların ne tür şiddet olaylarına maruz kalmaktadır?
4. Türkiye ve Moğolistan televizyon kanallarında kadının yer aldığı şiddet içerikli haberler nasıl sunulmaktadır?
5. Türkiye ve Moğolistan televizyon kanallarında kadına yönelik şiddet haberlerinde nasıl fotoğraflar, haber başlıkları ve kelimeler kullanılmaktadır?
6. Türkiye ve Moğolistan televizyon kanallarında kadına yönelik şiddet haberlerinin sunumlarının benzerlikleri ve farklılıkları nelerdir?

Bu amaç doğrultusunda Türkiye'nin ve Moğolistan'ın üç ulusal televizyon kanalının ana haber bültenleri 1 Mart 2022 - 31 Mart 2022 tarihleri arasında bir ay boyunca izlenecektir. Moğolistan ve Türkiye gibi hem coğrafi hem de kültürel farklılıkları olan iki ülkenin televizyon haberlerinde kadına yönelik şiddetin sunumuna ilişkin karşılaştırma yapmak, çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır.

3.3 Önem

Kadına yönelik şiddet, dünyanın tüm ülkelerinde görece farklı düzeylerde gerçekleşmektedir. Uluslararası Af Örgütü'nün internet sitesinde 2004 yılında yayınlanan bilgilere göre; “Dünya genelinde her üç kadından biri yaşamları boyunca en az bir kez dayak yemek, seks yapmaya zorlanmakta ya da farklı bir biçimde tacize uğramaktadır. Şiddeti uygulayanların çoğunu kadınların yakınları oluşturmaktadır. Dünyanın çeşitli ülkeleri ele alındığında, Kenya’da haftada birden fazla, Zambiya’da haftada beş, Britanya’da haftada yaklaşık iki, İspanya’da her beşgünde bir kadın, erkek partneri tarafından öldürülmektedir. Mısır’da kadınların %35’i, Yeni Zelanda’da %20’si, ABD’de ise her 15 saniyede bir kadın kocalarından veya partnerlerinden dayak yemekte ya da fiziksel şiddete maruz kalmaktadır.”⁹⁶

Moğolistan ve Türkiye televizyonlarındaki kadına yönelik şiddetle ilgili haberleri inceleyen bu çalışma, haberlerde kadına yönelik şiddet olgusunun yenilenmesini her dönemde korumasını, Moğolistan ve Türkiye medyalarında karşılaştırmalı olarak inceleyen doktora düzeyinde ilk çalışma olması nedeniyle önemlidir.

3.4. Varsayımlar

Bu çalışma, televizyon ana haber bültenlerinde kadına yönelik şiddet haberlerinin sunumuna odaklanmaktadır. Araştırmanın varsayımları problemi destekleyecek şekilde şöyle sıralanabilir:

1. Şiddet, haber içeriği olarak sıklıkla bültenlerde yer almaktadır.
2. Türk ve Moğolistan televizyonların ana haber bültenleri şiddet sunumu bakımından farklılık göstermektedir.
3. Haber bültenlerinde şiddet olaylarının sunumları özellikle kadınlar üzerinde yapılmaktadır.
4. Televizyonda yer alan kadına şiddet sahneleri şiddeti normalleştirir, özendirir ve benimsetir.
5. Kadına şiddet uygulayan kişiler topluma, özellikle çocuklara ve gençlere rol-model olarak sunulur ve bu da kadına yönelik şiddetin artmasına katkı sağlar.

⁹⁶ www.amnesty.org.tr

1.5. Sınırlılıklar

Çalışma zaman bakımından 1 ay ile sınırlandırılmış ve /01 Mart 2022 - 31 Mart 2022/ dönemini kapsamaktadır. Bu bağlamda çalışma, Türkiye'nin ve Moğolistan'ın üç ulusal televizyon kanalı (TRT1, FOX, Show TV, MNB, E TV , Kanal NTV) ana haber bültenleri ile sınırlandırılmıştır.

Türkiye ve Moğolistan televizyon kanallarında kadına yönelik şiddet ilgili haberlerini inceleyen bu çalışmadan ele alınan dönemler, elde edilecek bulgular ve incelenen haberler ile sınırlıdır

3.6 Çalışmada Haber Bültenleri İncelenen Televizyon Kanalları

Söz konusu televizyonlar kanalları ile ilgili kısa bir bilgi:

3.6.1. TRT

TRT 1, Türkiye'nin ülke çapında yayın yapan ilk ulusal televizyon kanalıdır. Merkezi Ankara'dadır. Türkiye'de açılan ikinci televizyon kanalı ve ilk ulusal televizyon kanalıdır (Açılan ilk kanal olan İTÜ TV, 1971 yılında TRT'ye devredilmiştir). İlk genel müdürü 29 Nisan 1964'te Adnan Öztrak olmuştur. İlk yayını Nuran Devres spikerliğinde Ankara'da gerçekleştirilmiştir. 6 Şubat 1968 tarihinde ilk televizyon oyunu "Şair Evlenmesi" canlı olarak yayınlanmıştır. 1976 yılında ilk renkli yayın gerçekleştirilmiştir. 1982 yılında kısmen, 1984 yılında tamamen renkli yayına geçmiştir. Kanal dünya çapında hizmet vermektedir.

Birçok haberci ve yayıncı meslek yaşamının bir döneminde TRT'de görev yapmış olmayı bir ayrıcalık olarak kabul eder. 2010'lu yıllarda TRT artık yayıncılık alanında oldukça büyük bir alana sahiptir. Gelişen teknoloji yakından takip edilmekte ve yayıncılık ve habercilik alanında birçok yeni uygulama gerçekleştirilmektedir. Yaklaşık yedi bin personeli ile Dünyada da en büyük yayın kurumlarından biridir. Yeni mecralarda da yayıncılık konusunda var olma konusunda oldukça iddialı şekilde yol almaktadır.

TRT, habercilik konusunda geniş kadroya sahiptir. Türkiye'nin Ankara, İstanbul ve İzmir gibi şehirlerde haber müdürlükleri ve birçok bölgesinde haber merkezleri bulunmaktadır. Bu merkezlerdeki muhabirleri ve kameramanları aracılığıyla olayları anında haber merkezlerine ulaştırmakta ve çok hızlı bir şekilde kamuoyu bilgilendirilmektedir. Ancak son dönemlerde özel

kanallarla kıyaslandığında TRT’de daha yavaş hareket eden bir yapı olduğu gözlenmektedir. Haberde, kamuyu ilgilendiren olayların doğru, nesnel ve en hızlı şekilde kamuoyuna ulaştırılması esastır. Bu nedenle kamu hizmeti yayıncılığı gibi çok önemli bir görevi olan TRT’nin özellikle habercilik alanında daha etkin bir konuma sahip olmalıdır.

3.6.2 Fox TV

Fox Tv, 9 Ekim 1986 tarihinde kuruldu. Rupert Murdoch’ın sahip olduğu Amerikan televizyon kanalıdır. Türkiye’de yayın hayatına Fox Tv adıyla 24 Şubat 2007 tarihinde TGRT’nin isim ve yayın haklarının devredilmesinden sonra başladı.

Habercilik alanında da FOX TV reytinglerde büyük başarı elde etmektedir. FOX TV’nin haber politikası şu şekildedir Sabahları Çalar Saat sunulmaktadır bu program 2013’ten beri hafta içi İsmail Küçükkaya hafta sonları olmak üzere 2017’den beri İlker Karagöz tarafından sunulmaktadır. FOX Haber akşamları ise 2020’den beri Selçuk Tepeli hafta sonu da 2010’dan beri Gülbin Tosun tarafından sunulmaktadır.

3.6.3 Show TV

Show TV, Ciner Yayın Holding bünyesinde yayın yapan ulusal televizyon kanalıdır. Show TV’nin genel müdürü ise Esra Baydar’dır. Show TV, Show Radyo ile birlikte, 1 Mart 1991’de Erol Aksoy, Dinç Bilgin, Haldun Simavi, Erol Simavi ve Hacı Boydak tarafından Fransa’da kurulmuş ve yayınına "Başka Bir Alem!" sloganıyla Fransa üzerinden başlamıştır. 1 Mart 1992 tarihinde Türkiye’de yayın hayatına başlamıştır. Yayına başladığı ilk dönemlerde yayınlanmayan Show Haber, aylar sonra Mehmet Ali Birand tarafından 2 Mart 1992’de sunulmaya başlanmıştır. Kanal, Mart 1992’de Türkiye’ye de yayın yapmaya başlayınca, gerçek bir yayıncılık anlayışına girmiştir. Yayına başladığı ilk dönemlerden yayınlanmayan “Ana Haber Bülteni” ilk kez 02 Mart 1992’de Jülide Ateş tarafından sunulmaya başlamıştır.

3.6.4 MNB TV

MNB, Moğolistan’nin ülke çapında yayın yapan ilk ulusal televizyon kanalıdır. Moğolistan televizyon, radyo kurumu (MTR), devlet adına televizyon ve radyo programları gerçekleştirmek amacıyla, 27 Eylül 1967 tarihinde bağımsız özerk tüzel bir kişiliğine sahip olarak kurulmuştur.

Ulanbator başkent televizyonunda ilk deneme programı 13 Ocak 1967’de başlamıştır. Haftada iki gün ve belli saatlarında bu deneme programları sürdürülmüştür.

1967 ve 1970 yıllarında Moğolistan Televizyonu (MTR) 'de haber, tiyatro oyunları ve müzik programları gösterilmeye başlamıştır. 2 Aralık 1974 tarihi Moğolistan Televizyonu (MN) tarihi açısından önemli bir gündür. Bu tarihte yayın Ulanbator'daki yeni TV stüdyosundan yapılmıştır. Ulanbator'daki stüdyo geniş ve kullanım kolaylığı açısından bu iş için çok daha uygundu çünkü burası doğrudan stüdyo olarak planlanmıştır. Böylece, çeşitli show, yarışma ve programlar bu stüdyoyu haftada bir gün ünlü sanatçıların buluşma yeri haline getirmişti.

3.6.5 E TV

E TV (Naran Holding), Naran’ın sahip olduğu Naran Holding’in Moğolistan’da yayın yapan televizyon kanalıdır. Tüm Moğolistan’da yayın yapan ulusal kanal, genelde dizi filmleriyle ön plana çıkmıştır. Genel izleyici kitlesine hitap eden kanal, ana haber bülteni yayınlamaktadır. 16 Eylül 1997 tarihinde Naran tarafından kurulan E TV, Moğolistan’ın 7. özel kanalı olmuştur.

3.6.6 NTV Kanal

1996 yılında kurulan NTV kanalı bugüne kadar yayın hayatına devam etmektedir. Televizyonun toplumun her kesiminin ekranlarında olması gerektiğinin bilincinde olan, teknik şartlar altında mümkün olduğunca görünürlüğe önem veren, birleşik düşünce ve planlama ile bölge ekonomisinin sorunlarının aşılmasına katkıda bulunan bir yayın kuruluşudur. NTV televizyon Ulanbator şehrine yerel yayın yapmaktadır.

3.7 Yöntem

Teun A. Van Dijk’ın Eleştirel Söylem Çözümlemesi

Türkiye ve Moğolistan televizyon kanallarında sözü edilen tarihler aralığında yer alan haberlerde kadına yönelik şiddetin sunumu eleştirel söylem analizi yöntemiyle çözümlenecek ve elde edilen bulgular değerlendirilerek sonuçlara ulaşılmaya çalışılacaktır.

Michel Foucault'a göre “Söylem, tüm dünyayı ve insanları şekillendiren fakat sınırları belirlenebilecek ve sarsılabilecek olan fikirler, inanışlar, yargılar, değerler, semboller,

sözcükler, harfler, kuramlar, normlar, gelenekler ve dilden oluşan ve içerisinde birçok hiyerarşik yapıyı ve güç ilişkisini barındıran dev bir organizmadır.”⁹⁷

Van Dijk’ın çalışmaları, söylem ve iktidar ilişkileri arasındaki bağlantının en önemli örneğidir. “Söylem içinde kurulan iktidar konumları, elitler, kurumlar ve ayrıcalıklı gruplar olarak ortaya çıkmakta ve bu iktidar konumları politik, kültürel, sınıfsal, etnik, ırksal ve cinsiyete dayalı toplumsal tahakküm ilişkileriyle oluşmaktadır. Bu noktada Van Dijk’ın söylemsel iktidar çözümlemesi bu iktidarın ideolojisini taşıyan söylem biçimlerini açığa çıkarmaya odaklanır.”⁹⁸ Van Dijk kendine has bir eleştirel söylem analizini oluşturmuş ve toplumda oluşan güç ve iktidar ilişkilerinin haber metinlerine yansımalarını eleştirel söylem çözümlemesi ile incelemiştir. Van Dijk, yaşadığı çevrede azınlık olan bütün toplumlara hassas bir şekilde yaklaşarak, azınlık ve göçmenlerin haber metinlerindeki olumsuz ve eşitsiz sunumlarını eleştirmiştir.”⁹⁹

Van Dijk, “Haber bir tür olarak değil, bir söylem olarak ele almakta, haberin söyleminin toplumda var olan egemen söylemlerin bir ürünü olarak görmektedir. Ona göre, haber söylemi egemen söylemlerden yani güç/iktidar söylemlerinden bağımsız olarak düşünülemez. Van Dijk kitle iletişim araçlarının rolünü anlamak ve mesajlarını anlamlandırmak için medya metinlerinin yapılarına bakmak gerektiğini söylemektedir. Haberde kullanılan cümlelerin kısa ya da uzun, etken ya da edilgen olması gibi nedenlerle çözümlemeler yapan Van Dijk haberin ideolojiyle olan ayrılmaz bağına gözler önüne sermeye çalışmaktadır. İktidar söylem ile birlikte var olur ve yeniden üretilir, medya metinleri olmazsa iktidar da toplumda var olamaz”. Söylem, en genel anlamda bir dil pratiğidir. Daha açık bir ifadeyle; diyalog, ideoloji, anlatım, bilgi, görüş alış veriş, ifade biçimi ve eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin süreçlerdir. Bu doğrultuda söylem, bir süreç olarak konuşma ve anlatım eylemlerinin içsel kurallarıyla düzenlenir. Teorik yaklaşım konuşmayı bir metin olarak ele alırken, pratik yaklaşım konuşmada meydana gelen anlamın aktarımını dikkate alır.

Van Dijk, haber söylemini oluşturan bağlamsal unsurları dikkate alarak analizin önemini vurgulamaktadır. “Van Dijk dilsel çözümlemeyi sentaktik ve semantik olmak üzere iki ayrı türde ele almaktadır. Sentaks cümlelerin gramer yapısını açıklarken semantik ise, tüm söylemin

⁹⁷ Baş ve Akturan, 2008, **a.g.k.**, s. 25.

⁹⁸ Sancar, 1997, **a.g.k.**, s. 142.

⁹⁹ İnal, 1996, **a.g.k.**, s. 74.

anlamına işaret etmektedir. Van Dijk'ın söylem çözümlemesi makro ve mikro olmak üzere iki yapıdan oluşmaktadır. Makro yapı altında tematik ve şematik çözümleme yapılmaktadır. Makro yapı çözümlemesinde; başlıklar, haber girişleri, ana olay, haber kaynakları, bağlam bilgisi, ardaan bilgisi, fotoğraflar incelenmektedir. Mikro yapı çözümlemesinde ise sentaktik çözümleme, bölgesel uyum, sözcük seçimleri, haber retoriği çözümlemeleri yapılmaktadır. Cümle yapılarının aktif ya da pasif olması, basit ya da karmaşık olması, cümleler arası nedensel ve işlevsel ilişkiler, kullanılan fotoğraflar, bilgiler ve görgü tanıklarının ifadeleri mikro çözümlemede dikkat edilmesi gereken noktalaradır.”¹⁰⁰ Van Dijk tarafından geliştirilen haberlerin sistematik analizi aşağıdaki yapılardan oluşmaktadır.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

- a. Başlıklar (ana, alt ya da yan başlıklar)
- b. Haber Girişi
- c. Fotoğraf

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu
2. Sonuçlar
3. Ardaan Bağlam Bilgisi

b. Yorum

5. Haber Kaynakları
6. Olay taraflarının olaya getirdikleri yorumlar

B. Mikro Yapı

¹⁰⁰ Özer. Ö. 2015. Teun Adrian Van Dijk Örneğinde Eleştirel Söylem Çözümlemesi. s. 36-38.

1. Sentaktik Çözümleme

- a. Cümle yapılarının aktif ya da pasif olması
- b. Cümle yapılarının basit ya da karmaşık olması

2. Bölgesel Uyum

- a. Nedensel ilişki, b. İşlevsel ilişki, c. Referansal İlişki

3. Sözcük Seçimleri

4. Haber Retoriği

- a. Fotoğraf, b. İnandırıcı Bilgiler c. Görgü tanıklarının ifadeleri

Teun Van Dijk’ın eleştirel söylem çözümlemesi, “çoğunlukla medyanın ürettiği eğlence ve enformasyon ürünlerinin incelenmesini içerir. Medyada yer alan haber ve diğer medya ürünleri anlamsal bütünlük içerir. Bu bağlamda, hem haber hem de haber dışındaki medya ürünleri sosyal, kültürel ve ekonomik bağlama bağlı olarak farklı şekilde değerlendirilebilir çünkü bunlara uygulanan belirli ilkeler, değerler, hedefler ve yorumlayıcı çerçeveler vardır. Eleştirel söylem çözümlemesi, medya ürünlerinin oluşum ya da üretim süreçlerinin yanı sıra yorumlama ve anlama süreci farklı bir açıdan ele alınmaktadır”.

Ömer’e göre “Tematik analizde başlıklara, haber girişlerine ve fotoğraflara bakılmaktadır. Şematik analizde ise durum ve yorum bölümlerine yer verilmektedir. Durum bölümü kendi içinde olay örgüsü, ana olay, sonuç, ardaan ve bağlam bilgisi olarak ayrılmakta, yorum bölümü de kendi içinde haber kaynakları ve olay taraflarının değerlendirilmesi olarak ayrılmaktadır. Mikro yapıda ise cümle yapılarının aktif -pasifliği ve basit ya da karmaşık olmasını içerek sentaktik çözümleme, nedensel, işlevsel ve referansal ilişkiyi içeren bölgesel uyum, sözcük seçimleri ve inandırıcı bilgiler, görgü tanıklarının ifadelerini içeren haber retoriği yer almaktadır”. Ancak “haber girişlerinde ana olay anlatılmakta ve vurgulanmak istenen noktalar ön plana çekilmektedir. Haber girişlerinin kullanılan haber başlığının genişletilmiş hali olduğu ve başlığı ayrıntılı olarak açıklama amacı taşıdığı söylenebilir. Ardaan ve bağlam bilgisi, meydana gelen olayın ardında

yatan gelişme ve sebepler olarak değerlendirilir. Bir anlamda, olayın yaşanmasından önce gelişen ve olaya yön veren olaylardır. Makro yapı unsurlarından bir diğeri de haber kaynaklarıdır”¹⁰¹

3.8 Bulgular

Tablo 3.1. 01.03.2022-31.03.2022 tarihleri arasında Türkiye'nin Show Tv, TRT TV, Fox TV Televizyon Kanallarında Kadına Yönelik Şiddet Haberleri:

No	Televizyon	Başlık	Şiddet türü	Haberlerde sunulan şiddetin nedenleri	Şiddeti Uygulayan Kişi	Süre	Tarihi
1	Show Tv	Almanya-Türkiye hattında vahşet	Fiziksel	Tartışma	Erkek arkadaş	2dk 50sn	03.03.2022
2	Show Tv	Beş yıldızlı otelde şüpheli ölüm	Fiziksel	Tartışma	Eş (koca)	1dk 25sn	03.03.2022
3	Show Tv	Eşini, iki evladını katletti.	Fiziksel	Tartışma	Eş (koca)	2dk 10sn	04.03.2022
4	Show Tv	Hırsızlıkla suçlanan yeni gelin konuştu	Psikolojik	Ekonomik sorunlar	Eş (koca)	1dk 57sn	07.03.2022
5	Show Tv	Taşla kadına saldırmaya çalıştı	Fiziksel	Tacize uğramak	Diğer	1dk 50sn	10.03.2022
6	Show Tv	Önce darp mağduru, şimdi gasp suçlusu	Fiziksel	Tartışma	Eski eş	1dk 35sn	11.03.2022
7	Show Tv	Kezzap attı, ev hapsi kaldırıldı	Fiziksel	Tartışma	Erkek arkadaş	1dk 25sn	11.03.2022
8	Show Tv	Bakıcısı, yaşlı kadını öldüresiyle dövdü	Fiziksel	Tacize uğramak	Aile dışından kişiler	1dk 40sn	12.03.2022

¹⁰¹ Özer Ö. 2015. Teun Adrian Van Dijk Örneğinde Eleştirel Söylem Çözümlemesi. s. 197.

9	Show Tv	Karısını sürüklediği görüntüler ortaya çıktı	Fiziksel	Tartışma	Eş (koca)	2dk 33sn	14.03.2022
10	Show Tv	Genç kızı alıkoyduğu iddia edildi	Fiziksel	Aldatma	Diğer	3dk 10sn	16.03.2022
11	Show Tv	Ege Acar ölümüne nasıl gitti!.	Fiziksel	İlişkiye zorlama	Eski eş	5dk 10sn	17.03.2022
12	Show Tv	Boşanmak istediği eşi, boyunda vurdu	Fiziksel	Ayrılma/boşanma istemi	Eş (koca)	2dk 25sn	19.03.2022
13	Show Tv	Elif davasında iddianame hazır	Fiziksel	Tacize uğramak	Arkadaşlar	1dk 55sn	19.03.2022
14	Show Tv	Eski eşini vurarak katletmişti	Fiziksel	Ayrılma/boşanma istemi	Eski eş	2dk 15sn	19.03.2022
15	Show Tv	17 yaşındaki Nurayın şüpheli ölümü	Fiziksel	Fiziksel	Diğer	2dk 25sn	20.03.2022
16	Show Tv	Takıntılı eski sevgili yağmura kıydı!	Fiziksel	Tartışma	Eski sevgili	3dk 10sn	20.03.2022
17	Show Tv	Annesini öldürdü, babası ile 2 kardeşini yaraladı!.	Fiziksel	Tartışma	Evlat	2dk	21.03.2022
18	Show Tv	Eski sevgili dehşeti!	Fiziksel	Tacize uğramak	Eş (koca)	3dk 5sn	22.03.2022
19	Show Tv	Sırp manken davasında karar çıktı	Fiziksel	Tartışma	Erkek arkadaş	2dk 5sn	23.03.2022

20	Show Tv	Doğum gününde öldürüldü	Fiziksel	Tartışma	Erkek arkadaş	1dk 25sn	24.03.2022
21	Show Tv	Adliyede karısını dövdü	Fiziksel	Tacize uğramak	Eş (koca)	1dk 35sn	25.03.2022
22	Show Tv	Eski eşiyle, kızını bıçakladı	Fiziksel	Tartışma	Eski eş	1dk 30sn	27.03.2022
23	Show Tv	Eşi ve komşusunu öldürüp canına kıydı	Fiziksel	Tartışma	Eş (koca)	1dk 40sn	30.03.2022
24	Show Tv	Kontrolden çıkan otomobilde 3 kadını ölüme götürdü	Fiziksel	Eylem	Çevredekiler	1dk 30sn	31.03.2022
25	FOX Tv	Ölmekten korkuyorum	Fiziksel	Tacize uğramak	Erkek arkadaş	1dk 7sn	07.03.2022
26	FOX Tv	Bir cinayette daha sona doğru	Fiziksel	Eylem	Çevredekiler	2dk 2sn	14.03.2022
27	FOX Tv	19 yaşındaki Özge Binnur Oruç'un ölümü de şüpheli bulundu	Fiziksel	Eylem	Erkek arkadaş	3dk 10sn	15.03.2022
28	TRT Tv	Otelde şüpheli ölüm	Fiziksel	Tartışma	Eş (koca)	1dk 35sn	03.03.2022

29	TRT Tv	Taksiciler yaşı kadını almadı		Uymama	Diğer	1dk 20sn	14.03.2022
30	TRT Tv	Ordu'da kadın cinayet	Fiziksel	Tartışma	Sevgili	1dk 26sn	25.03.2022
31	TRT Tv	Başak Cengiz Cinayeti Davası	Fiziksel	Eylem	Çevredekiler	1dk 50sn	25.03.2022

01.03.2022-31.03.2022 tarihleri arasında Türkiye'nin Show Tv, TRT Tv, FOX Tv kanallarında kadına yönelik şiddet haberlerinin yer aldığı görülmektedir. Show Tv ana haber bülteninde kadına yönelik şiddet haber sayısı 24, TRT'de 4, FOX Tv'de 3 olmak üzere toplamda 31 haber olduğu tespit edilmiştir.

Bu 31 kadına yönelik şiddet haberlerinden TRT'nin "Ordu'da Kadın Cinayeti", "Başak Cengiz Cinayeti Davası", FOX Tv'nin "19 Yaşındaki Özge Binnur Oruç'un Ölümü de Şüpheli Bulundu", "Ölmekten Korkuyorum" ve Show Tv'nin "Eski Eşiyle, Kızını Bıçakladı", "Karısını Sürüklediği Görüntüler Ortaya Çıktı" başlıklı haberleri olmak üzere toplam 6 haber Eleştirel Söylem Çözümlemesi (ESÇ) modeli çerçevesinde incelenmiştir.

TRT Tv, FOX Tv, Show Tv Kanallarında Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin Çözümlemesi

25 Mart 2022, Ordu'da Kadın Cinayeti

TRT Haberlerinin Çözümlemesi.

a. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

Haber başlık: Ordu'da Kadın cinayeti

Bu başlıkta verilen bilgiler yetersiz ve şiddetin tam olarak ne tür bir şiddet olduğu belirtilmemiştir. Şiddetin ne zaman gerçekleştiği ile ilgili bilgilere başlıkta yer verilmemiştir. Alt başlık veya spotta da aynı şekilde belirleyici bilgiler verilmediği anlaşılmaktadır:

Haber Girişleri/Spotlar:

Gencecik bir kadın daha cinayet kurbanı oldu. Birlikte yaşadığı kişinin saldırısına uğrayan genç kız aslında hemen cep telefonundan Kadın Destek Uygulaması ile yardım istemişti. Ancak ekipler, olay yerine geldiklerinde maalesef onun için çok geçti saldırgansa evde yakalamdı şimdi tutuklu.

Haberin spotunda şiddeti uygulayan ve mağdur hakkında bir bilgi verilmeyerek haberin ana konusu eksik kalmıştır. Bu bilgiler haberin ilerleyen kısmında tam olarak verilmiştir. Bu anlamında haberin spotu yalnızca haberin konusu ner bir şekilde verirken diğer unsurlar eksik kalmıştır.

Fotoğraflar:

Haberde video ve fotoğraflar kullanılmıştır. Eda Evli'nin elindeki telefonla poz verirken çektiği fotoğrafı ve erkek arkadaşının fotoğrafları da kullanılmıştır. Hayatını kaybeden kadının cenazesini gösteren videoya ve Sinan Şimsek'nin polis tarafından gözaltına tutulduğu sırada çekilen elleri kelepçeli videoya yer verilmiştir.

Hem kurbanın hem de katilin fotoğrafları net bir şekilde gösterilmiştir. Haberde her ikisinin de birden fazla fotoğrafına yer verilmiştir.

2. Şematik Yapı:

Durum:

Ana olayın sunumu, haberlerde sunulan ana olayı; Ordu'da 22 yaşındaki Eda Evli, sevgilisi 36 yaşındaki Sinan Şimsek ile evde kavga ettikten sonra Kadın Destek Uygulaması'nı kullandı. Adrese gelen ve kapısı kapalı eve balkondan giren polisler, darbedildiği belirlenen Evli'yi hareketsiz yatarken buldu. Kaldırıldığı hastanede kurtarılamayan Evli'nin iple boğulduğu değerlendirildi. Haberlerde çıkan sonuçlar ise; Cinayet zanlısı Sinan'ın olay yerinde polise teslim olduğu ve gözaltına alındığı öğrenildi. Olay yeri inceleme ekipleri, Sinan'ın yaşadığı evde ve aracında incelemelerde bulunurken, konuyla ilgili geniş çaplı soruşturma başlatıldı. Kadının cenazesi ise otopsi için Ordu Devlet Hastanesi morguna götürüldü.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi:

Ardalan bilgisi haberde oldukça eksikdir. Çünkü haberin spotunda kadının KADES uygulamasın üzerinden yardım talep ettiği belirtiliyor ancak geğmişte aralarında bir şiddet yaşandığı ile ilgili bilgi verilmemiştir. Ancak 6 yıldır birlikte oldukları ardaan bilgisi olarak haberde yer almıştır.

Haber Kaynakları :

Haber kanalın muhabiri tarafından yapılmıştır. Haberde bilgisine başvuru alan açık birisi yoktur. Haberde yer verilen bilgilerin “iddiaya göre” gibi açık ve net olmayan kaynaklar aracılığıyla anlatımı yapılmaktadır.

b. Mikro Yapı

Sentaktik Çözümleme:

Bu haberde hen aktif hem de pasif cümle yapıları birlikte kullanılmıştır. Olayın anlatıldığı kısmında aktif cümleler yer alırken, cinayetin gerçekleşmesi ve polisin olay yerine gelmesinden sonra pasif cümle yapıları ile haber devam etmiştir. Haberde aktif cümle yapılarının cinayet anlatılırken kullanılması, haberin cinayeti merkeze aldığını net bir şekilde göstermektedir. Bu şekilde haber öznelerinin eylemde bulunduğu noktalar aktif yapıları olmuştur. Ancak polisin olay yerine gelmesinden sonra haber öznelerinin aktif bir rolünün kalmaması ve onlara yönelik eylemlerin yapılması nedeniyle pasif cümleler devma etmiştir. Bu anlamda “göztaltına alındı”, “otopsi yapıldı” ve “tutuklandı” gibi ifadeler bu durumu daha da belirginleştirmektedir.

Sözcük Seçimleri:

Haberde katil ve maktülün ismi açık bir şekilde verilmiştir. Eda Evli’nin ve Sinan Şimşek’in ad ve soyadları açık olarak kullanılmıştır. “Birlikte yaşadığı” vurgusu ile şiddete uğrayan kadının evlilik dışı bir birliktelik yaşadığı belirtilmiştir. KADES üzerinden istenen yardım ile ilgili “onun için çok geçti” seçimiyle aslında geç kalınmadığı, ancak onun talihsizliği ile böyle bir durum yaşandığı mesajı oluşturulmuştur.

Haber Retoriği:

Habere bakıldığında retorik kanalın muhabirinin ya da haberi yapanların kurgusu üzerinden yapılmıştır. Haberde hiçbir tanığa ya da olayın yakınlarından birisinin ifadelerine başvurulmamıştır. Haber anlatısının fotoğraf ve videolarla desteklenmesi amaçlanmıştır.

Tablo 3.2. “Ordu’da Kadın Cinayeti” En çok Kullanılan Sözcükler

Kelime	Kullanılan sayısı
Şiddet	3
Cinayet	4
Boğarak öldürdüğü	3

25 Mart 2022, Başak Cengiz Cinayeti Davası: TRT’nin Haber Çözümlemesi

a. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

Haber başlığı: Başak Cengiz Cinayeti Davası

Bu başlıkta yaşanan olayla ilgili bilgi vermeye çalışılmış, ancak genelleşmeye gidildiği görülmektedir. Hangi tür şiddette ne olduğunu da belli değil, bu yüzden burada enformasyon eksilimine gidildiği anlaşılmaktadır. Fakat spot ve girişte biraz daha açık cümleler kullanılmıştır.

Haber Girişleri/Spotlar:

İstanbul Ataşehir’de mimar Başak Cengiz’i yolda yürürken samuray kılıcıyla öldüren Can Göktuğ Boz’un, "ağırlaştırılmış müebbet" hapis cezası istemiyle yargılandığı davanın ikinci duruşması başladı. Davada savcı, sanığın ağırlaştırılmış müebbet ve 6 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılması talep etti.

Fotoğraflar:

Gazete haberlerinde kullanılan fotoğraflar ne kadar önemliyse, televizyon haberlerinde de olay ile ilgili çekilen görüntüler o kadar önemlidir. Haberlerde gösterilen görüntülere bakıldığında, kurbanın fotoğraflarından oluşan galeriler, zanlının açık fotoğrafları kullanılmıştır.

2. Şematik Yapı İncelemesi:

Durum:

Ana olayın sunumu, haberlerde sunulan ana olayı; İstanbul Ataşehir’de yaşayan 31 yaşındaki Başak Cengiz 11 Kasım 2021 tarihinde hiç tanımadığı 28 yaşındaki Can Göktuğ Boz’un samuray kılıçlı saldırısına uğramıştı. Ataşehir’de sokakta yürüyen Başak Cengiz’in arkasından yaklaşan Boz, hiçbir şey söylemeden yerde hareketsiz kalana kadar bıçaklamaya devam etmişti. Haberlerde çıkan sonuçlar ise olayın ardından yakalanarak tutuklanan Can Göktuğ Boz hakkında, “tasarlayarak canavarca hisle veya eziyet çektirerek öldürme”, “silahla tehdit” ve “yasak bıçaklar ve diğer aletleri vahim miktarda bulundurma” suçlarından ağırlaştırılmış müebbet ve 3 yıldan 7 yıla kadar hapis cezası istemiyle dava açılmıştı.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi:

Haberde ardalan bilgisine geniş bir şekilde yer verilmiştir. Bu durum haber olayının daha önceden yaşanmış bir olay olmasından da kaynaklanmaktadır. Cinayetin geçen Kasım ayında yaşandığı ve zanlının ilk ifadesinde bu cinayeti bir sebep olmaksızın işlediği anlatılmıştır. Cinayetin işlenme şekli ve zanlının ilk ifadesi ayrıntılı bir şekilde haberde yer almıştır. Bunun yanı sıra zanlının tutuklu olduğu ve duruşmalara görüntülü olarak katıldığı belirtilmiştir. Bu anlamda olayın geçniş aşamaları geniş bir şekilde sunulmuştur.

Haber Kaynakları :

Haber temel olarak kanalın muhabiri tarafından yapılmıştır. Muhabir duruşmayı izlemiş ve savcı mütalasını dinlemiş ve istenen ceza ile ilgili bilgiler vermiştir. Bunun yanı sıra olayın ardalan bilgisi de geçmiş haberlere dayanarak anlatılmış ve haber geniş bir perspektiften sunulmaya çalışılmıştır. Haber içinde muhabirin kaynaklığı dışında öldürülen Başak Cengiz’in annesinin duruşma sonrası yaptığı açıklamalara da yer verilmiştir.

b. Mikro Yapı

Sentaktik Çözümleme:

Cümle yapılarına bakıldığında büyük oranda aktif cümle yapısı kullanıldığı görülmektedir. Bu durum mahkeme sürecinin haber yapılması ile ilişkilidir. Çünkü mahkeme otorite

durumundadır ve oldukça kararlı bir konumdadır. “savcılık mütlasında müebbet talep etti” ve “indirim yapılmaksızın cezalandırılması” gibi cümleler bu durumu daha belirginleştirmektedir. Bu cezaların verilmesi talebine ise sanığın ifadeleri ile ilişki kurulmaktadır. Böylece cümleler arasında bölgesel uyum sağlanmaktadır.

Sözcük Seçimleri:

Haber öncelikle “katil” ve “maktül” olmak üzere iki ayrı grupta tanımlanarak kurgulanmıştır. Haberde her ikisinin de isimleri açık olarak verilmiş ve katilin ismi ifşa edilmiştir. Katilin gerçekleştirdiği olayın vahametini anlatmak için “vahşice”, “hedef gözeterek” ve “canavarca hislerle öldürmek” gibi sözcükler seçilmiştir. Bu sözcüklerin seçimi olayın ne kadar ağır olduğunu daha belirgin kılmaktadır.

Haber Retoriği:

Haber büyük oranda kanalın muhabiri tarafından yapılmıştır. Muhabir dava sürecini izleyerek istenen cezayı haberleştirmiştir. Haberde görgü tanığı anlamında olmasa da Başak Cengiz’in annesinin görüşleri de yer almıştır. Ancak haberin çok büyük bir kısmı muhabir ya da kanalın izlenimleri doğrultusunda olmuştur. Mahkeme salonundan görüntüler, öldürülen Başak’ın fotoğrafları, katilin fotoğrafları özellikle de elleri kelepçeli fotoğrafı kanıt olarak haberde kullanılmıştır. Mahkemenin ototritesi ve katilin cezasını tam anlamıyla vereceği hissi haberin kurgusunda açık bir şekilde yer almaktadır.

Tablo 3.3. “Başak Cengiz cinayeti davası” Haberde En Çok Kullanılan Sözcükler

Kelime	Kullanılan sayısı
Katletti	3
Şiddet	3
Silahla tehdit	2
Saldıran	4
Yasak bıçaklar	2

07 Mart 2022, “Ölmekten Korkuyorum” FOX Tv Haberlerin Çözümlemesi

a. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

Haber başlık: Ölmekten Korkuyorum

Kişi, yer ve zaman bilgilerine yer verilmeyerek enformasyon eksiltimi yapılmaktadır. Ölmekten korkuyorum başlığı başka bir anlamda şiddetten dolayı ölmekten korkulduğu anlamı da vermemektedir. Çok hasta olan birisin de “ölmekten korkuyorum” demesi muhtemel bir durumdur. Bu anlamda başlık tam anlamıyla bir şiddet haberi başlığı değildir.

Haber Girişleri/Spotlar:

İzmir'in Çiğli ilçesinde yaşayan Gamze Tümtürk, 3 senedir birlikte olduğu E.Y.'den, fiziksel ve duygusal şiddet gördüğü gerekçesiyle 12 gün önce ayrıldı. Aradan geçen süreçte, E.Y. tekrar barışmak istediğini söylese de Tümtürk bunu kabul etmedi. Gamze Tümtürk, ayrılmayı kabul etmeyen erkek arkadaşı E.Y. tarafından 3 saat boyunca darbedildi. Burnu kırılan, gözleri başta olmak üzere yüzünün ve vücudunun birçok bölgesinde morluklar oluşan Tümtürk, "Beni dövdükten sonra bana, 'Uykusuzum, 2 saat uyuyalım ben gideceğim' dedi. Ben de daha fazla şiddet göstermemesi için tamam dedim. Bir anda beni kaldırıp birlikte olmak istediğini söyledi, ben kabul etmeyince daha fazla dövmeye başladı. Ölmekten korkuyorum" dedi.

Fotoğraflar:

Haberde gösterilen görüntülere bakıldığında Bu haberde sadece video kullanılmıştır. Kocası ve kendine hakkında konuşan kurbanın videoyu ve onun dışında kanalın kendi muhabirleri olay yerinden bilgi aktararak haberleri sunulmuştuğunu gösterilmiştir.

2. Şematik Yapı İncelemesi:

Durum:

Haberin ana olayı İlçeye bağlı Harmandalı Mahallesi'nde yaşayan Gamze Tümtürk, 3 senedir birlikte olduğu E.Y.'den, fiziksel şiddet gördüğü gerekçesiyle 12 gün önce ayrıldı. Aradan geçen süreçte, E.Y. tekrar barışmak istediğini söylese de Tümtürk bunu kabul etmedi. Haberlerde çıkan sonuçlar ise; İddiaya göre Tümtürk bunu istemeyince, E.Y. bir anda genç kıza

saldırdı. Olaydan sonra gözleri başta olmak üzere yüzünün ve vücudunun birçok bölgesinde morluklar oluşan Tümtürk, polise gidip şikayetçi oldu. Olay günü polis ekipleri tarafından gözaltına alınan E.Y., polisteki işlemlerinin tamamlanmasının ardından sevk edildiği adliyede tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi:

Haberde şiddete gören kadın ve erkek arkadaşının 3 yıldır birlikte olduğu ve son dönemde kadının hem fiziksel hem de duygusal şiddet gördüğü belirtilmiştir. Bunun yanı sıra kadının 12 gün önce ayrılmaya karar verdiği ve ardından şiddetin daha da arttığı da belirtilmiştir. Bu anlamda haberde olayın ardalan bilgisi belirli oranda sunulmuştur.

Haber Kaynakları :

Haberde kaynak olarak kurban kadının gösterildiği ve bunun dışında kanal muhabirlerinin olay yerinden bilgi aktararak haberin sunulduğu görülmektedir.

Mikro Yapı

Sentaktik Çözümleme:

Bu haberde hem aktif hem de pasif cümle yapıları bir arada kullanılmıştır. Bunun temel nedeni haberin sadece mağdur kadın ile yapılan görüşmeye dayanmasıdır. Şiddeti gerçekleştiren kişiyle ilgili durumlarda pasif cümle yapıları kullanılmıştır. Ancak kadının yaşadığı durumlar aktif cümle yapısıyla anlatılmaktadır. Kadının kararlı ve yaşadığı mağduriyetin çok belirgin olmasından kaynaklanmaktadır. Muhabirlerin gözlemleri ile de bu durum desteklenmektedir.

Sözcük Seçimleri:

Sözcük seçimleri bir ilişkiyi istemeyen bir kadın ve bunu kabul edemeyerek kaba kuvvete başvuran erkek üzerinde temellenmiştir. “ayrılmak isteyen”, “kabul etmeyen” ve “taciz eden” gibi sözcüklerin seçimi bu durumu daha belirginleştirmek içindir. Erkeğin ısrarının taciz olduğu bu seçimle net bir şekilde vurgulanmıştır.

Haber Retoriği:

Haberin retoriği kanalın muhabiri ve mağdur kadın üzerinden kurulmuştur. Muhabir şiddet mağduru kadınla bir röportaj gerçekleştirerek haberi yapmıştır. Haber görüntüleri içerisinde

şiddetin izleri neredeyse tamamen gösterilmiştir. Bu durum kadının yaşadığı mağduriyeti bütün ayrıntılarıyla göstermektedir. Haber olayının yaşandığı yaşandığı yer ve şiddetin yaşandığı farklı mekânlar ayrıntılı bir şekilde anlatılarak güvenilirlik pekiştirilmiştir.

Tablo 3.4. “Ölmekten Korkuyorum” Haberinde En Çok Kullanılan Sözcükler

Kelime	Kullanılan sayısı
Darbedildi	4
Dehşet	3
Yumruk ve tekmelemlerle saldırdı	3
Saldıran	2
Vurdu	4
Şiddet	4
Dövdü	3
Dayak yediği	3
Ölmekten korkuyorum	5

15 Mart 2022, 19 yaşındaki Özge Binnur Oruçun ölümü de şüpheli bulundu

FOX Tv Haberlerin Çözümlemesi.

a. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

Haber başlık: 19 yaşındaki Özge Binnur Oruç’un ölümü de şüpheli bulundu

Haber başlığında Özge Binnur Oruç’un adı açık bir şekilde yazılmıştır. Özge Binnur Oruç’un kamuoyu tarafından ünlü bir kişi gibi isimin yazıldığı görülmektedir. Haberin başlığında düşerek öldüğü ile ilgili bir bilgi yoktur ve yalnızca şüpheli bir ölüm olduğu belirtilmiştir. Bu anlamda başlık genel bir çerçevede kalıp şiddet olayını da arka planda bırakmıştır.

Haber Girişleri/Spotlar:

“İstanbul Esenyurt Turgut Özal Mahallesi'nde saat 17.00 sıralarında meydana gelen olayda, 19 yaşında Özge Binnur Oruç 32 katlı rezidansın 6'ncı katından düştü. Oruç'un düştüğünü gören çevredekiler durumu polis ve sağlık ekiplerine bildirdi. Sağlık ekipleri, kadının hayatını kaybettiğini belirledi.”

Haberin spotunda olay ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Olayın meydana geldiği yer ve kişilerle ilgili bilgiler tamamen yer almıştır. Bu anlamda haberin spotu haberle ilgili ön bilgileri eksiksiz olarak sunmaktadır.

Fotoğraflar:

Haberde video ve fotoğraflar kullanılmıştır. Fotoğrafın bir bölümüne de Özge Binnur Oruç'un iki fotoğrafı yerleştirilmiştir. Ölümün gerçekleştiği binanın fotoğrafları, yerde yatan kurbanların cesetleri, sağlık ekipleri ve ambulanslar görüntüleri olayın korkunç şiddetini açıklar, ve haber metnilerindeki anlatılan temalara kanıt oluşturmaktadır. Hayatını kaybeden kızın ailesi göz önünde bulundurularak duyarlılıkla yaklaşılmalı olduğu görülmektedir.

2. Şematik Yapı İncelemesi:

Durum:

Haberin ana olayı genç kadının yüksekten düşerek şüpheli bir şekilde ölmesidir. Haberin girişinde durum ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Erkek arkadaşının kaldığı rezidansa gelen kızın ziyaretçi kaydı bile yoktur. Habere göre Özge bir şekilde o rezidansa girmiş ve düşerek ölmüştür. Erkek arkadaşı kendisine bir veda mektubu bıraktığını belirtmiş ancak şüpheli olmaktan da kurtulamayarak gözaltına alınmıştır. Haber geçmiş olaylara da bakarak olaya şüpheli yaklaşmış ve polisin araştırmalarını sürdürdüğünü de vurgulamıştır. Haberin ilerleyen kısımlarında da girişte bahsedilen ana olaya vurgu devam etmektedir.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi:

Bu haberde iki ayrı bağlamda ardalan bilgisi yer almaktadır. İlk olarak bu olayın ardalan bilgisi verilerek genç kız ve erkek arkadaşının ne kadar zamandır tanıştığı ve ilişkilerinin ne kadar süredir devame ettiği bilgisi verilmiştir. Hayatını kaybeden Özge'nin yükseklik korkusu olduğu belirtilmiş ve bunun bir cinayet olabileceği şüphesi desteklenmiştir. İkinci olarak da benzer şekilde yaşanan ölüm olayları hakkında bilgi verilmiştir. Farklı tarihlerde yüksek binalardan düşerek ölen

kadınlar hatırlatılmıştır. Bunun yanı sıra Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Genel Sekreteri'nin verdiği istatistikler de haberde ardaan bilgisi olarak yer almıştır. Hem istatistik bilgileri hem de diğer benzer cinayetler kadına şiddetin yaygınlığını göstermesi anlamında da önemlidir.

Haber Kaynakları :

Haber kaynakları olarak çevredeki insanlardan ve uzamanlardan faydalnam vardır. Bu anlamda hayatını kaybeden kadının ailesi ve yakınları haberin kaynağı olmuştur. Ayrıca Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Genel Sekreteri şüpheli kadın ölümleri ve cinayetler hakkında bilgiler vermiştir. Bir anlamda haber belirli kaynaklarla yapılarak güvenilirliğini artırmıştır.

b. Mikro Yapı

Sentaktik Çözümleme:

Cümle yapılarına bakıldığında çoğunlukla aktif yapının kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu durum haber olayının açık ve net bir şekilde ortada olmasından kaynaklanmaktadır. Haberde en fazla başvuru kaynağı olan öldürülen kadının ailesi ölümü şüpheli bulmakta ve bunu da kararlı bir şekilde savunmaktadır. Haberde yer alan ardaan bilgisi ve istatistiklerle de haber şüpheli bulunmasını destekleyen bir konumda yer almaktadır. Yüksekten düşerek ölen Özge'nin yükseklik korkusunun belirtilmesi ve rezidansa giriş kaydının olmaması da bu şüpheyi destekler niteliktedir. Haber içindeki cümleler birbiri ile bağlantılı ve işlevsel bir ilişki de ortaya koymaktadır.

Sözcük Seçimleri:

Bu haberde öncelikle yaşanan ölüm “şüpheli” olarak tanımlanmıştır. Haberdeki sözcük seçimleri de bu bağlamda olmuştur. Ölümün “sevgilinin” yaşadığı rezidanda gerçekleşmesi bu tanımlamaya neden olmaktadır. Bunun yanı sıra genç kızın “veda mektubu” bıraktığı iddiası da sevgiliyi şüpheli duruma getirmektedir. Haberde yer alan ardaan bilgileri ve onların anlatımında kullanılan sözcükler de bu tanımlama çerçevesinde olmuştur.

Haber Retoriği:

Bu haberin retoriği görgü tanıkları ya da öldürülen genç kızın akrabalarının açıklamaları üzerinden kurulmuştur. Buna ek olarak Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Genel Sekreteri'nin verdiği istatistikler de haberin retoriğinde önemli bir yere sahiptir. Çünkü bu istatistikler habere kanıt niteliğinde olmuştur. Rezidanstan düşen kadının cesedinin üstü örtülü şekilde görüntüsünün verilmesi ve ailesinin üzüntüsünün görüntülerde yer alması da haberin retoriğini destekler niteliktedir. Ancak ölümün gerçekleştiği yer net bir şekilde belirtilmemiş ve “bir rezidans” ibaresi kullanılmıştır. Bu anlamda ölen kızın yaşadığı yer net bir şekilde verilerek ve yakınlarına da yer verilerek haber retoriğinde yer verilirken belki de cinayet zanlısı olabilecek kişinin hiçbir görüntüsü kullanılmamıştır. Bu anlamda haberde söz konusu erkeğin şüpheli olması nedeniyle kendisine hiçbir şekilde yer vermediği düşünülebilir.

Tablo 3.5. “19 Yaşındaki Özge Binnur Oruç’un Ölümü de Şüpheli Bulundu” Haberinde En Çok Kullanılan Sözcükler

Kelime	Kullanılan sayısı
Şiddet	2
Düşerek öldü	4
İntihar	2
Saldıran	2
Şüpheli ölüm	3

27 Mart 2022, Eski Eşiyle, Kızını Bıçakladı

Show Tv Haber Çözümlemesi.

a. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

Haber başlık: Eski eşiyle, kızını bıçakladı.

Bu başlıkta verilen bilgiler yetersiz ve şiddetin tam olarak ne tür bir şiddet olduğu belirlenememiştir. Zanlının bıçakla yaraladığı mı yoksa öldürdüğü mü belirsiz kalmıştır. Haberin başlığında şiddet olayının nerede yaşandığı da belirsizdir.

Haber Girişleri/Spotlar:

Genel Müdürlüğünde işçi olarak çalışan Erdal boşandığı eşi Ayşe İşlek ile kızı Tuba'yı bıçaklayarak öldürdü. Erdal Kızıloğlu, Emniyet Müdürlüğü'ne giderek, 4 gün önce eski eşi Ayşe İşlek ve kızı Tuba Kızıloğlu'nu öldürdüğünü itiraf etti. İtirafın ardından harekete geçen ekipler, gittikleri adreste anne ile kızının cansız bedeniyle karşılaştı. İncelemenin ardından anne ile kızının cenazeleri morga kaldırıldı.

Haberin spotunda ve girişinde şiddet olayının nasıl olduğu net bir şekilde anlatılmaktadır. Spot haberin ne olduğu ve nasıl olduğu ile ilgili bilgiler vermektedir. Ancak haberin spotunda da girişinde de olayın nerede yaşandığı ile ilgili bir bilgi yok. Yalnızca eve giderek bıçaklayıp öldürdüğü bilgisi yer almaktadır. Cinayetin sebebi de haberde yer almamaktadır. Burada da ayrılan çift oldukları belirtilmiştir. Ancak bu durum tam olarak cinayetin nedeni de değildir. Bu anlamda haberde bir bilgi eksiltme yapılmıştır.

Fotoğraflar:

Görüntülere bakıldığında, haber girişindeki cümlelerde anlatılan şiddet olayı tamamen yansıtmaktadır. Haberlerde gösterilen görüntülere bakıldığında, olay yeri ve ölümün gerçekleştiği binanın videoyu, kurbanların fotoğraflarından oluşan galeriler, zanlının blurlanmış ve açık fotoğrafları kullanılmıştır. Hayatını kaybeden anne ve kızın ailesi göz önünde bulundurularak duyarlılıkla yaklaşılmalı olduğu, çevredeki vatandaşlar, polis ve sağlık ekiplerini görülmektedir.

2. Şematik Yapı İncelemesi:

Durum:

Bu haberin ana olayı şöyle sunulmuş: Olay, Erzurum'da 51 yaşındaki Erdal Kızıloğlu 4 gün önce boşandığı eşini ve kızını bıçaklayarak öldürdü. Cani eski koca bugün polis merkezine giderek teslim olurken polis ekipleri evde kadın ve kızın cansız bedenini buldu. Haberlerde çıkan sonuçlar ise; Cenazede konuşan Ayşe İşlek'in kardeşi Kadir İşlek, Ablam ve yeğenimi 4 gün önce katledip dün de teslim olmuş. Öyle haberimiz oldu bizim de. Şiddetin büyüğünü görüyorlardı. Boşandığı halde rahat bırakmadı kız kardeşimi ve yeğenimi. 3 çocuğu var. Cinayetin planlı olduğunu ifade eden İşlek, "Anladığımız kadarıyla planlı olmuş bu cinayet. Mal varlığını

devretmiş, bazı yerlere olan borçlarını kapatmış, 'Bir daha beni göremeyeceksiniz' demiş, cinayeti işlemiş. 12 gün önce istifa ediyor. Hepsinin planını yapıyor. En sonunda da kardeşimi ve yeğenimi canice katlediyor” diye konuştu.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi:

Haberin ardalan bilgisi çiftin boşanması züerinden kurulmuştur. Haberde ne zaman olduğu belirtilmemekle birlikte eşlerin boşandığı ve üç çocuklarının olduğu belirtilmiştir. Bunun yanı sıra cinayetin bir ay önceden planlandığı bilgisi de ardalan bilgisi olarak yer almaktadır.

Haber Kaynakları :

Haberin kaynağı olarak kanalın muhabiri ve ölen kadınların yakınları olmuştur. Ölen kadınların yakınları konuşmuştur ve özellikle de annenin kardeşi ve kızının dayısı haberle ilgili ayrıntılı bilgiler vermiştir. Onun verdiği bilgiler doğrultusunda cinayetlerin planlı olduğu anlaşılmaktadır. Verdiği bilgilerde eski eniştesinin işyerini kapatıp borçlarını ödediği ve cinayeti planladığı yer almaktadır.

b. Mikro Yapı

Sentaktik Çözümleme:

Haberde çoğunlukla aktif yapıları cümleler kullanılmıştır. Bu durum yaşanan olayın çok acı bir sonucunun olması ve her şeyin net bir şekilde ortada olmasından kaynaklanmaktadır. Hem cinayeti işleyen kişinin eylemleri hem de yakınlarının olaya dair anlatıları aktif yapıları olarak anlatılmıştır. Cinayetin nedenine ilişkin net bir durumun olmaması nedeniyle cümleler arasında nedensel bir ilişki yoktur. Ancak olay örgüsü de düşünüldüğünde cümleler arasında işlevsel bir ilişki vardır. “eşi ve kızını bıçakla öldürdü”, “camları açık bırakarak gitti” ve “dört gün sonra teslim olmasıyla her şey ortaya çıktı” gibi cümleler bir işlevsel ilişki oluşturmaktadır.

Sözcük Seçimleri:

Haberde tanımlamaya bakıldığında “katil”, “eski eşi” ve “öz kızı” olarak tanımlandığı anlaşılmaktadır. Haber içerisinde katilin öldürdüğü kadının eski eşi olduğu birok kez vurgulanmıştır. Bunun yanı sıra “planlayarak” sözcüğü de sık tekrar edilmekte ve cinayetlerin önceden planlanarak işlendiği güçlü bir şekilde savunulmaktadır.

Haber Retoriği:

Haberin retoriği öldürülen kadınların yakınlarının anlatısı üzerinden kurulmuştur. Olayın herhangi bir görgü tanığı olmamasına karşın öldürülen kadınların yakınları olayın ardaan bilgisi ve ilk elde ettikleri bilgileri muhabire aktarmıştır. Öldürülen kadınların cesetlerinin polisler tarafından evden çıkartılması ve cenaze görüntüleri de haberde kanıt olarak kullanılmıştır. Ancak haberin tamamında herhangi bir yer bilgisi kullanılmamıştır. Başka bir deyişle cinayetlerin hangi ilde işlendiği ve cenazelerin nerede defnedildiği ile ilgili bir bilgi yoktur. Haberin anlatısı katil zanlısının teslim olması sonrasında kurgulanmıştır. Bu anlamda haber olayının an konusu cinayet olmasına karşın polisin bilgisi olması sonrasında olay örgüsü ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.6. “Eski Eşiyle, Kızını Bıçakladı” Haberde En Çok Kullanılan Sözcükler

Kelime	Kullanılan sayısı
Şiddet	2
Bıçakladı	5
Öldürdü	4
Cinayet	3
Katletti	3

03 Mart 2022, Karısını Sürüklediği Görüntüler Ortaya Çıktı

Show Tv Haberinin Çözümlemesi

a. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

Haber başlık: Karısını sürüklediği görüntüler ortaya çıktı.

Bu başlığa bakıldığında, kişi, yer ve zaman bilgilerine yer verilmeyerek enformasyon eksiltilimi yapılmaktadır. Eyleme yer verilmeyerek kurgulama yapılmaktadır. Olay ile ilgili hiç bir şey anlaşılmamaktadır. Başlıkta yalnızca bir şiddet eyleminin yaşandığı anlaşılmakta ancak ne olduğu ve nasıl sonuçlandığı ile ilgili bir bilgi yer almamaktadır.

Haber Girişleri/Spotlar:

Ortaköy'de bulunan ünlü otelde inşaat firması sahibi Ebru Cizdam, 7.'nci kattan düşerek hayatını kaybetti. 7. kattan düşerek ölen Ebru Cizdam'ın Özgür Aydoğan ile olaydan önce kavga ettiği ortaya çıktı. Otelin güvenlik kamera kayıtlarına yansıyan görüntülerde Özgür Aydoğan ve Ebru Cizdam'ın olay günü 00: 56'da 7'inci katta bulunan odalarına çıkıyor. Bu sırada Aydoğan ile tartışan Ebru Cizdam odaya girmek istemiyor. Ancak eşini yerlerde sürükleyen Özgür Aydoğan, Cizdam'ı odaya sokmaya çalışıyor.

Haberin girişi ve spotuna bakıldığında haber olayıyla ilgili birçok konu belirginleşmektedir. Olayın ne olduğu ve nasıl olduğu gibi durumlar net bir şekilde belirtilmiştir. Bu anlamda spot haber hakkında oldukça ayrıntılı bilgiler vermektedir. Haberin spotu en önemli olay olan cinayetten başlayarak cinayet öncesi olaylara doğru bir şekilde anlatılmıştır.

Fotoğraflar:

Haberde video ve fotoğraflar kullanılmıştır. Video görüntülerinde; olay yeri, ölümün gerçekleştiği oteli ve Özgür Aydoğan ve Ebru Cizdam'ın olay günü 7'inci katta bulunan odalarına çıktığı görünüyor. Haberde çiftin tartıştığı, Özgür Aydoğan'ın eşini yerde sürüklediği ardından da genç kadının eşinden kurtularak kaçtığı kayıtlara geçiyor. Otel odası önünde cebinde birşeyler aradığı belirlenen Özgür Aydoğan bir süre sonra odaya giriş yapıyor. Ardından odadan çıkış yaparak eşinin kaçtığı alana gittiği görülüyor. Fotoğrafın bir bölümüne de Özgür Aydoğan ve Ebru Cizdam'ın 2 fotoğrafı yerleştirilmiştir.

2. Şematik Yapı İncelemesi:

Durum:

Bu haberin ana olayı şöyle sunulmuş: Olay, Ortaköy'de bulunan bir ünlü otelde inşaat firması sahibi Ebru Cizdam 7.'nci kattan düşerek hayatını kaybetti. İddiaya göre, Almanya'nın Hamburg kentinde yaşayan Ebru Cüzdan ile sevgilisi Özgür Aydoğan, Ortaköy'deki otele 25 Şubat'ta giriş yaptı. Akşam saatlerinde otelden çıkarak bir mekanda alkol alan çiftin, birçok kez kavga ederek otel odasına girdikleri ve burada da kavga etmeyi sürdürdüklerini öğrendi. Haberlerde çıkan sonuçlar ise; Olayın yaşandığı Otelin 7'inci katında buluna güvenlik kamerasına yansıyan görüntülere göre Özgür Aydoğan'ın maktul Ebru Cizdam'la kavga ettikleri ve genç

kadının kaçtığı ortaya çıktı. Odaya giren Aydoğan'ın daha sonra oteldeki odadan çıkarak imam nikahlı eşini zorla odaya soktuğu belirlendi.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi:

Bu haberde ardalan bilgisi oldukça azdır. Hayatını kaybeden kadın ve eşinin Almanya'dan geldiği belirtilmiştir. Çift otele gelmeden önce bir restorana giderek yemek yemiş ve alkol almıştır ve bu sırada da aralarında kavga çıkmıştır. Ancak bu kavganın nedenine ilişkin bir bilgi de yoktur.

Haber Kaynakları :

Haberin kaynakları büyük oranda görgü tanıklarındır. Bunun yanı sıra güvenlik kamerası görüntülerinden de yararlanılmıştır. Muhabir haber anlatısını görgü tanıkları ve güvenlik kamerası görüntülerinin üzerine kurmuştur. Bir görgü tanığı otele gelmeden önce restoranda çiftin kavga ettiğini belirtmektedir. Otelde bulunan bir görgü tanığı ise gürültülü bir şekilde kavga ettiklerini belirtmektedir. Bütün bu tanıkların anlatısının yanı sıra çiftin kavgalarının kamera görüntüleri de haberde yer almaktadır.

b. Mikro Yapı

Sentaktik Çözümleme:

Cümle yapılarına bakıldığında çoğunlukla aktif yapıli cümlelerin kullanıldığı görölmektedir. Bu durum cümlelerin öznelerinin kararlı ve kesin bilgi sahibi olmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü görgü tanıkları kavga edildiğini görmüştür ve muhabir kamera görüntülerini izlemiştir. Cümlelere bakıldığında alkol almaları ve belki de bundan dolayı kavga etmiş olmaları belirtilerek cümleler arasında nedensel ilişki sağlanmaktadır. Cümleler arasındaki işlevsel ilişkiye bakıldığında “çift restoranda yemek yedi ve sonra tartışmaya başladı”, “tartışma otelde de devam etti ve erkek kadını koridorda sürükleyerek odaya sokmaya çalıştı” ve “erkek kadını odaya sokmasıyla sonun başlangıcı oldu” cümleleri ile görölmektedir.

Sözcük Seçimleri:

Habere konu olan çift “karı” ve “koca” olarak tanımlanmıştır. Bu durum kadın ve erkeği konumlandırma ile ilgilidir. Tanımlamanın yanı sıra haberde “alkollü”, “tartışma” ve “kavga” gibi

karşılıklı olabilecek kelimeler seçilmiştir. Ancak haber görüntülerinde de görüldüğü gibi şiddeti büyük oranda erkek gerçekleştirmektedir.

Haber Retoriği:

Haberin retoriği büyük oranda görgü tanıklarına dayanmaktadır. Bu anlamda iki ayrı yerde yani restoran ve otelde yaşanan olaylara tanık olan kişiler ve güvenlik kamera görüntüleri haberin temelini oluşturmaktadır. Tanıklara başvurarak haberi güvenilirliği artırılmaktadır. Bunun yanı sıra olayın gerçekleştiği il ve semt açık bir şekilde belirtilmekte ve inandırıcılık artırılmaktadır. Haberin anlatısı kadının ölümü ile başlamakta, öncesinde yaşanan olaylarla detaylandırılmakta ve son olarak eşinin gözaltına alınması bilgisiyle tamamlanmaktadır.

Tablo 3.7. “Karısını Sürüklediği Görüntüler Ortaya Çıktı” Haberinde En Çok Kullanılan Sözcükler

Kelime	Kullanılan sayısı
Şiddet	2
Dövdü	3
Vurdu	3
Düşerek öldü	3
Tartışma	3
Kadını sürüklüyor	4

Tablo 3.8. 01.03.2022-31.03.2022 tarihleri arasında Moğolistan`nın MNB TV, E TV, NTV TV

Kanallarında Kadına Yönelik Şiddet Haberleri:

№	Televizyon	Başlık	Şiddet türü	Haberlerde sunulan şiddetin nedenleri	Şiddeti Uygulayan Kişi	Süre	Tarihi
1	E Tv	Sokak ortasında kadına şiddet	Fiziksel	Tartışma	Eski erkek arkadaş	2dk 10sn	03.03.2022
2	E Tv	Lüks binadan düşen 21	Fiziksel	Tacize uğramak	Eski eş	1dk 26sn	17.03.2022

		yaşındaki genç kız hayatını kaybetti!					
3	MNB Tv	15. kattan düşen kadın hayatın kaybetti	Fiziksel	Tartışma	Eş (koca)	2dk 23sn	14.03.2022
4	NTV	Tecavüz nedeniyle hamile kalan bir genç kızın doğumu	Cinsel	Tecavüze uğramak	Yakın akraba	2dk 03sn	09.03.2022
5	NTV	Kocasını onu çok şişman olduğu için terk etti.	Psikolojik	Tartışma	Eş (koca)	2dk 26sn	22.03.2022

01.03.2022-31.03.2022 tarihleri arasında Moğolistan`nin E Tv, MNB Tv, NTV kanallarında kadına yönelik şiddet haberlerinin yer aldığı görülmektedir. E Tv ve NTV kanallarının ana haberlerinde kadına yönelik ikişer şiddet haberi yer alırken, MNB Tv’de 1 haber olduğu tespit edilmiştir. Bu bakımdan inceleme döneminde Moğolistan kanallarında toplam 5 kadına yönelik şiddet haberi olduğu görülmektedir.

MNB Tv’nin “15 kattan düşen kadın hayatın kaybetti” haberi, E Tv’nin “Sokak ortasında kadına şiddet” ve “Lüks binadan düşen 21 yaşındaki genç kız hayatını kaybetti!” başlıklı haberleri ve NTV kanalının “Kocasını onu çok şişman olduğu için terk etti.”, “Tecavüz nedeniyle hamile kalan genç kız doğum yaptı” başlıklı haberleri Eleştirel Söylem Çözümlemesi (ESC) modeli çerçevesinde incelenmiştir.

Moğolistan`nin MNB TV, E TV, NTV TV Kanallarında Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin Çözümlemesi:

E Tv Haberi: Lüks Binadan Düşen 21 Yaşındaki Genç Kız Hayatını Kaybetti!

Spiker: Ulanbator’da lüks bir binanın 13. katından şüpheli bir şekilde düşerek hayatını kaybeden üniversite öğrencisi Boloroo’ya ilişkin son dakika haberleri gelmeye devam ediyor. Ulanbator’daki vahim olayın, önce intihar olduğu öne sürülmüş; ancak soruşturmanın

genişletilmesiyle Boloroo'nun ölümünde büyük bir sır perdesi olduğu ortaya çıkmıştı. Ayrıca Boloroo'nun intihar mı ettiği yoksa itildiği ya da öldürüldükten sonra mı atıldığı hususunun da tıbben bilinemediği görüşüne yer verildi.

10 Haziran'da Boloroo erkek arkadaş ile mesajlaşmış, ona üzülmemesini bir çözüm bulunacağını söyleyen eski erkek arkadaşı onu yemeğe davet etmiştir. Eski erkek arkadaş “yeniden buluşup, konuşalım” deyince 10 Haziran'da Boloroo yemek yedi. Yemeğin ardından alkol alıp eski sevgili ile birlikte binanın 13. katındaki Boloroo'nun eve gidilmiştir. İşte ne olduysa da burada oldu.

Sabah saat 05.00 sıralarında genç kızın düşerek öldüğü belirlendi. Ulanbator Cumhuriyet Savcılığı, olaydan sonra kayıplara karışan, 11 Haziran gecesi gözaltına alınan B.O., adli kontrol şartıyla serbest bırakıldı.” “Şüpheli B.O olay gecesi yakalandı ve bilgi sahibi olarak ifadelerine başvurulup gönderildi. Soruşturmanın derinleşmesi üzerine B.O şüpheli olarak tekrar gözaltına alındı. Şüpheliler delil yetersizliği nedeniyle adli kontrol şartıyla serbest kaldı. Savcılığın tekrar bilgisine başvurmak istediği şüpheliler yeniden gözaltına alındı.B.O. bugün haklarında düzenlenen evraklarla savcı karşısına çıkarılacak.”

Avukatın Konuşması: Olay yeri incelemeye alındı. 10 Nisan'da 22 yaşındaki bir kız 13. kattan düşerek ölü bulundu. Şu anda her şey belli olmadığı için soruşturma yürütülüyor.

Muhabir: Boloroo, eski erkek arkadaşıyla 6 aydır yaşıyordu. Yakınları, bu süre zarfında şüpheli olduklarını, zaman zaman tartıştıklarını ve ona dokunduklarını söylüyor. Ancak ölen kişinin babası, kızının 13. kattan atladığını inanmadığını söyledi.

Boloroo'nun Babası: Daha önce sevgiliyken çok tartışıyordu. O sırada kızımın birkaç kez dövüldüğünü öğrendim. Okuldayken bile kıskanırdı ve okul kapısında her zaman bekliyordu. Yani kızımın 13. kattan atladığını düşünmüyorum. Bence eski erkek arkadaşını iyi kontrol etmeli.

Çift o gün alkol yüzünden tartıştı ve Boloroo'nun cinsel saldırıya uğradığı düşünülüyor. Ayrıca Boloroo'nun intihar mı ettiği yoksa itildiği ya da öldürüldükten sonra mı atıldığı hususunun da tıbben bilinemediği görüşüne yer verildi.

13 Mart 2022, Lüks Binadan Düşen 21 Yaşındaki Genç Kız Hayatını Kaybetti

E TV Haberinin Çözümlemesi

a. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

Haber Başlığı: Lüks Binadan Düşen 21 Yaşındaki Genç Kız Hayatını Kaybetti!

Bu başlığa bakıldığında belirli bir biçimde yer bilgisi verilmekle birlikte kişiler ve zaman hakkında bilgi verilmemiş; genelleme ve kurgulamaya gidilmiştir. Buradaki “lüks bina” tanımlaması izleyiciye tecavüz ve cinayet/intihar ile olayın gerçekleştiği mekan arasında nedensel bir ilişki kurmaya yönlendirdiği söylenebilir.

Haber Girişleri/Spotlar:

“Ulanbator’da bir binanın 13. katından şüpheli bir şekilde düşerek hayatını kaybeden üniversite öğrencisi Boloroo ilişkin son dakika haberleri gelmeye devam ediyor. Ulanbator’daki vahim olayın, önce intihar olduğu öne sürülmüş; ancak soruşturmanın genişletilmesiyle Boloroo’nin ölümünde büyük bir sır perdesi olduğu ortaya çıkmıştı. Boloroo’nin ölümüne ilişkin tutuklanan eski erkek arkadaş Borgil.O.’nın mahkemede verdikleri ifadeleri ortaya çıktı.”

Haber girişinde sadece bir bilgilendirme değil aynı zamanda “dehşete düşürdü” gibi klişe ifadelerle başvurularak İzleyicilerin merakını uyandırmak amaçlanmıştır. Haber fotoğrafı olarak ölümün gerçekleştiği binanın fotoğrafları, Boloroo’nin ve onun eski erkek arkadaşının fotoğrafları da kullanılmıştır. Hem görseller hem de içerdiği bilgiler bakımından haberin spotu oldukça geniş bilgiler sunmaktadır.

2. Şematik Yapı İncelemesi:

Durum:

Haberde ana olay, Boloroo’nin Ulanbator’da bir binanın 13. katından düşerek gerçekleşen şüpheli ölümüdür. ETV televizyon habere şüpheli bir şekilde bakmakta ve ayrıntıları ön plana çıkarmaktadır. Olay hikayeleştirilerek sunulmakta, olayın geçtiği yerin “Boloroo’nin yaşadığı bina” olduğu, Boloroo’nin eski erkek arkadaşı ile birlikte geç saatte buluşup alkol aldığı. Alkol içtikten sonra kavga ettiler.

Haber konusu olayda Boloroo erkek arkadaş ile mesajlaşmış, ona üzülmemesini bir çözüm bulunacağını söyleyen eski erkek arkadaşı onu yemeğe davet etmiştir. Yemeğin ardından alkol alıp Boloroo'nun evine gidilmiştir. Zanlıların ifadesine göre Boloroo gecenin sonunda 13. kattan atlayarak intihar etmiştir. Olay televizyon haber tarafından şüpheli görülmüş ve zanlıların ifadeleriyle çelişen bilgiler paylaşılmıştır.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi:

Ardalan bilgisi haber konusu olayın toplumsal, ekonomik veya siyasi boyutunu göstermesi açısından anlamlıdır. Boloroo'nun ölümü üzerine yapılan haberlerde genel olarak olayın toplumsal boyutuna değinilmemekte, olay genç bir kızın eski erkek arkadaş ile "lüks binada giderek alkol alması" ve gecenin sonunda yaşadığı öne sürülen taciz, tecavüz ve cinayet olaylarına indirgenmektedir.

Haber Kaynakları :

Haber kaynağı, doğrudan aldıkları ve resmi kaynaklardan elde edilen bilgilerle olayı haberleştiren muhabirlerdir. Haber metinleri, Boloroo'nun katil zanlısı Borgıl.O'nun ifadeleri ve Boloroo ailesinin avukatı ve babası sözleri ile desteklenerek ayrıntılara ve konuya ilişkin şüpheli durumlara yer verilmektedir.

b. Mikro Yapı

Sentaktik Çözümleme:

Haber spotlarında yapılan incelemelerde çoğunlukla edilgen cümleler olmakla birlikte hem etken hem de edilgen cümlelerin kullanıldığı tespit edilmektedir. Haberlerin genelinde kullanılan edilgen yapı eylemi gerçekleştiren öznenin izleyici tarafından etkisiz algılanmasına neden olmakta ve dikkatleri mağdura çekmektedir. Bununla birlikte kadına yönelik şiddet haberlerinde kullanılan edilgen yapı eylemin toplumsal boyutunun da göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Aşağıdaki örneklerde görüldüğü üzere haber içerikleri genel olarak karmaşık yapıli cümlelerden oluşturulmaktadır.

"Ulanbator'da lux binanın 13. katından şüpheli bir şekilde düşen ve olay yerinde hayatını kaybeden Boloroo'nun ölümüne ilişkin yeni gelişmeler ortaya çıktı."

“Ayrıca Boloroo’nın intihar mı ettiği yoksa itildiği ya da öldürüldükten sonra mı atıldığı hususunun da tıbben bilinemediği görüşüne yer verildi.”

Sözcük Seçimleri:

Haber içerikleri oluşturulurken ilk haberden itibaren Boloroo’nın ölümünün şüpheli olduğu üzerinde durulmuştur. Bununla birlikte bu haberde “düşerek öldüğu”, “atılarak öldüğu” ifadelerine yer verilmiştir.

Özellikle ulaşılan görüntüler çerçevesinde genç kızın ve sanıkların olay öncesi ve olay sırasında “alkol aldığı” ifadesine sıklıkla yer verilmiştir. Haber metinlerinde tarafların ifadelerine ya da bilirkişi raporlarına dayandırılan birçok söylem mevcuttur.

Haber Retoriği:

Haberin retoriği temel olarak ölen kızın babası ve avukatının açıklamaları üzerine kurulmuştur. Hem babası hem de avukat Boloroo’nın ölümünün intihar olamayacağı ve araştırılması yönünde konuşmuştur. Bu anlamda retorik ardalan bilgisi ile ilişkili olarak kurulmuştur. Haberin muhabiri de kızın arkadaşları ile konuştuğunu belirterek onlardan aldığı bilgileri dile getirmiştir. Bu bilgiler de erkeğin şiddet uyguladığını destekler niteliktedir. bu anlamda haberin retoriği mağdurun tarafında kurulmuştur.

Tablo 3.9. “Lüks Binadan Düşen 21 Yaşındaki Genç Kız Hayatını Kaybetti!” Haberinde En Çok Kullanılan Sözcükler

Kelime	Kullanılan sayısı
Şüpheli	5
Düşerek öldü	3
İntihar	3
Dövuıldı	2
Dehşete	3

E Tv: Sokak Ortasında Kadına Şiddet

Spiker: Kadına yönelik şiddet yine dehşete düşürdü. Bu kez de Ulanbator'un ilçesi Suhbaatar'da sokak ortasında eski sevgilisini döven kişi gözaltına alındı. Dehşeti anlatan A.M, telefonunu açmadım, dışarı çıkarken haber vermedim diye yaşandı bu olay" dedi. Zanlı ise genç kadının

ikametgahına yaklaşmamak şartıyla adli kontrol tedbiri uygulanarak serbest bırakıldı. Korkunç olay dün öğle saatlerinde meydana geldi.

Muhabir: Yaşadıklarını anlatan kurban A.M, "Sırf telefonunu açmadım, dışarı çıkarken haber vermedim diye yaşandı bu olay. Biz bu kişiyle nişan atmıştık, fakat sonra tekrar konuştuk. Biz aynı mahallede oturuyorduk. Bu beni sık sık hırpalıyordu. Hırpalamaktan kastım gelip kafama vuruyordu. Yumruk ve tekme atıyordu. Dün alışveriş yapmak için dışarı çıktım. Aradı açmadım açmadığım için 'Dışarı çıkarken bana haber vermedin' dedi. Bizim kapının orada beklemiş beni. Sokağın başında görünce koşa koşa geldi. Vurmaya başladı. Araçların arasına sıkıştırdı vurmaya devam etti. Video son anlarda çekilmiş onun öncesi de var. 'Kendine vur sen kendine vuramazsın bana vurursun anca' dedim, sonra beni tekrar darp etti. Şu an kafamı çeviremiyorum bütün kemiklerim ağrıyor. Beni hala tehdit ediyor. Beni her hafta en az 1 kere dövdüğü oldu" dedi.

Polisin Konuşması: Emniyetteki işlemlerinin tamamlanmasının ardından Bolor Adalet Sarayı'na getirilen şüpheli B, burada savcılığa ifade verdi. Savcılık adli kontrol tedbiri uygulanması talebiyle şüpheliyi hakimliğe sevk etti. Hakimlik de şüpheli B.U, hakkında 'Basit yaralama' suçundan A.M,'in ikametgahına 100 metreden fazla yaklaşmamak şeklindeki adli kontrol tedbirini uyguladı. Şüpheli hakkında imza şeklindeki adli kontrol tedbirini de uygulayan hakimlik, şüphelinin bu iki adli kontrol tedbiriyle serbest bırakılmasına karar verdi.

Muhabir: Moğolistan'da son yıllarda korkutucu düzeylere ulaşan kadına yönelik şiddet olayları ne yazık ki tutarlı bir artma eğilimi göstermektedir. Bugün kadın cinayetleri, fiziksel ve cinsel şiddet oldukça yaygınlaşmış, kadına yönelik şiddet konusu çok daha karmaşıklaşmıştır. Bu dramatik artışa bağlı olarak, kadın yönelik şiddetle mücadele eden kurumlar yasal düzenlemelerin yapılması ve uygulanması, yardım hatlarının kurulması, kadın sığınma evlerinin çoğaltılması gibi öncelikli konulara odaklanmak zorunda kalmaktadır.

14 Mart 2022, Sokak Ortasında Kadına Şiddet

E Tv Haberinin Çözümlemesi

a. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

Haber başlık: Sokak ortasında kadına şiddet

Bu başlığa bakıldığında, olayın tam olarak ne olduğunu açıklamıyor,

Haber Girişleri/Spotlar:

“Ulanbator'un ilçesi Suhbaatar'da sokak ortasında eski sevgilisini döven kişi gözüaltına alındı. Yaşadıklarını anlatan kurban A.M, "Sırf telefonunu açmadım, dışarı çıkarken haber vermedim diye yaşandı bu olay. Dün alışveriş yapmak için dışarı çıktım. Aradı açmadım açmadığım için 'Dışarı çıkarken bana haber vermedin' dedi. Bizim kapının orada beklemiş beni. Sokağın başında görünce koşa koşa geldi. Vurmaya başladı. Araçların arasına sıkıştırdı vurmaya devam etti. Şu an kafamı çeviremiyorum bütün kemiklerim ağrıyor. Beni hala tehdit ediyor. Beni her hafta en az 1 kere dövdüğü oldu" dedi.”

Haberin spotuna bakıldığında olayın ne olduğu ve nasıl gerçekleştiği ile ilgili ayrıntılı bilgiler yer almaktadır. Bu anlamda spot haber hakkında genel bir görüş oluşmasını sağlamakta ve olayı anlamayı kolaylaştırmaktadır. Bunun yanı sıra haberin temelinin de burada oluştuğunu söylemek mümkündür.

2. Şematik Yapı İncelemesi:

Durum:

Ana olayın sunumu, haberlerde sunulan ana olayı; “Ulanbator'un ilçesi Suhbaatar'da sokak ortasında eski sevgilisini döven kişi gözüaltına alındı. Dehşeti anlatan A.M, dün alışveriş yapmak için dışarı çıktım. Aradı açmadım açmadığım için 'Dışarı çıkarken bana haber vermedin' dedi. Bizim kapının orada beklemiş beni. Vurmaya başladı. Araçların arasına sıkıştırdı vurmaya devam etti. Şu an kafamı çeviremiyorum bütün kemiklerim ağrıyor. Beni hala tehdit ediyor. Beni her hafta en az 1 kere dövdüğü oldu" dedi.” Kadın sevgilisine haber vermeden alışverişe çıkmış ve sevgilisi onu ilk gördüğü yerde ona saldırmıştır. Bu durum görüntülerde de görülmektedir. Ortada bir şiddet olayı olması nedeniyle haber değeri taşımaktadır ve kanal bu durumu haber yapmıştır.

Sonuçlar ise; “Emniyetteki işlemlerinin tamamlanmasının ardından Bolor Adalet Sarayı'na getirilen şüpheli B.U, burada savcılığa ifade verdi. Hakimlik de şüpheli B.U, hakkında 'Basit yaralama' suçundan A.M,'in ikametgahına 100 metreden fazla yaklaşmamak şeklindeki adli kontrol tedbirini uyguladı. Şüpheli hakkında imza şeklindeki adli kontrol tedbirini de uygulayan hakimlik, şüphelinin bu iki adli kontrol tedbiriyle serbest bırakılmasına karar verdi.”

Yaşanan şiddet olayı sonrasında polis erkeği gözaltına almış ve adli süreç yaşanmıştır. Bu anlamda devlet makamları şiddet olaylarının karşısında konumlandırılmıştır. Haberin sonunda da görüldüğü gibi şiddetçi erkeğe bir yaptırım uygulanmış ve şiddet uygulamanın karşılıksız kalmayacağı mesajı verilmiştir.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi:

Bu haberde iki ayrı ardalan bilgisi yer almaktadır. İlk ardalan bilgisi çiftin ilişkisi üzerinden verilen bilgidir. Çift daha önce nişanlanmış ancak şiddet ve çeşitli nedenlerle ayrılmıştır. Bunun yanı sıra mağdur kadın yaptığı açıklamada sürekli şiddet gördüğünü ve haftada bir kendisini dövdüğünü belirtmiştir. Diğer ardalan bilgisi de genel bir bağlamda olmuş ve kadın cinayetlerine ilişkin dünyada ve Moğolistan'daki duruma ilişkin bilgiler, raporlar ve istatistikler olabileceği gibi infografikler de olabilir. Bu haberde kadın platformunun yaptığı açıklamalar bağlamında ardalan bilgisine yer verildiği saptanmıştır.

Haber Kaynakları :

Haber kaynağı, doğrudan aldıkları ve resmi kaynaklardan elde edilen bilgilerle olayı haberleştiren muhabirlerdir. Bu haberde, kurban A.M 'in avukatı Nyamzaya.O sözleri ile desteklenerek ayrıntılara ve konuya ilişkin şüpheli durumlara yer verilmektedir.

a. Mikro Yapı

Sentaktik Çözümleme:

Haberin cümle yapıları genelde aktif yapılar üzerinden kurulmuştur. Olayı yaşayan kadının açıklamaları ve süreci takip eden polisin açıklamaları kararlı ve net duruşlarını göstermektedir. Bu anlamda cümlelerin özneleri güçlü konumda yer almaktadır. Olayın yaşandığı yer bilgisi ve olayın kamera görüntüleri ile kanıtlanmaya çalışılmaktadır. Haberde sunulan bu kanıtlar inanırlılığı artırmaktadır.

Haberdeki cümleler arasında bölgesel uyum ve nedensel ilişki görülmektedir. Haberde ilk cümlede “kadın sevgilisinin telefonunu açmadığı ve alışverişe gittiği için sevgilisinin sinirlenerek ona şiddet uyguladığı” belirtilmektedir. Bu cümlede yaşanan şiddetin bir anlamda nedeni belirtilmektedir. Cümleler arasındaki işlevsel ilişkiye bakıldığında is, “kadın telefonu açmadı...” “alışverişten dönerken erkek arkadaşı onu bekledi ve görünce saldırdı” ve bir diğer cümlede de

“şiddetçi erkek gözaltına alınarak adliyeye sevk edildi” şeklinde bir kurgu yer almaktadır. Bu şekilde kurgulanması cümleler arasındaki ilişkiyi belirginleştirmektedir.

Sözcük Seçimleri:

"Hırpalamaktan kastı, kafama vurdu, yumruk ve tekme attı, Vurmaya başladı, dehşet etti, ”. Tüm bu sözcüklerin dikkatle seçilen kelimelerdir. Bu haberde şüpheli ve kurban’ının adı ve soyadları baş harfi (B.U), (A.M) olarak belirtildiği görülmektedir.

Haber Retoriği:

Haberi retoriğine bakıldığında olayı yaşayan kadın, kadının avukatı ve haberi hazırlayan muhabirin retoriği oluşturduğu görülmektedir. Haberde bir görgü tanığına başvurulmamakla birlikte şiddet anının görüntüleri kullanılmıştır. Bu görüntüler ve habere konu olan olayın yaşandığı yerin belli olması inandırıcılık açısından önemlidir. Haberin kurgusuna bakıldığında bir şiddet olayı yaşanmıştır ve sonunda o şiddetçi adli makamar tarafından cezalandırılmıştır. Adli kontrol ve uzaklaştırma tedbiri de olsa devlet şiddetçiye bir ceza vermiştir. Bu bakımdan devletin her türlü şiddete karşı olduğu ve suçluları çabuk cezalandırdığı mesajı verilmektedir.

Tablo 3.10. “Sokak Ortasında Kadına Şiddet” Haberinde En Çok Kullanılan Sözcükler

Kelime	Kullanılan sayısı
Şiddet	5
Dehşet	4
Tekme	3
Yumruk	4
Zanlı	2
Vurdu	4
Şüpheli	4
Tehdit	2

MNT TV Haberi: “15. Kattan Düşen Kadın Hayatını Kaybetti”

Spiker: Bayanzurkh'nde yaşadığı 15'nci kattaki apartman dairesinin balkonundan düştüğü iddia edilen 41 yaşındaki B.D hayatını kaybetti. B.D'nin, daha önce, evli olduğu erkek ile yaşadığı alacak verecek tartışması nedeni ile polis merkezine giderek şikayetçi olduğu öğrenildi.

Polis: Ulanbator'un Bayanzurkh ilçesinde 15. kattaki dairenin balkonun düştüğü iddia edilen kadın hayatını kaybetti. Saat 09.15 sıralarında meydana gelen olaya göre, 17 katlı binanın 15'nci katındaki dairede yaşayan 3 çocuk annesi B.D, balkonundan sitenin bahçesine düştü. Olay yerine gelen sağlık ekipleri yaptıkları ilk müdahalenin ardından B.D çevredeki özel bir hastaneye kaldırıldı. Yapılan tüm müdahalelere rağmen B.D, kaldırıldığı hastanede hayatını kaybetti.

Muhabir: B.D, evli olduğu erkek ifadesi alınmak üzere emniyete götürüldü. Olay hakkında incelemelerin devam ettiği bildirildi. B.D 'nin, daha önce evli olduğu erkek ile yaşadığı alacak verecek tartışması nedeni ile polis merkezine giderek şikayetçi olduğu öğrenildi. B.D 'nin bir süredir evli olduğu erkek ile problemleri olduğu da iddia edildi.

14 Mart 2022, “15. Kattan Düşen Kadın Hayatını Kaybetti

MNB TV Haberinin Çözümlemesi

b. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

Haber başlık: 15 kattan düşen kadın hayatın kaybetti.

Bu başlığa bakıldığında, ne zaman ve kim tarafından yapıldığı belli değildir. Çok genel bir başlık seçilerek olayın ne olduğu hakkında neredeyse hiçbir ayrıntı verilmemiştir. Başlık yalnızca yaşanan durumu açıklamaktadır.

Haber Girişleri/Spotlar:

“Bayanzurkh ilçesinde 15. kattaki dairenin balkonun düştüğü iddia edilen kadın hayatını kaybetti. Saat 09.15 sıralarında meydana gelen olaya göre, 17 katlı binanın 15'nci katındaki dairede yaşayan 3 çocuk annesi B.D, balkonundan sitenin bahçesine düştü. Olay yerine gelen sağlık ekipleri yaptıkları ilk müdahalenin ardından B.D çevredeki özel bir hastaneye kaldırıldı. Yapılan tüm müdahalelere rağmen B.D, kaldırıldığı hastanede hayatını kaybetti.”

Haberin spotuna bakıldığında haber olayının ne olduğu, nerede yaşandığı ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Bu anlamda spot haberi geniş bir şekilde sunmaktadır. Haberde hayatını kaybeden kadının kim olduğu spotta belirtilmiş ve ölüm şekli de bellidir. Ancak bir cinayet mi yoksa kaza sonucu mu öldüğü ile ilgili net bir bilgi yoktur. Bununla ilgili şüpheler de haberin ilerleyen kısmına bırakılmıştır.

Fotoğraflar:

Kadına yönelik cinayet haberlerinde fotoğraf kullanımı ve bunların medyada ne şekilde yer aldığı oldukça önemlidir. “Özellikle basın etik ilkeleri ile çelişen fotoğraf kullanımı ile mağdurun fiziksel şiddete uğramasının yanında, medya tarafından da sembolik şiddete maruz bırakıldığı söylenebilir”¹⁰².

Haberde fotoğraf kullanılmıştır. Haber fotoğrafı olarak ölümün gerçekleştiği binanın fotoğrafları, yerde yatan kurbanların cesetleri, sağlık ekipleri ve ambulanslar görüntüleri olayın korkunç şiddetini açıklar, ve haber metnindeki anlatılan temalara kanıt oluşturmaktadır.

2. Şematik Yapı İncelemesi:

Durum:

Bu haberin ana olayı şöyle sunulmuş: “Bayanzurkh ilçesinde 15. kattaki dairenin balkonun düştüğü iddia edilen kadın hayatını kaybetti. Olay yerine gelen sağlık ekipleri yaptıkları ilk müdahalenin ardından B.D çevredeki özel bir hastaneye kaldırıldı. Yapılan tüm müdahalelere rağmen B.D, kaldırıldığı hastanede hayatını kaybetti. Haberlerde çıkan sonuçlar ise; B.D, evli olduğu erkek ifadesi alınmak üzere emniyete götürüldü. Olay hakkında incelemelerin devam ettiği bildirildi. B.D 'ın, daha önce evli olduğu erkek ile yaşadığı alacak verecek tartışması nedeni ile polis merkezine giderek şikayetçi olduğu öğrenildi. B.D 'ın bir süredir evli olduğu erkek ile problemleri olduğu da iddia edildi.”

Haber olayının durum sunumu, olayı daha da belirginleştirmektedir. Burada olayın bir kaza sonucunda mı olduğu yoksa cinayet sonucunda mı olduğu şüphesi gündeme gelmektedir. Bu anlamda haberin başlığı ve spotundaki bilgi eksiltme ancak burada sona ererek haberi daha açık hale getirmiştir. Haber bu noktada kadına şiddet haberi olarak kabul edilebilecek konuma

¹⁰² <https://www.setav.org/kadina-siddet-ve-kadin-cinayeti-haberlerinde-gorsellerin-kullanim-sekli-magduriyeti-artiriyor/>

gelmiştir. Bu bakımdan haberin yaşanan şiddeti oldukça geç sunduğu ya da açık ettiğini söylemek mümkündür.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi:

Bu haberde ardalan bilgisi oldukça azdır. Haberde şiddete gören kadın üç çocuklarının olduğu belirtilmiştir. Son dönemde kadının fiziksel şiddet gördüğü belirtilmiştir.

Haber Kaynakları :

Haberde kaynak olarak kurban kadının gösterildiği ve bunun dışında kanal muhabirlerinin olay yerinden bilgi aktararak haberin sunulduğu görülmektedir.

c. Mikro Yapı

Sentaktik Çözümleme:

Habere bakıldığında cümle yapıları hem aktif hem de pasif yapılar üzerinden kurulmuştur. Bazı bilgilerin alındığı kaynakların açıklanmaması pasif yapı cümlelerin yer almasına neden olmuştur. Bu anlamda “eski eşiyle ilgili bir süredir sorunlu olduğu iddia edildi” cümlesi, bu iddiayı ortaya atan kişinin açıklanmaması nedeniyle edilgen yapı olmuştur. Bu anlamda cümle öznelerinin belirli olmaması karlı oldmadığını ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra “eski eşiyle alacak verecek davası yüzünden sorun yaşadığı ve polise şikayette bulunduğu öğrenildi” cümlesi de öznenin belirli olmamasına dayanmıştır. Ancak olay örgüsünün anlatımında özellikle polisin anlatımlarında aktif cümle yapısı kullanılmıştır. Burada polisin otorite olması ve kararlı bir özne konumunda olması etkili olmuştur. Sonuç olarak haberde hem aktif hem de pasif yapı cümleler kullanılarak ikili bir anlatım tercih edilmiştir.

Haberdeki cümlelerde nedensel ilişki vardır ancak bu bölgesel uyum bakımından sorunlu bir şekilde oluşturulmuştur. Haberin neredeyse ortasında bir şiddet olabileceği şüphesi gündeme getirilmiştir. Bu durum en başında kadının düşerek öldüğü noktada belirtilmesi durumunda bölgesel uyum daha güçlü olacaktır. Cümleler arasındaki işlevsel ilişki ise daha güçlü bir şekilde kurulmuştur. “kadının binadan düşmesi”, “olay yerine gelen sağlık ekiplerinin en yakın hastaneye götürmesi” ve “hastanede bütün müdahalelere rağmen hayatını kaybetti” cümleleri işlevsel bakımdan ilişkiyi ortaya koymaktadır.

Haber Retoriği

Bu haber olayı oluştuktan sonra muhabir tarafından olay yerine gidilerek yapılmıştır. Bu anlamda muhabir haberin retoriğini oluşturanlardan birisidir. Haberde herhangi bir görgü tanığı yoktur ve görgü tanığına başvuru da yoktur. Ancak olayla ilgili bilgiler polisten alınmış ve bir polis olay hakkında açıklamada bulunmuştur. Bu anlamda olayın retoriği polis ve muhabirin konuşmaları ve izlenimleri üzerine kurulmuştur. Olayın gerçekleştiği şehrin belirtilmesi ve olayın gerçekleştiği binanın görüntüleri ile de inandırıcılık sağlanmaya çalışılmıştır. Olayın anlatımında başlangıçta temel olarak yaşanan olay anlatılarak kurgulanmış ancak daha sonra şüpheler dile getirilmiştir. Haberin retoriği bu noktadan sonra bir kadına şiddet temelinde oluşmuştur.

Tablo 3.11. “15. Kattan Düşen Kadın Hayatını Kaybetti” Haberde En Çok Kullanılan Haberler

Kelime	Kullanılan sayısı
Şiddet	2
Düştü	4
Tartışma	3

NTV Tv Haberi: “Eşi Onu Çok Şişman Olduğu İçin Terk Etti”

Spiker: Fazla kiloları yüzünden terk edilen kadın son haliyle sevgilisini pişman etti. 105 kg olduğu için 8 yıldır birlikte olduğu eşi tarafından terk edilen Bayarmaa.B, kadın 30 kilo vererek bambaşka birine dönüştü. Genç kız fit vücuduyla görenleri hayran bırakıyor. Hayatına sporu ve dengeli beslemeyi alan kadının artık hayatı değişmeye başlamıştı. Erkek arkadaşını pişman etmek için çıktığı yolda kendi serüvenini yarattı ve yeni hayat tarzını benimsedi. Bize kalırsa eski eşi çoktan pişman olmuştur. Şimdi başka kadınlara yaşantısıyla ilham olan genç kadın geçirdiği zorlu süreci şu sözlerle anlattı;

Bayarmaa.B, konuşması: "8 yıllık bir ilişkim vardı. Bu zamanda 2 çocuğum doğdu. Bu ilişkide kendimi çok kaybettim. Kanser bir ilişkimiz vardı. Yılbaşından 2 gün sonra bana hiçbir şey söylemeden ilişkimizi bitirdi. Kilo vermeye karar verme sürecim ise böyle başladı. Çünkü erkek arkadaşım artık benimle birlikte olmak istemiyordu. Ona geri dönüp ne kaybettiğini göstermek istedim. Ayrıldıktan 2 hafta sonra serüvenime başladım. Kendime bir eğitmen tuttum. Sağlıklı yemeye ve her gün daha aktif olmaya başladım. Kilo verirken beni en çok üzen şey insanların

bana davranışlarının değişmesi oldu. İnsanlar bana artık daha kibar davranıyorlardı. Kilolu olduğum zamanlarda insanlar beni görmezden geliyorlardı. Artık hayatım tamamen fitness etrafında dönüyor. Fitness'ı seviyorum. Artık bu benim tutkum. Şu an eğitmen oldum ve amacım benim gibi sorunlar yaşamış diğer kadınların da özgüvenini yerine getirmek." Benim tavsiyem: Kendinize neden kilo vermek istediğinizi sorun. Ana nedeni bulduğunuzda, günlük rutininizde değişiklikler yapmaya başlayın. En zor kısım başlıyor. Bir kez başladığınızda, spora aşık olacaksınız. Ama en önemlisi, asla kimsenin veya hiçbir şeyin sizi caydırmasına izin vermeyin! "

14 Mart 2022, “Eşi Onu Çok Şişman Olduğu İçin Terk Etti”

NTV Tv Haberinin Çözümlemesi

d. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

Haber başlık: Eşi onu çok şişman olduğu için terk etti.

Bu başlığa bakıldığında, haberi açık ve net bir şekilde anlattığı görülmektedir. Başlık haber olayının ne olduğu ve nasıl bir sonuç yarattığı görülmektedir. Ancak olayın nerede yaşandığı ve ne zaman yaşandığı bakımından bir enformasyon eksiltmesi yapıldığı görülmektedir. Bu bakımdan başlık olayı genel çerçevesiyle sunmakla birlikte belirtilen noktalarda eksiltmeye ve genellemeye gitiştir.

Haber Girişleri/Spotlar:

“Fazla kiloları yüzünden terk edilen kadın son haliyle sevgilisini pişman etti. 105 kg olduğu için 8 yıldır birlikte olduğu eşi tarafından terk edilen Bayarmaa adlı kadın 30 kilo vererek bambaşka birine dönüştü. Genç kız fit vücuduyla görenleri hayran bırakıyor. Hayatına sporu ve dengeli beslemeyi alan kadının artık hayatı değişmeye başlamıştı.”

Haberin spotunda olayın ne olduğu açık bir şekilde anlatılmıştır. Ancak kadının yaşadığı psikolojik şiddetten çok yaşadığı değişim merkeze alınmıştır. Bu anlamda bir olumlamaya gidilerek yaşadığı değişim ön plana çıkartılmıştır. Ancak bu durumun bir psikolojik şiddet olduğu unutulmamalıdır ve haber bu bakımdan zayıf kalmıştır.

2. Şematik Yapı İncelemesi:

Durum:

Ana olayın sunumu, haberlerde sunulan ana olayı: “105 kg olduğu için 8 yıldır birlikte olduğu sevgilisi tarafından terk edilen Bayarmaa adlı kadın 30 kilo vererek bambaşka birine dönüştü. Genç kız fit vücuduyla görenleri hayran bırakıyor. Hayatına sporu ve dengeli beslemeyi alan kadının artık hayatı değişmeye başlamıştı.” Haberlerde çıkan sonuçlar ise; Şimdi başka kadınlara yaşantısıyla ilham olan genç kadın geçirdiği zorlu süreci şu sözlerle anlattı; "8 yıllık bir ilişkim vardı. Bu zamanda 2 çocuğum doğdu. Bu ilişkide kendimi çok kaybettim. Kanser bir ilişkimiz vardı. Yılbaşından 2 gün sonra bana hiçbir şey söylemeden ilişkimizi bitirdi. Kilo vermeye karar verme sürecim ise böyle başladı. Çünkü erkek arkadaşım artık benimle birlikte olmak istemiyordu. Ona geri dönüp ne kaybettiğini göstermek istedim. Ayrıldıktan 2 hafta sonra serüvenime başladım. Kendime bir eğitmen tuttum. Sağlıklı yemeye ve her gün daha aktif olmaya başladım. Kilo verirken beni en çok üzen şey insanların bana davranışlarının değişmesi oldu. Bir kez başladığınızda, spora aşık olacaksınız. Ama en önemlisi, asla kimsenin veya hiçbir şeyin sizi caydırmasına izin vermeyin! " dedi.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi:

Haberde kadın ve eşinin 8 yıldır birlikte olduğu belirtilmiştir. Bu birliktelikten iki çocuğu vardır. Ancak kadına göre ilişkileri oldukça sorunludur. Çünkü kadın birlikteliklerini “kanser bir ilişkimiz vardı” sözüyle tarif etmektedir. Burada yer alan ardalan bilgisi ile psikolojik şiddetin yalnızca terk etme ile oluşmadığı ve sürekli olarak devam ettiği anlaşılmaktadır. Bu anlamda yaşanan şiddetin de ardaan bilgisinin ayrıntılı olarak yer aldığını söylemek mümkündür.

Haber Kaynakları :

Haber kaynağı olarak, sadece kurban kadını gösterilmiştir, onun dışında kanalın kendi muhabirleri olay yerinden bilgi aktararak haberleri sunulmuştur.

a. Mikro Yapı

Sentaktik Çözümleme:

Haberin sunumundaki cümle yapılarına bakıldığında çoğunlukla aktif yapılı cümleler olduğu görülmektedir. Bu durum haberin öznesi olan terk edilen kadının kararlılığına işaret etmektedir. Olayın taraflarından yalnızca kadına yer verilmesi nedeniyle aktif yapılı cümlelerin daha fazla olduğu söylenebilir. Haberde olayın yaşandığı zaman bilgisi yer almasına karşın yer bilgisi bulunmamaktadır.

Haberdeki cümlelere bakıldığında bölgesel uyum görülmektedir. Bu anlamda nedensel ilişki de oluşmaktadır. “8 yıldır birlikte olduğu eşi fazla kilolu olduğu için onu terk edince değişim başladı” cümlesi bu bakımdan örnek oluşturmaktadır. Kadının kilolu olduğu için terk edilmesi ve sonrasında yaşadığı değişim arasında nedensel ilişki kurulmaktadır. Cümleler arasındaki işlevsel ilişkiye bakıldığında ise “kadın terk edilince spor ve sağlıklı beslenme programına başladı” ve ardından gelen cümlede de “bir eğitmen tutarak bu sürece başladı” denilmektedir. Bu iki cümle arasında işlevsel bağ bulunmaktadır. Bir diğer cümlede ise, “kadın 30 kilo verirdi ve eski eşinin pişman olacağı bir fiziğe sahip oldu” sözü de yine işlevsel ilişkiyi belirginleştirmektedir.

Sözcük Seçimleri:

Haberde Bayrmaa’nın adı açık, soyadının baş harfi ile (Bayrmaa.B) belirtildiği görülmektedir. Habere konu olan çift “eşi” ve “koca” olarak tanımlanmıştır. Bu durum kadın ve erkeği konumlandırma ile ilgilidir. Tanımlamanın yanı sıra haberde “şişman”, “pişman etmek” ve “terk etti” gibi karşılıklı olabilecek kelimeler seçilmiştir.

Haber Retoriği:

Haberin retoriği terk edilen kadını ve onunla röportaj yapan muhabir üzerinden kurulmuştur. Haberde herhangi bir görgü tanığı görüşüne yer verilmezken yalnızca olayı yaşayan kadının anlatıları üzerinden kurgulanmıştır. Haberde kullanılan görüntüler kanıt olarak sunulmuştur. Ancak yer ve zaman bilgisinin neredeyse hiç olmaması inandırıcılığı da zayıflatmaktadır.

Haber kadının yaşadığı psikolojik şiddetten sonra kilo vermeye karar vermiş ve başarılı olmuştur. Kadın burada hem mağdur olmuş hem de başarılı olarak kendi ayakları üzerinde

durabilmiştir. Ancak bu sürecin ana unsuru psikolojik şiddet ve kadının ona verdiği reaksiyon üzerine kurulmuştur.

Tablo 3.12. “Eşi Onu Çok Şişman Olduğu İçin Terk Etti” Haberinde En Çok Kullanılan Sözcükler

Kelime	Kullanılan sayısı
Saldıran	2
Terk etti	4

NTV Tv televizyon haber: Tecavüz nedeniyle hamile kalan bir genç kız

Spiker: Erdenet’in, Hovd İlçesi’nde akrabasının tecavüzüne uğrayan 15 yaşındaki E.S.’nin hamile kaldığı ortaya çıktı. Olay, Hovd İlçesinde meydana geldi. İlköğretim öğrencisi A.O.’ye adı açıklanmayan 31 yaşındaki akrabası 8 ay önce tecavüz etti. Küçük kızı muayene eden doktorun, durumu hastane polisine bildirmesi üzerine polis ekipleri harekete geçti. Kızlarının hamile olduğunu öğrenen aile büyük bir şok yaşarken, küçük kız başından geçen tecavüz olayını ailesine ve hastane polisine anlattı.

Avukatın konuşması: Moğolistan Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından olayla ilgili yürütülen soruşturma sonunda şüpheli A.O., hakkında 'Çocuğun Nitelikli Cinsel İstismarı' suçu kapsamında 12 yıla kadar hapis istemiyle iddianame düzenlendi. Hazırlanan iddianamede kız çocuğunun 10 Şubat'ta vermiş olduğu çocuk izleme merkezindeki ifadesinde şüpheli konuştuğunu ancak adli görüşmecinin, 'Ergenlik döneminde olan mağdur çocuğun algılama ve muhakemesinin tam olarak gelişmediği ve olaylarla ilgili farkındalığın yeterli düzeyde olmadığı göz önünde bulundurulursa korku anı ile ilk ifadesinde ilişkide rızası olduğunu ancak ikinci ifadesinde zorla cinsel ilişki beyanı daha güvenilirdir' sözlerine yer verildi. Şüpheli ilerleyen günlerde Moğolistan Ağır Ceza Mahkemesinde hakim karşısına çıkacak.

Spiker: Şu anda, kızın sağlığı iyi. E.S. ifadesi alındıktan sonra töre cinayetine kurban gidebileceği endişesiyle¹⁰³ devlet korumasına alınarak yurda yerleştirildi.

¹⁰³ Moğolistan’da bu tarz durumlarda töre olarak erkeğin ailesi kızı saldırabilir. Hatta çocukları cezaevine girdiği için kızı öldürebilir. Devlet bu nedenle kızı koruma altına almıştır.

14 Mart 2022, Tecavüz Nedeniyle Hamile Kalan Bir Genç Kız Doğum Yaptı

NTV Tv Haberinin Çözümlemesi

a. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

Haber başlığı: Tecavüz Nedeniyle Hamile Kalan Bir Genç Kız Doğum Yaptı

Bu başlığa bakıldığında, enformasyonları yeterli olmadığı görülmektedir. Olay ne zaman ve kim tarafından yapıldığını belirtmemektedir. Önemli bilgilere yer verilmemiş ancak sadece ne tür şiddet olduğu bellidir.

Haber Girişleri/Spotlar:

“Hovd İlçesi’nde akrabasının tecavüzüne uğrayan 15 yaşındaki E.S.’nin hamile kaldığı ortaya çıktı. Olay; Hovd İlçesinde meydana geldi. İlköğretim öğrencisi E.S.’ye adı açıklanmayan 31 yaşındaki akrabası 8 ay önce tecavüz etti. Küçük kızı muayene eden doktorun, durumu hastane polisine bildirmesi üzerine polis ekipleri harekete geçti.”

Haberin spotuna bakıldığında haber olayının ne olduğu, ne zaman olduğu kimin olduğu açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Spot haber olayı hakkında ayrıntılı bilgiler vererek haberin genel çerçevesini çizmiştir. Bir anlamda başlıkta yapılan eksiltme spot ve girişle birlikte sona ermiş ve haber daha anlaşılır hale gelmiştir. Bu bakımdan haberin spotunun ve girişinin haberin temelinin oluşturduğu görülmektedir.

Fotoğraflar:

Yeni doğum yapmış bir kız ile onun bebeğin fotoğrafı ve oyun oynayan çocukların görüntüleri videoyu yerleştirilmiştir. Kızın ve bebeğin yüzü gizlenerek ekranda gösteriliyor.

2. Şematik Yapı İncelemesi:

Durum:

Ana olayın sunumu, haberlerde sunulan ana olayı; “Erdenet’nin, Hovd ilçesi’nde akrabasının tecavüzüne uğrayan 15 yaşındaki E.S.’in hamile kaldığı ortaya çıktı. Olay; Hovd İlçesinde meydana geldi. İlköğretim öğrencisi A.O.’ye adı açıklanmayan 31 yaşındaki akrabası 8

ay önce tecavüz etti. “ Ana olayın sunumu kısacası bu şekilde anlatılmıştır. Bu sunumda haberin ana olayı tecavüz ve küçük kızın hamile kalmasıdır. Bu bakımdan haberin tamamında yer alan anlatımla da desteklenmektedir.

Sonuçlar ise; “Moğolistan Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından olayla ilgili yürütülen soruşturma sonunda şüpheli A.O., hakkında 'Çocuğun Nitelikli Cinsel İstismarı' suçu kapsamında 12 yıla kadar hapis istemiyle iddianame düzenlendi.” Haberin sonucunda bakıldığında çocuğa tecavüzün cezasız kalmadığı ve devletin bu durumu cezalandırmak için hızlı davrandığı görülmektedir. Tecavüzcü 12 yıl hapis istemiyle yargılanmakta cümlesiyle devletin otoritesi ve bu tarz eylemlere karşı tolerans göstermeyeceği mesajı verilmektedir.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi:

Haberin ardalan bilgisi oldukça zayıftır. Ancak tecavüz olayının 8 ay önce gerçekleştiği ifadesi yalnızca ardalan bilgisi olarak yer almaktadır.

Haber Kaynakları :

Haber kaynağı, doğrudan aldıkları ve resmi kaynaklardan elde edilen bilgilerle olayı haberleştiren muhabirlerdir. Bu haberde, kurban E.S.’in avukatı Gerelmaa.U sözleri ile desteklenerek ayrıntılara ve konuya ilişkin şüpheli durumlara yer verilmektedir.

a. Mikro Yapı

Sentaktik Çözümleme:

Habere bakıldığında büyük oranda aktif yapıları cümleler üzerinden kurulmuştur. Haberin öznesi olan kaynaklar kararlı ve güçlü durumdadır. Çünkü belirttikleri şeyleri belirten güçlü kanıtlar vardır. Bunun yanı sıra hastane raporu, polis ve adliye tutanakları da haberde kanıt olarak yer verilmektedir. Aynı şekilde yer ve belirli kamu görevlilerinin raporları (hastae ve polis gibi) da habere inandırıcılık katmaktadır.

Haberdeki cümlelere bakıldığında bölgesel uyum ve nedensel ilişki bulunmaktadır. “...ilköğretim öğrencisinin hastanedeki muaynesinde hamile olduğu anlaşılırken ...8 ay önce tecavüze uğradığı anlaşıldı” bu cümlede küçük kızın hamile kalmasına neden olan durum nedensellik ilişkisi içerisinde açıklanmıştır. Cümleler arasındaki işlevsel ilişkiye bakıldığında ise,

“muayne sonucunda kızın hamile olduğu anlaşıldı”, “kız ifadesinde akrabasının kendisine tecavüz ettiğini açıkladı” ve “polisler şüpheliyi gözaltına aldı ve 12 yıl hapis istemiyle dava açıldı” cümleleri işlevsel bakımdan ilişkilidir.

Sözcük Seçimleri:

Haberlerde geçen kelimelere bakıldığında öncelikle “zorla cinsel” ve “tecavüz” kelimeleri dikkat çekmektedir. Bunun yanında töre cinayet gibi kelimler de kullanılmıştır. Bu haberde şüpheli ve kurban’ın adı ve soyadları baş harf (E.S.), (A.O.) olarak belirtildiği görülmektedir. Mağdur ise genç kız olarak tanımlanmaktadır.

Haber Retoriği:

Haberin retoriği muhabir ve mağdur kızın avukatının açıklamaları üzerine kurulmuştur. Olayda bir görgü tanığı yoktur ve bu nedenle de görgü tanığı görüşüne yer verilmemiştir. Ancak yüzleri görülmemekle birlikte tecavüze uğrayan kız ve bebeğin fotoğrafı da kanıt olarak haberde yer almıştır. Bunun yanı sıra olayın yaşandığı il ve ilçe bilgilerinin açık olması, hastane görüntüleri gibi unsurlar inandırıcılığı artırmak için haberde yer almıştır. Olayın ortaya çıkmasından sonra emniyet ve devletin diğer organları mağduru sahiplenmiş ve korumaya almıştır. Tecavüzcü tutuklanmış ve 12 yıl hapis istemiyle yargılanmaktadır. Mağdur kıza yeni bir saldırı gelmemesi için devlet koruması devreye sokulmuştur. Bu anlamda haberde devletin vatandaşlarının özellikle de mağdurların yanında olduğu mesajı yeniden üretilmiştir.

Tablo 3.13. “Tecavüz Nedeniyle Hamile Kalan Bir Genç Kız Doğum Yaptı” Haberinde En Çok Kullanılan Sözcükler

Kelime	Kullanılan sayısı
Cinayetine kurban	2
Şüpheli	3
Tecavüz	3
Zorla Cinsel İlişki	2

SONUÇ

Bu çalışma, Türkiye ve Moğolistan televizyon kanallarında kadına yönelik şiddet haberlerinin sunumunun Eleştirel Söylem Çözümlemesi bağlamında bir incelemesidir. Türkiye'nin üç ulusal televizyon kanalı ile (TRT Haber, SHOW TV ve FOX TV) Moğolistan'ın üç ulusal televizyon kanalının (MNB , E TV ve NTV) ana haber bültenleri 1 ay boyunca (01 Mart 2022 - 31 Mart 2022) izlenmiştir. İncelemeye alınan kanalların haberlerinden kadına şiddet içerikli 11 haberi, “Teun Adrian van Dijk’in Eleştirel Söylem Çözümlemesi (ESC) modeli” çerçevesinde incelenmiştir. Moğolistan ve Türkiye gibi hem coğrafi hem de kültürel farklılıkları olan iki ülkenin televizyon haberlerinde kadına yönelik şiddetin sunumuna ilişkin karşılaştırma yapmak, çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır.

Çalışma kapsamında 01.03.2022-31.03.2022 tarihleri arasında Türkiye'nin Show Tv, TRT Tv, FOX Tv kanallarında kadına yönelik şiddet haberlerinin yer aldığı görülmektedir. Show Tv ana haberde kadına yönelik şiddet haberi 24, TRT Tv'de 4, FOX Tv'de 3 toplam 31 haber olduğu tespit edilmiştir. Bu 31 kadına yönelik şiddet haberinden TRT Tv'nin “Ordu’da kadın cinayeti”, “Başak Cengiz cinayeti davası”, FOX Tv'nin “19 yaşındaki Özge Binnur Oruç’un ölümü de şüpheli bulundu”, “Ölmekten korkuyorum” ve Show Tv'nin “Eski eşiyle, kızını bıçakladı”, “Karısını sürüklediği görüntüler ortaya çıktı” başlıklı haberleri olmak üzere toplam 6 haber Eleştirel Söylem Çözümlemesi (ESC) modeli çerçevesinde incelenmiştir.

01.03.2022-31.03.2022 tarihleri arasında Moğolistan'nin ETv, MNB Tv, NTV kanallarında kadına yönelik şiddet haberlerinin yer aldığı görülmektedir. ETv ve NTV kanallarının ana haberlerinde kadına yönelik ikişer şiddet haberi yer alırken, MNB Tv'de 1 haber olduğu tespit edilmiştir. Bu bakımdan inceleme döneminde Moğolistan kanallarında toplam 5 kadına yönelik şiddet haberi olduğu görülmektedir. MNB Tv'nin “15. kattan düşen kadın hayatını kaybetti” haberi, ETv'nin “Sokak ortasında kadına şiddet” ve “Lüks binadan düşen 21 yaşındaki genç kız hayatını kaybetti!” başlıklı haberleri ve NTV kanalının “Kocasını çok şişman olduğu için terk etti.”, “Tecavüz nedeniyle hamile kalan genç kız doğum yaptı” başlıklı haberleri Eleştirel Söylem Çözümlemesi (ESC) modeli çerçevesinde incelenmiştir.

Çalışmada haber metinleri oluşturuldukları bağlam çerçevesinde incelenmiştir. Bu kapsamda haber metinleri; haber başlıkları, haber girişleri, fotoğraflar, durum, ana olayların aktarılışı, ardalın ve bağlam bilgisi, haber kaynakları ve cümle yapıları, sözcük seçimleri ve

haber retoriği açısından makro ve mikro yapı incelemesine tabi tutulmuştur. Van Dijk'in modeline göre makro çözümleme bakımından Türkiye ve Moğolistan kanallarında kadına yönelik şiddet haberlerinden elde edilen veriler şu şekilde özetlenebilir:

Haber başlıkları ve haber girişleri: Yapılan analizler sonucunda, iki ülke kanallarında haber başlıklarında enformasyon eksikliğine gidildiği tespit edilmiş, bazı durumlarda yer, dönem, zaman ve haberin özneleri yani kim/kimlere ait olduğuna dair bilgiler bazen eksik kullanılmıştır. Mesela TRT Tv'nin "Ordu'da kadın cinayeti", "Başak Cengiz cinayeti davası", FOX Tv'nin "19 yaşındaki Özge Binnur Oruç'un ölümü de şüpheli bulundu", "Ölmekten korkuyorum" ve Show Tv'nin "Eski eşiyle, kızını bıçakladı", "Karısını sürüklediği görüntüler ortaya çıktı" başlıklarında verilen bilgiler yetersiz ve şiddetin tam olarak ne tür bir şiddet olduğu, ne zaman bu şiddetin gerçekleştiği ile ilgili bilgilere başlıkta yer verilmemiştir. Olayın ne zaman ve kim tarafından yapıldığı belirtilmemektedir. MNB Tv'nin "15. kattan düşen kadın hayatı kaybetti" haberi, E Tv'nin "Sokak ortasında kadına şiddet" ve "Lüks binadan düşen 21 yaşındaki genç kız hayatını kaybetti!" başlıklı haberleri ve NTV kanalının "Kocası onu çok şişman olduğu için terk etti.", "Tecavüz nedeniyle hamile kalan genç kız doğum yaptı" başlıklarında verilen bilgiler yetersizdir ve şiddetin tam olarak ne tür bir şiddet olduğu, ne zaman bu şiddetin gerçekleştiği ile ilgili bilgilere başlıkta yer verilmemiştir. Belirli bir biçimde yer bilgisi verilmekle birlikte kişiler ve zaman hakkında bilgi verilmemiş; genelleme ve kurgulamaya gidilmiştir.

Sentatiktik çözümleme: Mikro yapı incelemesi kapsamında sentaktik çözümleme açısından haber metinlerinde kullanılan cümle yapılarının edilgen veya etken olması, cümle yapılarının karmaşık veya basit olup olmadığı incelenmiştir. ETV televizyonunda çıkan haberlerde ise sentaktik tercihin daha çok etken cümleden yana kullanıldığı tespit edilmiştir. TRT Tv, FOX Tv ve Show Tv kanallarında çıkan haberlerde ise sentaktik tercihin daha çok aktif ve pasif cümleden yana kullanıldığı tespit edilmiştir.

Sözcük seçimi: Sözcük seçimleri ideolojik yapılanmada oldukça önemli bir paya sahiptir. Kadına yönelik şiddet haberlerinde, habere konu olan mağdur kadınlar için TRT Tv, Show Tv ve FOX Tv kanallarının "kurban", "birlikte yaşadığı", "genç kadın" "yabancı uyruklu", "öğrenci", "sevgili" sıfatlarını kullandığı sonucu çıkmıştır. Ancak kadına yönelik şiddet haberlerinde, habere konu olan mağdur kadınlar için MNB tv, ETV ve NTV kanalının "sevgili", "öğrenci", "birlikte yaşadığı", "şişman", "kurban", "genç kız", "mağdur kadın" sıfatlarını kullandığı görülmektedir.

Habere konu olan mağdur kadınlar için söz konusu televizyonun “olumsuz” sıfatlar kullandığı belirlenmiştir. Buna göre kadına yönelik şiddet haberlerinde mağdur olan kadının tercih edilen sıfatlarla daha da mağdur konuma düşürüldüğü söylenebilir.

Haberlerde Sözel Tercihler: Kadına yönelik şiddet olaylarında ağırlıkla fiziksel şiddet uygulandığı anlaşılmakla birlikte, bu olaylar sırasında “koca dayağı, boğarak öldürdü, öldüresiye dövüldü, tekme tokat döven, fuhuş yoksa dayak, boğazını keserek öldürdü, dövdü, bıçakladı-bekledi, enseden bıçak, eşini kesti” gibi bedensel tahribe ilişkin ifadeler haberlerde yer bulabilmektedir. Yaşadıkları şiddet sonucunda kadınlarda ortaya çıkan stres, depresyon ve bunalım gibi ruhsal tahribe ilişkin kavramlara, haberlerde nadir rastlanmaktadır.

Görüntülere bakıldığında, kadına şiddet haberlerinde en fazla fotoğrafı Show Tv ve TRT Tv kullanmıştır. ETV kadına şiddetle ilgili bir haberde en fazla iki fotoğraf kullanmakla birlikte, kadına şiddet haberlerinde çoğunlukla fotoğraf kullanmadığı görülmektedir. NTV ise kadına yönelik şiddet haberlerinde en az fotoğraf kullanan kanal olmuştur. Haberlerde en fazla zanlı fotoğrafına yer veren TRT Tv ve Show Tv olmasının yanı sıra, bir haberde birden fazla zanlı fotoğrafına da Show Tv’nin yer verdiği belirlenmiştir. FOX Tv en az zanlı fotoğrafı kullanan kanal olmuştur. Moğolistan kanallarından en fazla zanlı fotoğrafına yer veren ETV olmuştur. Ancak MNB Tv ve NTV kanalları haberlerinde zanlı fotoğrafına yer vermemiştir. TRT Tv, Show Tv kadına yönelik şiddet haberlerinde hem “mağdur kadın” hem de “zanlı erkek” fotoğraflarına en çok yer veren kanallar olarak dikkat çekmektedir.

Türkiye ve Moğolistan televizyon haberleri genel editoryal özellikler bakımından farklılık göstermektedir. Moğolistan kadın-erkek eşitliğinde ön sırada gösterilen bir ülkedir ve haber medyasında da bu kazanımların izleri görülecektir. Diğer yandan Türkiye, kadının halen özgürleşmeyle geleneksellik; ataerkil normlar ile din arasına sıkıştırıldığı bir ülkedir ve bu nedenle yazılı basında Moğolistan’a göre daha düşük bir cinsiyet eşitliği görmektedir.

Bir ülkenin basın geleneği o ülkenin özgürlük ve sansürle olan mücadelesinin bir simgesi niteliğindedir. Toplumda nasıl bir sosyal yapı mevcutsa, o ülkenin basınında da aynı tür bir yapılanma söz konusu olacaktır. Bu da her meslekte olduğu gibi belirli meslek ilkelerinin şekillenmesinde yardımcı olacaktır. Meslek ilkelerinin belirlenmiş olması, o ülkenin etik yargılarının da bir nevi yansıması olarak değerlendirilebilir. Fakat sermayelerin birleştiği,

kültürlerin sıkı sıkıya ilişkiler içerisinde olduğu küreselleşme sürecinde meslek ilkelerinin de evrenselleşme sürecine girdiği söylenebilir.

Görüntülere bakıldığında, Türkiye’deki televizyon kanallarının kadına yönelik şiddet haberlerinde hem “mağdur kadın” hem de “zanlı erkek” fotoğraflarına Moğolistan’daki televizyon kanallarından daha çok yer vermesi dikkat çekmektedir. Kadına yönelik şiddet haberlerinde şiddete maruz kalan kadının ve zanlının ad ve soyadının, çoğunlukla açıkça yazıldığı görülmektedir. Bu durum, haber sitesinin muhabir ve editörlerinin haber kurgulanmasında belli bir politika belirlemediğini göstermektedir. Haberlerde şiddete maruz kalan kadının ad ve soyadının açık olarak yazılmasının kamu yararı açısından bir değeri olmamaktadır. Kadının mahremiyeti açısından hassasiyet gösterilmemektedir.

Ancak Moğolistan televizyon haberlerinde şiddete maruz kalan kadının ve zanlının yüzünün kamera görüntülerinde flulaştırılıp, isim ve soyadının çoğunlukla baş harfleriyle ya da gizlenerek kullanıldığı görülmektedir.

Haber içinde kullanılan ‘evden ayrıldığı için’, ‘ayrılmak istediği için’ ya da ‘mini etek giydiği için’ gibi nedenlerin, geleneksel bir toplum özelliğine sahip olan Türkiye’de kadının uğradığı şiddete gerekçe olarak gösterilmesi, söz konusu televizyonların şiddeti haklılaştırdığı ve doğallaştırdığına işaret etmektedir. Benzerlik olarak Moğolistan ve Türkiye’nin zaman zaman kadına yönelik cinayetleri dramatikleştiren, magazinleştiren veya normalleştiren bir dil kullanarak ahlaki kodları veya cinsiyetçi önyargıları ön plana çıkarabildiği; zaman zaman bunları basit birer adli vaka olarak bile haberleştirebildiği görülmektedir. Türkiye ve Moğolistan’da televizyonda kadına yönelik şiddet haber başlıklarındaki kullanılan kelimeler ve üslup basının kadına yönelik şiddet haberlerini özensiz ve şiddet eylemlerini açıkça gösteren bir şekilde verdiğini ortaya koymaktadır. Basın kadına yönelik şiddet haberlerini sunarken genellikle başlığı sert ifadelerle vererek haber yapmaktadır. Bu durum özellikle haberi izleyen şiddete maruz kalan kadınları ayrıca etkileyebilir. Bu bakımdan bu haberlerin şiddete maruz kalan kadınlar üzerinde ikincil bir mağduriyet yarattığı söylenebilir.

Sonuç olarak, en fazla kadına yönelik şiddet Show Tv ana haber bültenindeki haberlerdedir. “Televizyon haberlerinde şiddet genellikle hangi türüyle haberleştirilmektedir?” sorusuna yanıt arandığında, çalışmada haberlerin kadına yönelik şiddeti çoğunlukla fiziksel ve öldürme boyutuna geldiğinde haberleştirdikleri ve toplumda yaşanan şiddeti dar bir çerçevede

ele aldıkları görülmektedir. Cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddetin haberlere konu ediliş oranları oldukça düşüktür. Oysa daha geniş bir kavrayışla kadına yönelik şiddetin cinsel, psikolojik, ekonomik ve sosyal boyutunun da olduğunu görebilen ve gösterebilen haberlerin yapılması, medyanın kadına yönelik şiddetin teşhiri açısından daha sorumlu ve farkındalık yaratacak şekilde bir kazanım elde etmesini sağlayabilir. Medyanın, şiddeti evde ya da sokakta başlayıp hastanede ya da morgda biten bireysel bir adli vaka olarak sunma biçimini terk ederek; şiddetin aşama aşama gerçekleşen, toplumsal ve kültürel bir arkaığe sahip çok yönlü bir olgu olduğunu vurgulaması gerekmektedir. Kadına yönelik şiddet haberlerinde şiddetin, kişisel bir çerçevede gelişen, psikolojik sorunlu, alkolik, kıskanç, tartışma vb. olan bireylerden beklenen bir davranış olarak gösterilmesi, ana akım medyanın şiddet olgusunu tek boyutlu ve toplumsal değil bireysel bir sapma gibi algıladığı şeklinde yorumlanabilir.

Televizyon haberlerinde bütün kişilerin gizlilik hakkına saygı duyması ve kamu yararı olmadıkça veya söz konusu kişiler şeffaflık istemedikçe özel hayatlarına dair haber yayınlamaması etik kodlardandır. Basının, cinsel saldırının kurbanlarının kimliğini vermemesi, kanun izin vermedikçe veya yeterince meşru değilse, kimliğin açığa çıkabileceği malzemeyi de yayınlamaması gerekmektedir. Araştırmada söz konusu haberlerde TRT Tv, Show Tv ve FOX televizyonun mağdur ve zanlının kimlik bilgilerini daha açık bir şekilde verdiği, haberciliğin etik kodlarını kimi zaman yerine getirirken kimi zaman da yerine getirmediği belirlenmiştir.

Haberlerinde şiddetin nedenini daha az açıklayan kanal MNB televizyondur. FOX Tv'nın haberlerinde şiddet nedeni olarak en fazla "kıskançlık" sunulmuştur. TRT Tv ve Show Tv kanallarında kadına yönelik şiddetin nedeni olarak en fazla "tartışma"nın kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde MNB Tv ve ETV televizyonlarında kadına yönelik şiddetin nedeni olarak en fazla "tartışma"nın kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Ancak NTV'nın şiddet gösterme nedeni olarak "cinnet getirme" ve "eylemi" kullandığı görülmektedir.

Van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesi modelinde başlıklar, haber girişleri, spotlar, ana olay vb. unsurların yer alması haberlerin analiz edilmesini kolaylaştırmaktadır. Genel olarak incelenen haberlerde, makro yapı analizi açısından bakıldığında, başlıklar, spotlar ve girişlerde çoğunlukla genelleştirme ve kurgulama yapıldığı saptanmıştır. Haberlerde verilen görüntüler ise, anlatılan temalara kanıt oluşturmaktadır. Şema açısından bakıldığında, her haberde ana olayın sunumu ve sonuçları açık bir şekilde anlatılmıştır.

Bu kapsamda elde edilen sonuçlarla bağlantılı olarak kadına şiddetle ilgili haberlerin yazımına yönelik bazı öneriler geliştirilmiş ve aşağıdaki paragraflarda ifade edilmiştir.

- “Kadına şiddetle mücadelede en etkili araçlardan biri olan medyanın kamuoyu oluşturma gücü göz önünde bulundurulduğunda, haberleri hazırlayan medya profesyonellerinin bu bilinçle sorumluluklarına özen göstererek, yazdıkları metinlerin kitlelere yol göstereceğinin farkında olarak hareket etmesi gerekmektedir”.
- “Haberler yazılırken dikkat edilmesi gerekenlerden biri; şiddet görenin mahremiyetidir. Bu nedenle kamu yararı olmadığı sürece kimlik bilgileri açık bir şekilde yazılmamalı; adresi, mesleği, çalıştığı yer ifşa edilmemelidir. Bu bilgilerin yazılması için kişiden onay alınmalıdır. Örnek olayda yapılan incelemede medyanın konuyu gündemine alarak, şiddete karşı kamuoyu oluşmasını sağladığı görülmüştür. Ancak konunun ses getirmesiyle birlikte, haberlerde yinelenen mesajlar, failin şiddeti meşrulaştırmaya yönelik ifadeleri ya da olayın ayrıntıları değil; şiddetle mücadele yöntemi olmalı, magazinsel unsurlardan kaçınılmalıdır”.
- “Şiddet gören kişiyle ilgili cinsiyetçi söylemlerden uzak durulmalıdır. Cinsiyeti ön plana çıkaran başlıklar atılmamalıdır. Şiddet görenin cinsiyetine odaklanan başlık ve içerikler ataerkil sistemi destekler niteliktedir. Unutulmamalıdır ki ortada bir şiddet vardır ve burada ne olursa olsun bir kişinin yaşam hakkına müdahale, kişilik haklarına saldırı söz konusudur. Bu nedenle uygulanan şiddeti haklı göstermeye yarayacak bahanelere haberlerde yer verilmemelidir. Olayın neden ve nasıl gerçekleştiğine ilişkin ayrıntılar işlenmemelidir. Özellikle failerin ifadelerine yer verilmesi, izleyicinin bir süre sonra olayı failin gözünden görmesine neden olacağından bu tür ayrıntılar haberlerde yazılmamalıdır”.
- “Medya profesyonellerinin, fotoğraf seçiminde daha özenli olması, şiddet gören kişiyle ilgili kullanılan görsellerde haberin içeriğine yönelik katkısını sorgulaması gerekmektedir. Şiddete uğrayan kişinin medya eliyle daha fazla mağdur edilmesine neden olacak görseller kullanılmamalı, mutlaka kullanılması gerekiyorsa şiddet gören kişinin yüzü buzlanarak verilmelidir”.
- “Kadına şiddetle ilgili haber içeriklerinde, yargı sürecinde yaşananlar, uzman görüşleri, devlet kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının şiddetle mücadelesi, şiddet gören kişilerin yapması gerekenler hakkında bilgiler, şiddet önleme mekanizmalarına ilişkin ayrıntılar

olmalı; izleyicide şiddetin engellenmesi gerektiğine yönelik bir bilinç oluşturulması amaçlanmalıdır”.

KAYNAKÇA

- Akkaş, İ. ve Uyanık, Z. (2016). Kadına yönelik şiddet. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 6(1): 32-42.
- Atman, Ü. C. (2003). Kadına yönelik şiddet: Cinsel taciz / ırza geçme. *Sted/Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 12(9): 333-335.
- Alver, B. (2007). Gazeteciliğin kuramsal temelleri. İstanbul: Yayınevi: Beta Yayınları.
- Aslan, F. (2002). Haberin yol haritası. İstanbul: Yayınevi Anahtar Kitaplar.
- Atilla, G. (2002). Haber yazmak. İstanbul: Der Yayınları.
- Ali, K. (2008). Haberciliğin temel kuralları ve röportaj Teknikleri. İstanbul: Türkmen Kitapevi.
- Ayda, Y. (1995). Saldırganlık ve yıkıcılık, Ankara: Yapı Kredi Yayınları.
- Aral, A. (2016). Kadına şiddet haberleri şiddeti normalleştiriyor. İstanbul: Yayınevi: Beta Yayınları.
- Bülent Çaplı ve Hakan Tuncel, (2010). Televizyon haberciliğinde etik. Ankara: Fersa Matbaacılık.
- Birleşmiş Milletler Enformasyon Merkezi-Türkiye, (2012). Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın tasfiye edilmesine dair sözleşme.
- Başbakanlık Genelgesi, (2006). Kadınlara yönelik şiddet, töre ve namus cinayetlerinin ölçin genelge.
- B.Nilgün, 2018. Suç ve şiddet olgusunun Türk televizyon kanalları ana haber bültenlerinde görüntürlüğü.
- Crowley.D ve Heyer. P, (2011). İletişim tarihi. Çev. Berkay Ersöz, Ankara: Siyasal kitapevi.
- Enkhchimeg. B, (2008). Moğolistan'da basının gelişimi ve sorunları, Ulanbator: Sosyal kitapevi.

- Engin, B. (2018). Kamu hizmeti yayıncılığı düzenlemelerinde halkın katılım ve temsiliyet biçimleri üzerine bir değerlendirme.
- Girgin, A. (2015). Gazeteciliğin Temel İlkeleri. Ankara: Yayınevi: Der Yayınları
- Girgin, A. (2000). Yazılı basında haber ve habercilik etik'i. Ankara: Yayınevi: Der Yayınları
- George, G. (2003). Chairman Znaimer's Sensual Pagan Torrent. *Canadian Journal of Communication*. s. 12-13.
- Güngör, N. (2009). İletişime giriş. Ankara: Siyasal Kitabevi Yayınları.
- Haldun, Y. (2008). Savaşlarda Asker-Medya ilişkilerinin Geldiği Son Aşama: İliştirilmiş Gazetecilik. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*. Cilt 5, Sayı 19, s.34.
- İnuğu, M. (2011). Basın ve yayın tarihi. İstanbul: Der yayınları.
- Juliet, M. (2000). Psikanaliz ve feminizm, yaprak yayın pazarlama, İstanbul: Siyasal Kitabevi Yayınları.
- Kaptan, (2009). Haberciliğin temel kuralları ve röportaj teknikleri. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Kazaz. M. (2007). Televizyon spor haberleri. İstanbul: Nüve kültür merkezi yayınları.
- Kate Millett, (2002). Cinsel politika, çeviri: seçkin selvi, panel yayınevi, İstanbul: Siyasal Kitabevi Yayınları.
- Kökenleri, yöntemleri ve kitle iletişim araçlarında kullanımları, (2008). Çeviren: Ali Atıf Bir ve Serdar Sever, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Longman (2001). Metro büyük ingilizce-Türkçe Sözlük.
- Mustafa, Ş. (2007). Televizyon haberciliğinde küresel format ve haberciliğe etkileri.
- Murat, Ö. (2004). Türkiye'de Basının Gelişimi ve Sorunları. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Nuray, Y. (2005). Sağlık hizmetlerinde iş kazaları ve şiddetin değerlendirilmesi, *TSK Koruyucu Hekimlik Dergisi*. s.20-23.
- Özden, C. (2015). Bir kitle iletişim kurumunun tarihi. Ankara: İmge Kitabevi.
- Özer, Ö. (2010). Medyada şiddet kültürü. Turkce Yayınevi: Literaturk Academia.

- Özer, Ö. (2007). Medya şiddet toplum. Eskişehir: Yayınevi Anadolu universitesi.
- Özer, Ö. (2011). Haber söylem ideoloji: Eleştirel haber çözümlemeleri. Konya: Literatürk Yayınevi.
- Ridvan, G. (2003). Haberin anatomisi ve temel yaklaşımlar. İzmir: Literatürk Yayınevi.
- Süleyman, İ. (2014). Türkiye’de televizyon yayıncılığının kuruluşu üzerine temel tartışmalar: Kalkınma, eğitim ve milli güvenlik. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt 69, No. 3.
- Şermin, T. (2011). Karşılaştırmalı radyo ve televizyon: Camera Obscura’dan Synopticon’a Teknolojik. İstanbul: Beta Basımevi.
- Türkiye: aile içi şiddete karşı mücadelede kadınlar, (2002). *Dünya sağlık örgütü, World report on vand health (Şiddet ve sağlık üzerine dünya raporu)*, Cenevre: Yayınevi.
- Urnaa, G. 2015, Kadına yönelik şiddet. Ulaanbaatar: Told Yayınevi.
- Yusuf , D. (2010). Haber söylem ideoloji. İstanbul: Başlık yayın grubu.
- Yasemin, İ. (2015). Uluslararası Medya. İstanbul: Der yayınları.
- Van Dijk, T. A. (1988). News as Discourse. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

İNTERNET ERİŞİMLİ KAYNAKLAR

- www.amnesty.org.tr/v0503200402.si, (Erişim tarihi: 22.05.2021)
- <http://www.amnesty.org.tr/v0503200402.si>, (Erişim tarihi: 02.04.2020)
- <http://www.filmmor.org.tr/basin/339-kadin-cinayetleri-onlenebilir-kampanya-kitap14Ekim2017> (Erişim tarihi: 02.05.2021)
- <http://www.onlineopinion.com.au/2003/Feb03/Soothill.htm>, (Erişim tarihi: 11.05.2020)
- http://www.hurriyet.com.tr/kadina-siddet-haberleri-siddeti_normallestiriyor-4005903207.Ekim2017 (Erişim tarihi: 15.03.2021)
- www.kadinininsanhaklari.org/kadinin-insan-haklari/yasalar_daki-haklarimiz (Erişim tarihi: 02.03.2019)

“Manevi Şiddet”, http://www.wwhr.org/id_402, (Erişim tarihi: 13.05.2021)

<https://www.ilkadim.bel.tr/yerel-esitlik/8.pdf> (Erişim tarihi: 20.01.2020)

<http://www.amnesty.org.tr/o0206200403.si>, (Erişim tarihi: 12.09.2021)

http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/kadina_yon_siddet. (Erişim tarihi: 12.05.2019)

<https://gazetecilikenstitusu.wordpress.com/2017/09/15/johann-galtung-ve-meri-rugeun-haber-degeri-kriterleri/> (Erişim tarihi: 02.04.2020)

<https://www.evrensel.net/haber/267507/prof-dr-omer-ozler-medyada-siddet-var> (Erişim tarihi: 22.06.2021)

Dünya Sağlık Örgütü. 2014. <http://www.who.int/topics/violence/en> (Erişim Tarihi: 21.02.2019 .

Uluslararası Af Örgütü’nün açıkladığı 2004 yılı verilerine göre <http://www.amnesty.org.tr/v0503200402.si>, (Erişim tarihi: 02.05.2020)

<https://app1.jandarma.tsk> (Erişim tarihi: 23.04.2021)

<https://www.setav.org/kadina-siddet-ve-kadin-cinayeti-haberlerinde-gorsellerin-kullanim-sekli-magduriyeti-artiriyor/> (Erişim tarihi: 02.09.2019)

KANALLAR

<https://www.showtv.com.tr/>

<https://www.fox.com.tr/>

<https://www.trthaber.com/m/tv.php>

<https://www.mnb.mn/>

<https://www.etv.mn/>

<https://www.zuragt.mn/channel/ntv/>

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Narantsetseg Enkhtuya

Yabancı Dil : Moğolca/Türkçe

Doğum Yeri ve Yılı :

E-Posta :

Eğitim ve Mesleki Geçmişi:

- 2012, Radyo Televizyon Üniversitesi, Basın yayın Anabilim Dalı
- 2015, Moğolistan Ulusal Üniversitesi, Gazetecilik, Yüksek lisans
- 2012-2016 Öğretmen, İkh zasag Üniversitesi